

Giovanni Boccaccio
GOLICAVE NOVELE
DEKAMERON (i z b o r)

LEKTIRA
NARODU

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA

10

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA
10

Giovanni Boccaccio
GOLICAVE NOVELE
DEKAMERON, izbor

Izdavač:
Mas Media Sarajevo
Fond otvoreno društvo BiH

Za izdavača:
Emina Šukalo
Dobrila Govedarica

Urednik biblioteke:
Nenad Veličković

Predgovor:
Nenad Veličković

Ilustracija na naslovnoj strani:
Anton Sorg ili Johan Zainer,
ilustracija za njemačko izdanje Dekameron,
Augsburg, 1490, drvorez.

Korektura:
Sandra Zlotrg

Dizajn-koncept:
Asim Đelilović

DTP:
Boriša Gavrilović

Tiraž:
2000 primjeraka

GIOVANNI BOCCACCIO

GOLICAVE NOVELE

DEKAMERON, izbor

Preveli Jerka Belan i Mate Maras

Sarajevo, 2016.

Sadržaj

Predgovor

Nenad Veličković

UVOD U STVARNOST

7

SADRŽAJ DEKAMERONA

21

MLADICA, OPAT I REDOVNIK

37

U RUKAMA DEVET MUŠKARACA

41

U MUŠKOJ ODJEĆI

63

VRTLAR ŽENSKOG SAMOSTANA

77

FRATAR GLASONOŠA

85

POSTAJANJE SVECEM	95
UTJERIVANJE U PAKAO	101
GOSPA GLUPAČA	107
SLAVUJ U RUCI	117
MLADIĆ POD KOŠAROM	123
GOSPA PRED SUDOM	131
MAGAREĆA LUBANJA	135
LJUBAVNIK U BAČVI	141
KUM I GLISTE	147
U POSTELJI I IZA ZASTORA	153
GOSPA NA KULI	157
ČETVORO U BRAKU	179
KOBILIN REP	185
BLIZANKE	189
PIŠČEV ZAKLJUČAK	195
TUMAČ	201
NAPOMENA	211

Predgovor
Nenad Veličković
UVOD U STVARNOST

Zašto Dekameron i zašto ovakav izbor iz Dekameronu – u škole! – dva su pitanja na koja je priređivač dužan odgovoriti. Na prvo se odgovor čini prost – zato što je to jedno od kapitalnih djela svjetske književnosti, neizostavno iz svakog lektirskog kanona. A takvo je zato što je dobro zamišljeno i precizno izvedeno, zato što govori o ozbiljnim i važnim temama, zato što je jezik kojim se pripovijeda bogat, a naracija zanimljiva, zato što predstavlja uzor pripovjedačkog umijeća u formi novele (o čemu je inspirativno pisao Erih Auerbah¹), zato što svjedoči o transformaciji usmenog i narodnog kazivanja u pisanu, literarnu i autorsku formu, zato što je, u najkraćem, poput Šekspira ili Rablea, neprekidno aktuelan i jer se kao takav tiče i današnjih mladih čitalaca. A aktuelan je, prije svega i iznad

---

¹ *Fra Alberto*, u: E. Auerbah, *Mimesis*, Nolit, Beograd, 1978, prev. Milan Tabaković.

svoga, zbog svog renesansnog duha, slobodnog i hrabrog da pomjeri granice kolektivnog mišljenja. (O kojem je, duhu, nadahnuto pisao Stiven Grinblat.²)

Međutim, zašto bi svi ti kvaliteti bili značajni u školi; odnosno, zašto je dobra književnost – najbolja, u svjetskim mjerilima – važna za obrazovanje mladih ljudi?

Prije svega, obrazovanje podrazumijeva, ukoliko je slobodno od indoktrinacije, intelektualni i moralni razvoj mladog čovjeka. Nerazdvojivo intelektualni i moralni, jer se moralne odluke donose na osnovu vrijednosnih stavova do kojih se moralo doći racionalnim metodom, analizom relevantnih činjenica i logički tačnim izvođenjem zaključaka.³ Književnost u tom smislu nudi mogućnost mladim ljudima da vježbaju donošenje ovakvih odluka, jer ih uvodi u situacije u kojima, poistovjećujući se s likovima i uživljavajući se u fiktionalne situacije kao u stvarne, mogu opažati i analizirati motivacije ljudskih postupaka i njihovu uslovljenost kako konkretnom situacijom tako i određenim sistemima vjerovanja.

Naravno, najprije to moraju naučiti, pa nastava književnosti ima i taj kompleksan zadatak da čitanje i razumijevanje tretira dijalektički, ne dajući trajnu prednost jednome pred drugim. Ne može se, drugim riječima, znati šta je u djelu rečeno ako se ne razumije kako je to rečeno. I obratno, ne može se znati kako je nešto rečeno dok se ne razumije šta je rečeno.

Kako, dakle, ispunjenju tog zadatka može koristiti *Dekameron* Đovanija Bokača?

---

² S. Greenblatt, *Skretanje, Kako je svijet postao moderan*, Algoritam, Zagreb, 2014. prev Lidija Barbardić.

³ O tome vidi zbornik: *Concepts of indoctrination*, priređ. Ivan Snook, Rotcliffe, London New York, 1972. Također i Alan Sokal i Jean Bricmont, *Fashionable nonsense*, Picador, New York, 1998.

101 novela

Uprkos naslovu koji bukvalno znači *deset dana* (pa puta deset novela), Dekameron ne čini 100 nego 101 priča. U toj pomalo skrajnutoj, stoprvoj, tzv. *okvirnoj* priči, upoznaje nas pisac sa sedam djevojaka, od kojih *Nijedna nije prevalila 28 niti je bila mlađa od 18, svaka umna i plemenite krvi i lijepa obličja i krasnog vladanja i ljupke čestitosti*, koje bježe iz Firence skupa s tri mladića, u obližnji ljetnikovac, nadajući se da će tako umaći kugi što hara Firencom.

Kako su to odlučile? Pa tako što je jedna od njih zaključila da trebaju prestati bojati se, jer ako će umrijeti, onda je glupo da zadnje dane života provedu u strahu. Kad su se druge s tim složile, predložila je da se sve presele u ljetnikovac i da tamo u pjesmi, u plesu, u igri, u radosti, u razgovoru, u uživanju sačekaju da kuga prođe ili, ako se razbole i umru, barem da umru vesele i ne bojeći se.

Na to jedna od njih sedam kaže da možda ipak ne bi trebalo da idu same, bez muškaraca. Tako izaberu trojicu i presele se uskoro s njima u prekrasni arkadijski krajolik, gdje plešu, vesele se, piju i jedu, igraju šah, kupaju se u jezeru, sve kako su zamislile. Kad im to ubrzo dosadi, jedna od njih smisli da jedne drugima pričaju priče na zadanu temu. Pošto se prijedlog svima dopadne odluče da svakog dana biraju kraljicu ili kralja koji će odrediti šta će biti tema za sutradan, tako da svaka (mislimo i na mladiće, ali koristimo gramatički ženski rod i za jedne i za druge, jer je žena više i jer su sve to one smislile) ima vremena da se pripremi i smisli šta će pričati. Svaki dan deset priča, deset dana, ukupno stotinu. Dekameron.

O čemu su te priče?

Uglavnom o praznovjerju, sujevjerju, vjerskoj zatucanosti, gluposti, škrtosti, ljubomori, pohlepi, zloći, nejednakosti i nepravdi. I obrnuto, naravno, o razumu, nesebičnosti, plemenitosti (u postupcima, ne u porijeklu), pravičnosti, jednakosti...

Na primjer, u prvoj noveli pripovijeda se o lupežu koji na samrti traži da ga ispovjeda. Dolazi sveštenik i sluša umirućeg, a ovaj mu laže da je razna čuda doživljavao i činio i laže tako dobro da sveštenik, koji je inače priglup i neobrazovan, a željan da takve stvari čuje, u sve to povjeruje pa na kraju, zahvaljujući njemu, lupeža proglase za sveca. I svi dolaze da se tom *svecu* poklone. (Onako kako su masovno i prilježno odlazili u Zetru, da im Torabi posveti vodu iz sarajevske pivare.) Nimalo slučajno, prva priča u Dekameronu velika je kritika sveštenečke lakovjernosti i pučke naivnosti.

Kao suprotnost toj masovnoj zaglupljenosti, Bokačo slavi erotsku slobodu. Život je širi od svih pravila i dogmi, igra je životnija od molitve, živjeti treba veselo, razigrano i nepretenciozno, a ne stisnuto, hladno, sračunato. Moral je neodvojiv od vrlina, ali vrline se potvrđuju punim srcima a ne praznim riječima. Sloboda je nespojiva sa strahom, to je najvažnija poruka Dekameronu. Nema razloga, uvjerava nas Bokačo, da traćimo život puzeći za predrasudama. Eros je bog mudrosti!

Bokačo baštini tradiciju pučke komedije, koja je upravo eros koristila da pokaže moralnu impotenciju viših socijalnih slojeva. Taj sloj zato najčešće predstavljaju stariji muškarci, slabi karakteri i jaki stubovi društva. Jedan od njih je Rikardo, bogati stari sudija, koji se zahvaljujući bogatstvu ženi najljepšom nevjestom u mjestu. S velikim slavljem je dovede u svoju kuću priredivši sjajan i veličanstven pir. Međutim, nakon što *Prve noći slučajno uspije da jedanput ispuni bračnu dužnost a umalo i da ga taj jedan jedini put ne izdade snaga (...)* jer bijaše suh i mršav, i kratkog daha, valjalo prošetkom i kolačima i drugim sredstvima povratiti dušu, gospodar sudac dalje izbjegava svoje bračne dužnosti pozivajući je na uzdržavanje zbog raznoraznih *crvenih dana* u njegovom crkvenom kalendaru.

Zbog toga nezadovoljna supruga utekne u zagrljaj drugom muškarcu, koji će je zaslužiti osobinama upravo suprotnim od Rikardovih.

Za razumijevanje glavne ideje Dekameronu, ključna je u ovoj priči ne njena erotska razigranost nego njena satirična tendencija: svece na nebu održava zemaljski interes slabića. Veliki je broj priča u Dekameronu koje spajaju religiju sa seksualnošću, na način da se lažna pobožnost, sujevjerje i vjerska zatucanost izvrgavaju ruglu i kažnjavaju smijehom. Ali na meti su i neke temeljne a iracionalne prakse dogme, poput zavjeta djevičanstva. Na primjer, u priči o Masetu, koji se pravi nijem da bi dobio posao vrtlara u ženskom samostanu, a sve sa planom da unutra umjesto biljaka obrađuje redovnice. Plan se uistinu brzo obistini, kad ga dvije od njih zateknu kako spava nakon obavljena posla u vrtu. Nakon što dobije obećanje druge da će izgovoreno držati u tajnosti, jedna započinje:

“Ne znam da li si ikada razmišljala u kakvoj nas stezi drže i kako nikada ovamo ne smije zaći nijedan muškarac, osim nastojnika koji je star i ovoga njemaka; a mnogo sam puta slušala od žena koje su nam u pohode dolazile da su sve slasti ovog svijeta šala naprama onoj što muškarac može ženi pružiti. Pa mi se nekako usjekla u mozak misao, kad već sa drugim ne mogu da okušam s ovim njemakom ovdje je li to istina; a boljega od njega na svijetu i nema, jer sve i kad bi htio ne bi mogao ni znao to ispričati: vidiš kakva je to blesava momčina, prerastao je svoju pamet. Rado bih čula šta ti o tomu misliš.”

Druga se malo nečka, bojeći se trudnoće (jer se zbog *njemaka* ne mora bojati bruke), ali ta krupna moralna dilema traje svega tri replike. To bi izvan forme novele izgledalo neuvjerljivo i nemotivisano, ali u noveli, u kojoj se radnja sažima radi ubrzanja, a pri tome uprošćava i psihologija li-

kova, sve izgleda savršeno razložno. Naravno, i zato što je samo po sebi zavjetovanje djevičanstva nerazložno, iz racionalističke perspektive koju Bokačo zagovara.

Gubljenje djevičanstva, varanje muževa, mijenjanje bračnih partnera, istospolna ljubav, kršenja zavjeta djevičanstva i celibata, uz čitav niz dosjetljivih načina da se ljubavnici spoje uprkos zabranama, prijetnjama i preprekama, teme su najvećeg broja onih novela u Dekameronu koje sam autor naziva *golicavim*.

I to je dobro pogoden izraz, i mjera; scene su skicirane tako da se svaki detalj može zamisliti, ali ta se kreativnost prepušta mašti čitaoca. Bokačo je sretno i pametno izbjegao opscenost, pazeći da mu se jezik nikad ne posklizne u vulgarnost.

Kad opisuje mladu Sicilijanku – *prelijepu, ali pripravnou da za malu nagradu ugodi svakom muškarcu* – Bokačo ne kaže kurva. U cijelom Dekameronu nema psovke nijedne. Možda ponegdje neka lascivnost, ako se uopšte može povući jasna crta između nje i pristojnosti. Jezik kojim se služi je slikovit i duhovit: u nedvosmislenom kontekstu njegove precizne i vješte naracije dvosmislenosti postaju nedvosmislene i jasne slike. Kad junakinja kaže da je u samostanu *vrlo pobožno služila svetomu Rastislavu iz Duboke doline* (II, 7), mi znamo ko je taj ko *raste slavno*, ili ko je slavan jer raste, ili jer je slavan taj rast; kad pripovjedač za drugu junakinju kaže da je *postila veoma često i mnogo duže nego što joj se mililo*, mi znamo da nije riječ o hrani; a kad za nju kaže da *jezdi bez sedla na živini svetoga Benedikta* (III, 4), mi uzimamo rječnik da vidimo kakve veze taj svetac ima sa snošajem, ali nam nikakva pomoć ne treba da znamo šta je *pogodno polje za njegov plug* (IV, 2), ili kako izgleda slavuj kojega je djevojka *mного puta nagnala da zapjeva* (V, 4), ili kakav je to *kolčić kojim se sade ljudi* (IX, 10).

Bokačo jezičke prepreke (nedostatak izraza za spolne organe i radnje koji ne bi bili shvaćeni kao vulgarizmi) pretvara u

dosjetke, uspijevajući tako istovremeno biti i zabavan i subverzivan. Završavajući priču (o mužu koji ženinog ljubavnika poziva da im se pridruži u bračnoj postelji) rečenicom *Što je poslije večere Pietro uredio da sve troje budu zadovoljni, to sam zaboravio* (V, 5), on, zadovoljan rušenjem još jedne predrasude, nama ostavlja da sa smiješkom to domišljamo.

Ali zabavljanje čitaoca anegdotalnim lascivnostima daleko je od pravog Bokačovog cilja. U knjizi *Bokačov Dekameron i Ciceronova renesansa*⁴ Mikela i Robert Grudin na nepunih 200 stranica sa bilješkama dokazuju uspješno i uvjerljivo tezu da je *Bokačo bez sumnje prvi pisac koji je u kasnom srednjem vijeku integrisao koncepte poput genija, razuma i prirode u filozofsku fikciju* (5), preuzevši ih od Cicerona, koji je u svojim kasnim radovima predstavio šemu za političko djelovanje takvo da se sada moglo razvijati nezavisno i od hrišćanske crkve (6). Prema Grudinovima, *Ciceron je uticao na modernu evropsku književnost i ideje više od ijednog drugog proznog pisca u bilo kojem jeziku* (7), a Bokačo je među prvima koristio *Ciceronove vizije u naporu da revolucionira književnost i kulturu* (29). To je učinio odbijajući represivne socijalne kodove i zalažući se za nove vrijednosti, izvedene iz razuma i iskustva, gdje bi pobožnost, nevinost i poslušnost bili zamijenjeni razumom, znanjem i iznad svega kreativnošću, a za šta mu je inspiracija i uzor bio antički mislilac Marko Tulije Ciceron (148).

Elaboraciju ove glavne teze Mikela i Robert Grudin počinju pitanjem i brzim odgovorom:

Kako je Bokačo preveo Ciceronovu suštinski nekršćansku poruku u rigidno kršćanski kontekst: tako što je obilno koristio postupke ponavljanja, insinuacije, ironije, metafore, fikcionalizacije, stilski,

---

⁴ *Boccaccio's Decameron and the Ciceronian Renaissance*, Michaela Paaschne Grudin and Robert Grudin, Palgrave Macmillan, New York, 2012. Svi brojevi u zagradama iza citata odnose se na brojeve stranica ovog izdanja.

isticanjem strukture, naizgled skromnim prijedlozima, što sve, kad se čita u kontekstu, nije daleko od revolucionarnog (7).

Na drugom mjestu, analizirajući Peti dan, postavljaju drugo pitanje: kako pisac može predstaviti alarmantnu istinu o svijetu, kako navesti čitaoca da *ponovo promisli vlastiti socijalni kontekst, njegove prihvaćene vrijednosti, njegove mnoge identitete?* Odgovaraju da književna istorija nudi tri načina, *direktno, indirektno i nikako*, a u Dekameronu su realizovana sva tri (79). Naravno, *nikako* samo kao ilustracija i kontrapunkt. Istina o svijetu koju Bokačo smatra alarmantnom data je slikom *kuge* (koja je također omiljena Ciceronova alegorija), a u Dekameronu je ona (prema Viktoriji Kirkham) metafora za glupost, neznanje i nepravdu (11). U istom ključu, arkadijski ambijent u koji se povlače je metafora za jasnoću misli, elokvenciju i, uopšte, razum.

Kompoziciju knjige u Bokačovom remek-djelu čini dvanaest cjelina: uvod, zaključak i još deset poglavlja od kojih je svako posvećeno jednom dekameronskom danu.

Gore navedenu tezu Mikela i Robert Grudin potkrepljuju tačnim zapažanjem da dani I–III uvode i afirmišu ideju genija, koja dominira djelom. U IV danu razmatra se uloga strasti. U V danu ističe se važnost otkrića. U VI i VII daje se prvenstvo slobodi i znanju; dan VIII suprotstavlja znanje neznanju, a dan IX istinu laži. Najzad, X dan uvodi sve ove (nove) koncepte u društvo (148).

Praktično, prema riječima Grudinovih, *Bokačo se 200 godina prije nego što je Vazari dao poznatu oznaku rinascita – renesansa – zalagao za oslobođenje žene, razvoj govornišтва, odbranu od feudalnog i crkvenog nasilja, vladavinu razuma, uskrснуće ideje o prirodi, realizam, uspostavljanje političke jednakosti, emancipaciju pojedinca (60), što su sve glavne tačke renesansnog obrata u mišljenju.*

Kao što je u već pomenutoj knjizi Grinblat pokazao, sve je to u uskoj vezi s *epikurejstvom*, filozofijom koja će zahvaljujući otkriću Lukrecijevog teksta *O prirodi* biti ponovo otkrivena. Mikela i Robert Grudin informišu nas da je i Ciceron imao dodira s tim pogledom na svijet, te da su neke Epikurove ideje preživjele vijekove začahurene i u Ciceronovim tekstovima. Stoga oni ne bježe od pitanja *da li je Bokačo bio ateist*, ali smatrajući ga sporednim insistiraju na tome da je Bokačo prije svega *istinski živi vispreni pisac, koji koristi ključne sekvence u svom tekstu da bi predstavio novi program slobodnog mišljenja, oslonjenog na neposredno iskustvo, osobnu preduzumljivost i nepovjerenje u autoritete*. Bokačo kao pisac propituje i odbacuje *okolnosti koje uključuju u sebe ograničenje slobode govora, religijske procese i kazne, gušenje žene i izbor drugih primitivnih i autoritarnih ponašanja da bi umjesto njih iznio na tržište novi etički i estetički proizvod koji sve do danas odolijeva promjenama* (84).

Za Bokača je, a to se najbolje vidi u priči o studentu Rinieriju, teorijsko znanje nekorisno ukoliko je odvojeno od iskustva. Praktično, znanje nije znanje ukoliko nije potvrđeno u životu, ukoliko sa životom nije povezano (105). Nema tog znanja koje može biti djelotvorno ako njegov posjednik nije svjestan neposrednih okolnosti koje dijeli sa drugim ljudskim bićima (106).

Kao što svakog dana vidimo, naši se sugrađani vraćaju iz Bologne, jedan kao sudac, drugi kao liječnik, treći kao bilježnik, svi u dugim i širokim haljinama, u skrletnim plaštevima, s vjeveričijim krznom i s drugim raznim znamenjima visokih časti, a što se s njima događa to vidimo svakoga dana, čitamo u uvodu devete novele osmog dana, ne bez jeze pomišljajući da Bokačo misli na *bolonju* naših dana. Sve je više magistara i doktora, a sve manje znanja i nauke. Mudrost se pobrkala s koristoljubljem, pa napreduju glasni i drski; sasvim suprotno od onoga kako je Ciceron vidio društvo ravnopravnih gra-

đana: kao zajednicu kreativnih i obrazovanih ljudi, koji rade u opštem interesu.

Da bi se to postiglo, Ciceron je isticao važnost govorništva, odnosno sposobnost čovjeka da artikulira svoju misao. Dekameron je napisan u slavu toj sposobnosti. Kao malo koja druga knjiga, on ističe važnost vještine govorenja. Dobro odabrane riječi osnov su uspješne komunikacije, ali nje nema bez jasne misli onoga ko govori i bez sposobnosti onoga ko sluša da razumije smisao svih tih dobro odabranih riječi.

Prevedeno u obrazovanje, to znači da koncepti istine i laži ne mogu biti relativni; moraju se zasnivati na pouzdanim naučnim metodama i moraju biti izrečeni jezikom čija uvjerljivost nikad ne smije stajati samo na ljepoti stila.

Zato nastava književnosti promašuje svoj cilj kad se divi stilskim figurama, a ignoriše ideje iskazane njima. A ona to danas čini ciljano, jer je u nemislećem društvu upravo neelokvencija poželjan obrazovni ishod. Spiskovi lektira zagušeni su naslovima djela od kojih većina nije birana sa sviješću o tome da će ih čitati mladi ljudi u konzumerističkom društvu, u nefunkcionalnoj državi s korumpiranom administracijom i stranački uzurpiranom demokratijom. Podvig je uvjeriti ih da Šekspir, Petrarka, Džojls ili Markes imaju ikakve veze s njihovim životom, nakon što ih čitanke nisu ohrabrile da čitaju s razumijevanjem i sa sviješću da je i fikcija sredstvo spoznaje stvarnosti.

Zato je prvi i najvažniji cilj reforme nastave književnosti da se svojim čitaocima obrati onim temama koje su im bliske, o kojima imaju potrebu i želju govoriti, a o kojima današnja korumpirana škola uporno ćuti. S tim ciljem na umu sačinjen je i ovaj izbor iz Dekameronu. *Golicave priče* je Bokačova sintagma, a njegov zaključak o funkciji tih priča ne treba dodatnu podršku. Mi smo ih izdvojili jer ovako grupisane ističu povezanost religije i seksualnosti, na način koji

odolijeva promjenama i o kojem najglasnije danas govori feminizam. Ali i on dosta oprezno i bojažljivo, kad su u pitanju religijske dogme, a u školi skoro nikako, jer upravo zbog svog subverzivnog antipatrijarhalnog a onda i antireligijskog potencijala nije poželjan glas među školskim klupama. S Dekameronom, međutim, ušao bi u učionice.

Mikela i Robert Grudin ukazuju na taj potencijal na više mjesta u Bokačovom djelu. U noveli o piratu Paganinu i sucu Rikiardu, oni ističu govor odbjegle žene, koja *tradicionalno shvaćenom moralu, baziranom na religiji, zakonu i mehanizmima moći* suprotstavlja pragmatični moral baziran na karakteru, razumu i prirodi (39). U ovom izboru, primjer takvog govora oslobođenja je Filipa.⁵ Nju oni vide *manje kao realistički ocrtan ženski karakter, a više kao kao duh drskog zdravog razuma. Njen iskaz bez srama na sudu optužba je koristoljubivog legalizma i dvostrukih standarda. (...) i to je sigurno prvi primjer da se 'pristanak podanika' uzima kao osnova za podršku ženskim pravima* (81–82).

Bokačove junakinje poput Filipe ili Gizmunde ne govore samo u svoje ime, nego i u odbranu ljudskih prava. Koristeći Ciceronove pojmove *ratio, natura, virtus, ingenium, ius, lex*, Bokačo u njihovim govorima prenosi kroz vrijeme ideje koje će kasnije inspirisati Makijavelija, Loka i Džefersona. U Dekameronu, tvrde Mikela i Robert Grudin, Bokačo govori *da se društvo prema ženama odnosi nasilnički i iskorištava-*

---

⁵ "Gosparu, istina je da je Rinaldo moj muž i da me je prošle noći zatekao u Lazzarinovu naručju, u kojemu sam, zbog prave i savršene ljubavi što je prema njemu ćutim, mnogo puta bila, i to nikada ne bih zanijekala; ali kao što sam sigurna da je vama znano, zakoni valja da budu za sve jednaki i ustanovljeni s privolom onih na koje se odnose. Ovaj zakon nije takav, jer on kažnjava samo nevoljne žene, koje bi mnogo bolje negoli muškarci mogle mnogima udovoljiti; a osim toga, ne samo što nijedna žena, kad je bio ustanovljen, nije ni nj pristala, nego o tom nikada nijednu nisu ni pitali; stoga se s pravom može nazvati nevaljalim" (VI, 7).

jući ih. Nijedan drugi pisac renesanse, čak ni Kastiljone u šesnaestom vijeku, nije prilazio ženama s toliko osjećaja za socijalnu pravdu. Ali opisivanje takvog stanja nije njegov krajnji cilj, jer nisu samo žene nego je društvo u cjelini žrtva društvenog uređenja baziranog na koristoljublju i neznanju (115–116).

A takvo društvo je i ovo dejtonsko, bosanskohercegovačko, sa školstvom koje je podijeljeno na tri nacionalna sektora i pod snažnim uticajem vjerske indoktrinacije, koja određuje mjeru slobodi mišljenja i ponašanja. Vjerske zajednice i njihove institucije nakon tzv. pada komunizma zauzele su poziciju glavnih moralnih autoriteta i u društvu i u obrazovanju, ohrabrujući nekritičko i dogmatsko mišljenje i nenaučan pogled na svijet. Doprinoseći svojim angažmanom ostvarenju ciljeva i interesa vladajućih nacionalističkih stranaka, one podrivaju nasljeđe humanizma i prosvjetiteljstva, bujajući na ruševinama razuma koje je postmoderna iza sebe ostavila.

Ništa onda nije prirodnije nego se u tom obnovljenom srednjovjekovnom pomračenju vratiti knjigama koje su svojevremeno razgonile isti takav feudalni mrak. Šta osim kukavičluka i neznanja može spriječiti nastavnika ili nastavnicu jezika i književnosti da s prozora svoje učionice podigne roletne ćudoredne cenzure? Ko njoj ili njemu brani da glasno pred učenicima i učenicama postavi pitanje odakle baš klericima pravo da određuju granice slobode ljudskoj seksualnosti? Zar na školskoj vagi dvadeset prvog vijeka mrmljanje anonimnog mjeroučitelja zaista vrijedi više od Bokačovog remek-djela?

Dok god žmiri nad Dekameronom, nastava književnosti nema veze ni s nastavom ni s književnošću. A nastavnik koji žmireći vodi takvu nastavu, intelektualna je i moralna kritica u vrtu znanja. Do njega ova knjiga nikad neće ni doći. Ali hoće, nadamo se, do njegovih kolegica i kolega kojima je dodijalo da se boje, i ovna i govna. Kuga nacionalizma,

korupcije, neznanja i strančarenja ne pobjeđuje se strahom, nego smijehom, kome su izvor slobodna misao i intelektualna hrabrost. To je Bokačova misao koja zaslužuje priliku da se čuje s katedre, gdje ovaj izbor ne treba čitati drugačije nego kao *Uvod u Dekameron*.

No, budući da Dekameron nije fosil u vitrini istorije književnosti, a što bi iz dosadašnjih primjera trebalo biti jasno, kao povod za razgovor mogao bi poslužiti i na časovima drugih školskih predmeta. Recimo vjeronauka.

Bila bi to prilika da se u program ovog predmeta uvede danas sve raširenija i uticajnija teologija oslobođenja.⁶ Pitanja koja danas najglasnije postavljaju teolozi u Latinskoj Americi tiču se ljudskih prava i potreba i crkva očito na njih može odgovoriti i iz perspektive obespravljenih i siromašnih, činjenicama, a ne citatima. Učenje o bogatima duhom u naprimjer Međugorju može se proširiti i učenjem o siromašnima hljebom u Brazilu. Možda na udaljenom primjeru đaci lakše prepoznaju ples kapitala u bliskom okruženju. Umjesto da po inerciji kinji ateizam, vjeroučitelj s Dekameronom u ruci bio bi u prilici povezati krajnosti koje se u aktuelnoj obrazovnoj praksi čine nespojive: vjerovanje i kritičko mišljenje. Šta bi učenik vjernik uradio da putuje s nekim svećenikom vlakom u kolima za spavanje, pa ga ovaj pozove da dijele postelju? Šta je učinio Alesandro, na opatov poziv, u trećoj noveli drugog dana? Da li je trebalo da postupi drugačije? Šta bi u priči bilo drugačije da poziv nije došao od opata nego od nastavnika, ili direktora, ili kuma? Olakšava li obrat u priči odgovore na ova pitanja?

Praktično, nema predmeta u školi i nema priče u Dekameronu koja se ne može dovesti u vezu sa svakodnevnicom i

---

⁶ Vidi: Ema Vesely, *Teologija oslobođenja. Postanak, razvoj, dvojbe*, *Obnovljeni život*, 41 (1986.)

sa iskustvom nastavnika i đaka, pozivajući i jedne i druge da osvijeste vlastite predrasude i njihov udio u izborima koje svakodnevno čine. Pa je tako ovaj *uvod u Dekameron* ujedno i uvod u stvarnost, od koje današnja škola nastoji da odvoji mlade ljude služeći se indoktrinacijom kao glavnim pedagoškim konceptom.

SADRŽAJ DEKAMERONA

PRVI DAN Dekamerona u kojemu se, nakon piščeva izlaganja zašto se zbio da su se te osobe koje se zatim prikazuju morale sastati da zajedno pripovijedaju, pod vladanjem Pampineje pripovijeda o onom što se svakomu najviše mili.

Prva novela

Ser Cepparello lažnom ispovijeđu prevari pobožna fratra i umre; i premda je za života bio veoma opak čovjek, po smrti ga proglaše svecem i nazovu sveti Ciappelletto.

Druga novela

Židova Abrahama potakne Giannotto di Civigni da ode u Rim na papski dvor, a kad Abraham upozna pokvarenost svećenstva vrati se u Pariz i pokrsti se.

Treća novela

Židov Melkisedek pričom o trima prstenima otkloni od sebe veliku pogibelj koju mu je pripremao Saladin.

Četvrta novela

Neki redovnik upadne u grijeh i zasluži najtežu kaznu, ali čestito prekori svoga opata s istoga grijeha pa se nje oslobodi.

Peta novela

Markiza od Monferrata kokošijom gozбом i s nekoliko ljupkih riječi suzbije mahnitu ljubav francuskoga kralja.

Šesta novela

Neki valjani čovjek lijepom izrekom izvrže ruglu opako redovničko lice-mjerje.

Sedma novela

Bergamino na lijep način novelom o Primasu i opatu iz Clunija ukori iznenadnu škrtost gospara Cana della Scala.

Osma novela

Guiglielmo Borsiere domišljatim riječima pokudi škrtost gospara Ermina de' Grimaldi.

Deveta novela

Ciparski kralj, pošto ga prekori jedna gospa iz Gascogne, od slabića postade junačan.

Deseta novela

Meštar Alberto iz Bologne na lijep način posrami gospu koja htjede njega posramiti što je u nju bio zaljubljen.

DRUGI DAN u kojemu se pod Filomeninim vladanjem pripovijeda o onima koji su zapavši u nevolje iznad svojih nadanja veseo konac dočekali.

Prva novela

Martellino, hineći da je uzet, pretvara se da ga je sveti Arrigo iscijelio; kad njegova prijevara dođe na vidjelo, isprebijaju ga, a kad ga zatim uhite, dolazi u opasnost da bude obješen, ali se na koncu spasi.

Druga novela

Pokradeni Rinaldo d'Asti dospije u Castel Guiglielmo, gdje ga ugosti neka udova gospa, pa kad nadoknadi gubitak živ se i zdrav vrati svojoj kući.

Treća novela

Tri mladića rasipničkim životom potrate svoju imovinu i osiromaše; njihov se nećak, vraćajući se očajan kući, namjeri na nekoga opata u kojemu prepozna kćer engleskoga kralja; ona ga uzme za muža i nadoknadi sve gubitke njegovih stričeva i vrati im blagostanje.

Četvrti novela

Landolfo Rufolo osiromaši i postane gusar, ali ga zarobe Genovežani i doživi brodolom; spasivši se na škrinjici punoj dragoga kamenja, na Krfu ga primi neka žena, i on se bogat vrati svojoj kući.

Peta novela

Andreuccio iz Perugie došavši u Napulj da kupuje konje u jednoj noći triput upadne u veliku opasnost, ali se svaki put izvuče i s rubinom se vrati svojoj kući.

Šesta novela

Gospu Beritolu, pošto izgubi dva sina, nađu s dva srndaća na nekom otoku, a ona odatle pođe u Lunigianu; tamo jedan od sinova stupi u službu njezina gospodara i obljubi mu kćer te dopadne tamnice. Sicilija se pobuni protiv kralja Karla, i majka prepozna sina koji se ženi gospodarovom kćeri i nalazi svoga brata, te se uspinju na visoki položaj.

Sedma novela

Babilonski sultan pošalje svoju kćer algarpskom kralju za ženu; za četiri godine razne je nezgode dovedu u ruke devetorici muškaraca na različitim mjestima; naposljetku je kao djevicu vrate ocu, te otputuje, kao što je isprva pošla, u Algarbiju kralju za ženu.

Osma novela

Anverski grof, lažno optužen, ode u progonstvo i ostavi svoje dvoje male djece u različitim mjestima u Engleskoj; nepoznat vraća se iz Škotske i nalazi ih u blagostanju; zatim stupi kao konjušar u vojsku francuskoga kralja, pa kada se njegova nevinost dokaže, budu mu vraćene sve prijašnje časti.

Deveta novela

Bernabo iz Genove, pošto ga Ambruogiuolo prevari, izgubi imetak i naredi da se njegova nevinna žena pogubi; ona pobjegne i u muškoj odjeći služi sultanu, otkrije varalicu i dovede Bernaboa u Aleksandriju, gdje varalica

bude kažnjen, a ona se, opet odjenuvši žensku odjeću, s mužem bogata vrati u Genovu.

Deseta novela

Paganino iz Monaca ugrabi ženu gospodaru Ricciardu di Chinzica; ovaj sazna gdje se ona nalazi pa ode tamo, prijatelji se s Paganinom i zaište je natrag, a on joj to dopusti ako želi; ali ona se ne želi s njim vratiti i, kada gospodar Ricciardo umre, postane Paganinova žena.

TREĆI DAN u kojemu se pod Neifilinim vladanjem pripovijeda o onima koji domišljatošću nešto jako željeno zadobiše ili nešto izgubljeno povratije.

Prva novela

Masetto iz Lamporecchija hineći da je nijem postane vrtlar u ženskom samostanu, gdje se sve redovnice natječu da s njim spavaju.

Druga novela

Neki konjušar spava sa ženom kralja Agilulfa, i Agilulf to primijeti ali muči; nađe ga i zastrize ga; ovaj zastrize sve ostale i tako izbjegne pogibelji.

Treća novela

Nekom vrstom ispovijedi i hineći čistu savjest gospa zaljubljena u mladića navede časna fratra da joj bez svoga znanja pomogne udovoljiti željama.

Četvrtá novela

Don Felice pouči brata Puccia kako će postati blažen čineći pokoru; brat Puccio je čini, a dotle se don Felice s bratovom ženom zabavlja.

Peta novela

Zima daruje gospodaru Francescu Vergellesiju svoga konja i zato s njegovim dopuštanjem govori s njegovom ženom; dok ona šuti, on sam mjesto nje odgovara i po svojim se odgovorima poslije ravna.

Šesta novela

Ricciardo Minutolo ljubi ženu Filippella Sighinolfa; doznajući da je ljubomorna dojaví joj da će se Filippello sutradan sastati s njegovom ženom u nekom kupalištu, pa ona tamo ode i misleći da je sa svojim mužem otkrije da je spavala s Ricciardom.

Sedma novela

Tedaldo se posvadi sa svojom gospom i otputuje iz Firence, vrati se nakon nekoga vremena kao hodočasnik, razgovara s gospom, i dokaže joj njezinu zabludu, i oslobodi njezina muža smrtne kazne, jer mu je bilo dokazano da je njega ubio, i izmiri ga s braćom, a zatim razborito uživa sa svojom gospom.

Osmo novela

Ferondo proguta neki prašak, pa ga pokopaju kao mrtva, a opat, koji se zabavlja s njegovom ženom, izvadi ga iz groba, i baci u tamnicu, i uvjeri ga da je u čistilištu; a pošto uskrsne, goji, kao svoje, dijete što ga je njegova žena s opatom začela.

Deveta novela

Giletta iz Narbonne iscijeli francuskom kralju pištanjak i zaište kao muža Beltrama iz Roussillona; ovaj se protiv svoje volje oženi njom i ozlojeđen ode u Firencu, tamo se zaljubi u neku mladicu, ali umjesto nje s njim legne Giletta i rodi mu dva sina; stoga je on naposljetku zavoli i prihvati kao ženu.

Deseta novela

Alibek ode među pustinjake gdje je redovnik Rustico poučava kako se utjeruje đavo u pakao; kada je odatle odvedu postane Neerbalovom ženom.

ČETVRTI DAN u kojemu se pod Filostratovim vladanjem pripovijeda o onima čije su ljubavi nesretno završile.

Prva novela

Tancredi, knez od Salerna, ubije ljubavnika svoje kćeri i pošalje joj njegovo srce u zlatnom peharu; ona ga prelije otrovom koji popije i tako umre.

Druga novela

Fra Alberto obmane neku gospu da je u nju zaljubljen anđeo Gabrijel i u njegovu liku više je puta oblubi; od straha pred njezinom svojtom skoči s prozora i skriva se u kući nekoga siromaška, koji ga sutradan kao divljeg čovjeka odvede na trg, gdje ga prepoznaju pa ga njegova subraća odvedu i utamniče.

Treća novela

Tri mladića ljube tri sestre i s njima pobjegnu na Kretu; najstarija zbog ljubomora ubije svoga dragoga; druga se poda kretscom vojvodi da spasi sestru, no ubije je njezin dragi i pobjegne s prvom; za to su optuženi treći mladić i treća sestra; njih uhite i oni priznaju, ali u strahu od smrti podmite stražu i pobjegnu osiromašeni na Rod gdje u bijedi umru.

Četvrtá novela

Gerbino, usprkos vjeri koju je zadao njegov djed kralj Vilim, navali na brod tuniskoga kralja da mu otme kćer; kad nju ubiju oni koji su bili na brodu, on njih poubija, a naposljetku i njemu bude odrubljena glava.

Peta novela

Lisabettina braća ubiju njezina ljubavnika; on joj se u snu javi i otkrije joj gdje je zakopan; ona potajno otkopa njegovu glavu i metne je u zemljani sud s bosiljkom, a pošto nad njim svaki dan dugo plakaše, braća joj ga oduzmu, pa ona malo zatim umre od bola.

Šesta novela

Andreuola ljubi Gabriotta; kazuje mu svoj san, a on njoj svoj, te joj odmah zatim u naručju izdahne; dok ga ona sa sluškinjom nosi njegovoj kući, uhite je a ona sve po istini ispriča; gradski načelnik je hoće silovati, ali se ona ne da; kad to čuje njezin otac i spozna da je nevina oslobodi je, a ona se odrekne svijeta i zaredi se.

Sedma novela

Simona ljubi Pasquina; dok su zajedno u vrtu, Pasquino trlja zube kaduljinim listom i umre; Simonu uhite i ona, da pokaže sucu kako je Pasquino umro, protrlja zube jednim od onih listova i isto onako umre.

Osma novela

Girolamo ljubi Salvestru; majka ga molbama prisiljava da ode u Pariz; on se vraća i nalazi je udatu; potajno joj uđe u kuću i kraj nje umre; kad ga odnesu u crkvu, Salvestra umre kraj njega.

Deveta novela

Gospar Guiglielmo Rossiglione ubije ženina ljubavnika gospara Guiglielma Guardastagna i daje joj da pojede njegovo srce; kad ona to dozna baci se s visoka prozora i umre, a zatim je s ljubavnikom pokopaju.

Deseta novela

Žena nekoga liječnika zatvori svoga uspavanog ljubavnika u škrinju kao da je mrtav; dva lihvara odnesu škrinju svojoj kući; ovaj se osvijesti i uhite ga kao lupeža; sluškinja one gospe na sudu iskaže da ga je ona zatvorila u škrinju koju su lihvari ukrali; tako on izbjegne vješala, a lihvare zbog krađe škrinje osude da plate globu.

PETI DAN u kojemu se pod Fiamettinim vladanjem pripovijeda o onom što je nekoga ljubavnika, nakon mnogih prijekih i kobnih nevolja, sretno zadesilo.

Prva novela

Kimon od ljubavi postane razborit i na moru otme svoju gospu Ifigeniju; na Rodu ga bace u tamnicu, odakle ga Lizimah izvuče i iznova s njim otme Ifigeniju i Kasandru sa svadbe, pobjegavši s njima na Kretu; i pošto im tamo postanu ženama, s njima se vrate svojim kućama.

Druga novela

Gostanza ljubi Martuccia Gomita, i čuvši da je umro sva se očajna ukrca sama u čamac koji vjetar zanese u Suzu; nađe ga živa u Tunisu i otkrije mu se; a on, kojega je kralj uzvisio zbog danih savjeta, pošto je uzme bogat se s njom vraća na Lipari.

Treća novela

Pietro Boccamazza bježi s Agnolellom, namjeri se na razbojнике; djevojka bježi kroz šumu i stiže do nekog dvorca; Pietra uhite, ali bježi razbojnicima iz ruku i nakon raznih nezgoda prispijeva u dvorac gdje je bila Agnolella; i pošto se s njom vjenča vraća se u Rim.

Četvrta novela

Gospar Lizio da Valbona nađe Ricciarda Manardija sa svojom kćeri, s kojom se ovaj vječna i s njezinim ocem ostane u miru.

Peta novela

Guidotto iz Cremona ostavi Giacominu iz Pavije svoju djevojčicu i umre; u nju se u Faenzi zaljube Giannol di Severino i Minghino di Mingole; zbog nje se potuku; otkrije se da je djevojka Giannolova sestra pa je dadu Minghinu kao ženu.

Šesta novela

Giannija s Procide zateknu s ljubljenom djevojkom, koja je bila darovana kralju Fridriku, i svežu ga za stup da ga s njom spale; kad ga prepozna Ruggieri de Loria, spasi se i postane njezin muž.

Sedma novela

Teodoro ljubi Violantu, kćer svoga gospodara gospara Ameriga; ona zatrudni i njega osude na vješala; kad ga pod šibama k njima povedu, otac ga prepozna i oslobodi, te se on Violantom oženi.

Osmo novela

Nastagio degli Onesti ljubeći djevojku iz kuće de' Traversari rasipa bogatstvo bez uslišanja ljubavi; na molbe svojih ode u Chiassi; ondje vidi kako neki vitez goni djevojku i ubija je i kako nju dva psa razderu; pozove na objed svojtu i ljubljenu gospu, koja gleda kako psi trgaju onu mladicu i bojeći se slične sudbine vjenča se Nastagiom.

Deveta novela

Federigo degli Alberighi ljubi a nije ljubljen, i otmjeno rasipajući upropasti se, a ostane mu jedan jedini sokol kojim nemajući ništa drugo pogosti svoju gospu kad mu dođe u pohode; pošto ona to dozna promijeni se, uda se za njega i bogatim ga učini.

Deseta novela

Pietro di Vinciolo ode nekamo na večeru; njegova gosa pozove nekog mladića, Pietro se vrati, ona ga skrije pod košaru za piliće; Pietro kaže da su u Ercolanovoj kući, gdje je bio na večeri, našli mladića kojega je dovela njegova žena; gosa psuje Ercolanovu ženu; magarac po nesreći nagazi na prste onome koji bijaše pod košarom, on krikne, Pietro potrči tamo, vidi ga, spozna ženinu prijevaru, a na koncu zbog svoje pokvarenosti ostane s njom u slozi.

ŠESTI DAN u kojemu se pod Elissinim vladanjem pripovijeda o onima koji su, izazvani, kakvom zgodnom dosjetkom vratili milo za drago, ili spremnim odgovorom ili domišljatošću izbjegli gubitak, ili opasnost, ili sramotu.

Prva novela

Neki vitez reče gospi Oretti da će je ponijeti na krilima jedne novele; i pošto je vrlo nespretno kazuje, ona ga zamoli da je spusti na zemlju.

Druga novela

Pekar Cisti jednom jedinom riječju navede gospara Gerija Spinu da uvidi nepromišljenost svoga zahtjeva.

Treća novela

Gospa Nonna de' Pulci spretnim odgovorom na neslanu šalu začepi usta firentinskom biskupu.

Četvrta novela

Chichibio, kuhar Currada Gianfigliazzija, spretnim odgovorom spasonosno okrene Curradov gnjev na smijeh i tako izbjegne nevolju kojom mu je Currado prijetio.

Peta novela

Gospar Forese da Rabatta i meštar Giotto slikar, dolazeći iz Mugella, rugaju se jedan drugom zbog ružna izgleda.

Šesta novela

Michele Scalza nekim mladićima dokaže da je loza Baronci najplemenitija na svijetu i okolici i zaradi večeru.

Sedma novela

Gospu Filippu zateče muž s ljubavnikom, pa kad je izvedu pred sud, ona se spretnim i ljupkim odgovorom opravda a njih navede da zakon izmijenjene.

Osmo novela

Fresco svjetuje svoju sinovicu da se ne gleda u zrcalo, ako joj je, kako je govorila, mrsko gledati nemile ljude.

Deveta novela

Guido Cavalcanti dosjetkom otmjeno rekne uvredu nekim firentinskim vitezovima koji su mu dosađivali.

Deseta novela

Fra Cipolla obeća nekim seljacima da će im pokazati pero anđela Gabrijela; kad umjesto pera u škrinjici nađe ugljen reče im da je to ugljen na kojemu se pekao sveti Lovro.

SEDMI DAN u kojemu se pod Dioneovim vladanjem pripovijeda o ruglu kojemu su ili zbog ljubavi ili zbog izbavljenja žene izvrgle svoje muževe, a da oni to nisu ili pak jesu opazili.

Prva novela

Gianni Lotterighi čuje po noći kucanje na vratima; probudi ženu, a ona ga uvjeri da je to utvara; zaklinju je nekom molitvom, i kucanje prestane.

Druga novela

Peronellin se muž vrati kući pa ona skriva svog ljubavnika u bačvu; pošto je muž bješe prodao, ona kaže da ju je ona prodala čovjeku koji je u nju ušao da pogleda je li cijela: čovjek iskoči van i naredi mužu da je ostruže i da mu je zatim odnese kući.

Treća novela

Fra Rinaldo spava s kumom; muž ga nađe u odaji s njom, a oni ga uvjere da je on zaklinjao gliste u kumčetu.

Četvrta novela

Tofano jedne noći zatvori ženi kućna vrata, a ona, kad ga nije mogla umoliti da joj otvori, baci u zdenac velik kamen pretvarajući se da se sama bacila; Tofano izađe iz kuće i otrči tamo, a ona uđe u kuću, i njemu zatvori vrata, i izruži ga vičući na nj.

Peta novela

Ljubomorani muž prerušen u popa ispovjedi ženu, koja mu natukne da ljubi nekog popa koji joj dolazi svake noći; dok ljubomorani muž potajno stražari na vratima, gospa uredi da joj preko krova dođe ljubavnik i s njim se zabavlja.

Šesta novela

Dok gospa Isabella stoji s Leonettom, u pohode joj dođe gospodar Lambertuccio koji je ljubi, a vrati joj se i muž; gospara Lambertuccia s nožem u ruci šalje iz kuće, a muž joj zatim otprati Leonetta.

Sedma novela

Lodovico otkrije gospi Beatrici ljubav što je prema njoj čuti; ona pošalje svoga muža Egana u svojoj odjeći u vrt, a s Lodovicom legne; on zatim ustane, i ode, i isprebija Egana u vrtu.

Osmi novela

Neki čovjek postane ljubomoran na svoju ženu, a ona svezavši po noći uzicu za palac osjeća kad joj dolazi ljubavnik; muž to opazi i progoni ljubavnika, a gospa dotle umjesto sebe u postelju polegne drugu ženu, koju muž istuče i odreže joj kosu, a zatim ode po njezinu braću; oni ga videći da to nije istina dobro ispsuju.

Deveta novela

Nikostratova žena Lidija ljubi Pira; da bi joj to povjerovao on od nje ište tri stvari koje ona sve ispuni; i povrh toga pred Nikostratovim se očima s njim zabavlja a Nikostrata uvjeri da nije istina ono što je vidio.

Deseta novela

Dva mladića iz Siene ljube gospu koja je jednomu od njih kuma; kum umre i prema obećanju ukaže se drugu i ispriča mu kako se na onom svijetu živi.

OSMI DAN u kojemu se pod Laurettinim vladanjem pripovijeda o podvalama što ih svakodnevno žena muškarcu ili muškarac ženi ili jedan muškarac drugomu podmeću.

Prva novela

Gulfardo posudi od Guasparruola novaca i daje ih njegovoj ženi s kojom se bio dogovorio da će za tu svotu s njom spavati; zatim u njezinoj nazočnosti reče Guasparruolu da ih je njoj dao, a ona reče da je to istina.

Druga novela

Pop iz Varlunga spava s gospom Belcolore i u zalog joj ostavi svoj plašt; i kad izmoli od nje stupu vrati joj je i zaište plašt što ga je ostavio kao jamstvo; valjana mu ga gospa uz dosjetku vrati.

Treća novela

Calandrino, Bruno i Buffalmacco idu niz Mugnone ne bi li našli heliotrop, i Calandrino misli da ga je našao; vrati se kući natovaren kamenjem; žena ga ukori i on je srdit izmlati, a svojim drugovima ispriča ono što oni znaju bolje od njega.

Četvrta novela

Prepošt iz Fiesolea ljubi neku udovu gospu, a ona ne ljubi njega; misleći da spava s njom on spava s njezinom sluškinjom, a gospina braća dovedu biskupa da ga s njom zateče.

Peta novela

Tri mladića svuku hlače nekom sucu iz Marka, dok je on sjedeći na sudačkoj stolici pravdu krojio u Firenci.

Šesta novela

Bruno i Buffalmacco ukradu Calandrinu prase; nagovore ga da ga pokuša naći s pomoću đumbirovih kolačića i slatkoga vina, i njemu dadu, jedan za drugim, dva od pasjakovine priređena s alojem, pa se čini kao da ga je on sam odnio; natjeraju ga da im plati ako želi da ga ne kažu ženi.

Sedma novela

Neki učeni mladić ljubi udovu gospu koja je zaljubljena u drugoga, pa ga jedne zimske noći pusti da je na snijegu čeka; poslije on nju domišljato natjera da usred srpnja gola golcata provede cio dan na kuli izložena muhama, i obadima, i suncu.

Osma novela

Dvojica prijateljuju: jedan spava sa ženom drugoga; kad drugi to primijeti uglavi sa svojom ženom da mu prijatelja zatvori u škrinju, na kojoj, dok je prvi unutra, drugi spava s njegovom ženom.

Deveta novela

Meštar Simone želi pristupiti družini koja ide na gusarenje; Bruno i Buffalmacco po noći ga pošalju na neko mjesto gdje ga Buffalmacco gurne u gnojnicu i tamo ostavi.

Deseta novela

Jedna Sicilijanka izmami nekom trgovcu sve što je donio u Palermo; on, pretvarajući se da se vratio i donio mnogo više robe nego prije, pozajmi od nje novaca, a ostavi joj vodu i kućine.

DEVETI DAN u kojemu pod Emilijinim vladanjem svatko pripovijeda o čemu god hoće i što mu se najviše mili.

Prova novela

Rinuccio i Alessandro ljube gospu Francescu, a ona ne ljubi nijednoga, pa naredivši jednomu da kao mrtvac legne u grobnicu, a drugomu da ga iz nje kao mrtvaca iznese, budući da nisu mogli obaviti zadatak, domišljato ih skine s vrata.

Druga novela

Glavarica nekog samostana žurno ustane u mraku da bi optuženu redovnicu zatekla s ljubavnikom u postelji; i budući da s njom bijaše neki pop, misleći da je trostruke prijevесе metnula na glavu metne popove gaće; kad ih optuženica vidi i nju upozori, bude joj oprošteno i dopušteno da se slobodno sastaje sa svojim ljubavnikom.

Treća novela

Meštar Simone po nagovoru Bruna i Buffalmacca i Nella uvjeri Calandrina da je zatrudnio; on spomenutima dade kopune i novaca za lijekove te ozdravi bez poroda.

Četvrta novela

Cecco Fortarrigo proigra u Bonconventu sve što ima i novac Cecca Angulierija; i trčeći za njim u košulji i vičući da ga je pokrao navede seljake da ga uhvate, pa odjene njegovo ruho i uzjaše mu konja, a njega odlazeći ostavi u košulji.

Peta novela

Calandrino se zaljubi u neku mladicu, pa mu Bruno načini zapis, i čim je njime dotakne ona pođe s njim; a kad ga žena zatekne, podnese tešku i mučnu smutnju.

Šesta novela

Dva mladića prenoće kod nekog čovjeka, pa jedan od njih leži s njegovom kćeri, a žena mu nehotice legne s drugim; onaj koji je bio s kćeri pruži se uz njezina oca i sve mu reče misleći da razgovara s drugom; njih dvojica podignu galamu; žena se osvijesti pa legne u kćerinu postelju i zatim zgodnim riječima sve zabašuri.

Sedma novela

Talano Imolese sanja da mu ženi vuk razdire cijelo grlo i lice; reče joj da se čuva, a ona ne poslušala i to joj se dogodi.

Osmo novela

Biondello nasamari Ciacca s nekim objedom, a Ciaccio mu se tako lukavo osveti da on izvuče grdnih batina.

Deveta novela

Dva mladića pitaju savjeta u Salomona, jedan kako da ga ljudi zavole, a drugi kako da kazni goropadnu ženu; on prvom odgovori da sam voli a drugome da ode na Gušnji most.

Deseta novela

Na navaljivanje kuma Pietra don Gianni čara da mu ženu pretvori u kobilu; i kad joj htjede usaditi rep, kum Pietro rekne da neće repa i pokvari cijelo čaranje.

DESETI DAN u kojemu se pod Panfilovim vladanjem pripovijeda o onima koji plemenito ili zaista velikodušno postupiše u nekim ljubavnim ili kojim drugim zgodama.

Prva novela

Neki vitez služi španjolskoga kralja; čini mu se da je slabo nagrađen, pa mu kralj na zornu primjeru pokaže da nije krivnja njegova nego zle mu sreće, a onda ga bogato obdari.

Druga novela

Ghino di Tacco zarobi opata iz Clunyja i izliječi ga od srdobolje pa ga zatim pusti; kad se opat vrati na rimski dvor, pomiri ga s papom Bonifacijem i proglasi ga vitezom hospitalskog reda.

Treća novela

Mitridan, zavidan zbog Natanove velikodušnosti, pođe da ga ubije te se ne poznavajući ga namjeri na nj; pošto ga on sam uputi kako da to učini nađe ga u šumici kao što mu je izložio i prepoznavši ga zasrami se i postane mu prijateljem.

Četvrtá novela

Gospar Gentile de' Carisendi došavši iz Modene izvadi iz groba ljubljenu gospu, koju su pokopali kao mrtvu; kad se ona oporavi rodi sinčića a gospar Gentile nju i dijete vrati Niccolucciu Caccianimicu, njezinu mužu.

Peta novela

Gospa Dianora zaište u gospara Ansalda u siječnju vrt lijep kao u svibnju; gospar Ansaldo se pogodi s nekim čarobnjakom i dade joj ga; muž joj dopusti da ugodi gosparu Ansaldu, koji je kad čuje za muževu velikodušnost razriješi obećanja, a čarobnjak ne želeći ništa od njega razriješi gospara Ansalda.

Šesta novela

Pobjedonosni kralj Karlo Stariji zaljubivši se u mladu djevojku zasrami se zbog svoje ludosti te nju i njezinu sestru čestito uda.

Sedma novela

Kralj Petar doznavši za vruću ljubav koju prema njemu čuti bolna Lisa utješi je pa je zatim uda za mlada plemića; i poljubivši je u čelo zauvijek se nazva njezinim vitezom.

Osma novela

Sofronija, misleći da je Hegesipova žena, žena je Tita Kvincija Fulva i s njim ode u Rim, kamo i osiromašen Hegesip dođe; i misleći da ga Tito prezire prizna da je ubio nekog čovjeka ne bi li ga smaknuli; Tito ga prepozna i da ga spasi veli da je on ubio; kad to vidi onaj koji je to učinio oda sam sebe; stoga ih Oktavijan sve oslobodi, a Tito daje Hegesipu svoju sestru kao ženu i s njim podijeli sav svoj imetak.

Deveta novela

Saladina prurušena u trgovca pogosti gospodar Torello; vodi se križarski rat; gospodar Torello daje ženi rok nakon kojega se može preudati; biva zarobljen i zbog njegove vještine u vježbanju ptica za lov za nj dozna sultan koji ga prepozna i otkrije mu se pa mu iskaže najveće počasti; gospodar Torello oboli i s pomoću čarobnjaštva jedne noći bude prenesen u Paviju i na svadbi koja se priređivala u povodu preudaje njegove žene bude prepoznat pa se s njom vrati svojoj kući.

Deseta novela

Markiza di Sanluzzo nagnaju molbe njegovih podanika da se oženi pa on, da to učini po svojoj volji, uzme kćer nekog težaka, koja mu rodi dvoje djece, a on je uvjeri da ih je ubio; zatim hineći da mu je ona omrznula i da je drugu ženu uzeo dovede kući svoju kćer kao da mu je žena, a njoj, pošto je bješe u samoj košulji otjerao i vidio da sve strpljivo podnosi, vrativši je u svoj dom dražu nego prije pokaže njezinu veliku djecu, i počasti je kao markizu, i naloži da je i drugi tako časte.

Prvi dan, četvrta novela
MLADICA, OPAT I REDOVNIK

Neki redovnik upadne u grijeh i zasluži najtežu kaznu, ali čestito prekori svoga opata s istoga grijeha pa se nje oslobodi.

Ljubazne gospe, ako dobro razumjeh vašu zajedničku namjeru, mi smo ovdje zato da se pripovijedanjem zabavimo; i stoga sudim, samo ako se protiv toga ne postupi, da svatko slobodno smije (a to i naša kraljica reče malo prije) onu novelu ispričati za koju misli da će nas najviše zabaviti; stoga, čuvši kako je uz dobre savjete Giannotta di Civigni Abraham dušu spasio, i kako je Melkisedek umom obranio svoje bogatstvo od Saladinovih zamki, ne očekujući vašega prijekora ukratko vam kanim ispričati kojom je lukavošću redovnik svoje tijelo preteške kazne oslobodio.

Bijaše u Lunigiani,¹ zemlji koja nije od ove daleko, samostan obilniji svetošću i redovnicima nego danas,² u kojemu među ostalima bješe neki mlad redovnik čiju mušku snagu i čilost ne mogahu ni postovi ni bdjenja satrti. Slučajno jed-

noga dana, oko podne, dok su svi ostali redovnici spavali, šetajući sam samcat oko svoje crkve koja se nalazila na vrlo usamljenu mjestu, opazi on krasnu mladicu, valjda kćer te-žaka iz okolice, koja je po poljima brala neke trave; i čim je ugleda, žestoko ga obuze tjelesna požuda. Stoga, primak-
nuvši joj se, zapodjene s njom u razgovor, i tako prelazeći s jednoga na drugo, dogovori se s njom i povede je sa sobom u svoju ćeliju a da nitko toga ne opazi.

I dok se s njom, ponesen prevelikom žudnjom, neoprez-
nije šalio, dogodi se da opat ustavši iz postelje i prolazeći tiho mimo njegove ćelije začuje njihovo šuškanje, pa da bi bolje razaznao glasove potihom se približi vratima ćelije da prisluhne, i jasno razabra da u njoj bješe žensko, i spopade ga iskušenje da naredi neka mu otvori; zatim se predomi-
sli i odluči uraditi drugačije, pa se vrati u svoju sobu i po-
čeka da redovnik izađe.

Redovnik, koliko god bijaše obuzet uživanjem i nasladom s tom djevojkom, svejedno je neprestano strahovao; i pošto mu se učinilo da je čuo nekakav šum koraka po spavaonici, prisloni oko na sitnu pukotinu i jasno vidje opata kako stoji i prisluškuje, i dobro razumjede kako je opat mogao shvatiti da je u njegovoj ćeliji ona djevojka. Stoga se on, znajući da ga zbog toga moraše stići teška kazna, preko mjere sneve-
seli; ali ipak, ne pokazujući pred djevojkom ni traga svoje muke, hitro u sebi preturaše mnoge misli tražeći ne bi li se među njima koja spasonosna našla; i naposljetku mu sinu neobična lukavost koja ga je dovela ravno k željenom cilju. I pretvarajući se da se mu činilo kako je dovoljno bio s dje-
vojkom, reče joj: "Idem potražiti načina kako da odavde iza-
đeš a da te nitko ne vidi, zato se pritaji dok se ne vratim".

I kad izađe i ključem zaključa ćeliju, ravno ode do opatove sobe i predavši mu ga, kako je svaki redovnik činio kad je izlazio, bezazlena mu lica reče: "Gosparu, jutros nisam

mogao dovesti sva drva što sam ih dao nasjeći, pa bih stoga s vašim dopuštenjem pošao u šumu da ih dopremim”.

Opat se povesele tomu slučaju i, da bi se mogao potpunije uvjeriti o njegovu prijestupu, misleći da ovaj nije primijetio kako ga je on bio vidio, drage volje uze ključ i rado mu dopusti da pođe. I, čim ga vidje gdje ode, stade razmišljati što bi mu bolje bilo učiniti, ili da u prisuću sviju redovnika otvori ćeliju i pokaže im njegov grijeh, da poslije ne bi mogli protiv njega mrmljati kad kazni redovnika, ili da prvo od nje čuje kako se sve to zbilo. Pomislivši još u sebi da bi to mogla biti žena ili kći kakva čovjeka kojemu ne bi htio nanijeti tu sramotu da je pokaže svim redovnicima, smisli da prvo pogleda tko je, pa da poslije odluči; i otišavši kriomice do ćelije, otvori je i uđe unutra, i zatvori vrata. Kad mladica vidje opata, sva se smuti i bojeći se sramote poče plakati.

Gospar opat zirnu na nju, i videći je onako lijepu i svježu, premda bijaše star osjeti ništa manju putenu pomamu nego što je bješe osjetio njegov mladi redovnik, pa poče u sebi govoriti: “Ah, zašto ne bih i ja malo uživao kad mi se pruža prilika, a muka i nevolja će uvijek biti kad god ih se zaželim. Mladica je lijepa, a nitko živ ne zna da je ovdje; ako je mognem nagovoriti da mi usliži želju, ne znam zašto to ne bih učinio. Tko će doznati? Nikada nitko, a grijeh potajan napola je okajan;³ možda mi se ovakva prilika nikada više neće ukazati; ja smatram da je veoma mudro grabiti sreću kad je Gospodin Bog nekomu šalje”.

I razmišljajući tako, pošto posve promijeni naum s kojim bijaše došao, primače se djevojci i uze je blago tješiti i moliti je da ne plače pa prelazeći s jedne besjede na drugu polako joj otkri svoju želju. Djevojka ne bijaše ni od drva ni od kamena, i vrlo lako popusti opatovim željama; on je zagrlj i više puta poljubi, a onda se pope na uski redovnikov ležaj, i obzirući se možda na teški teret svoga dostojanstva i na

nježnu djevojčinu dob, bojeći se da je prevelikom težinom ne prignjeći ne uzvi se na njezine grudi, nego nju na svoje prsi položi, i dugo se s njom igraše.

Redovnik koji je hinio da ide u šumu bijaše se skrio u spa-vaonici, pa kad vidje da je opat u njegovu ćeliju ušao, umiren prosudi da će njegova namisao uspjeti; a kad opazi da se unutra još zaključao, u to je bio posve siguran. Pa izašavši iz svoga skrovišta, prišulja se pukotini i kroza nju ču i vidje sve što opat učini ili reče. Kad se opatu učinilo da je dovoljno s djevojkom boravio, zaključavši je u ćeliji vrati se u svoju sobu; a malo zatim čuvši redovnika i pomislivši da se iz šume vratio, naumi da ga pošteno izgrdi i da ga zatvori,⁴ kako bi samo njemu pripao uhvaćeni plijen; i davši ga dozvati, strogo ga i ozbiljna lica izgrdi i naredi da ga strpaju u zatvor.

Redovnik mu vrlo pripravno odgovori: "Gosparu, još nisam toliko dugo u redu svetoga Benedikta⁵ da bih mogao znati sva njegova pravila; a vi mi još nikada ne pokazaste kako redovnici moraju podnositi da ih ženske pritiskuju, kao što ih pritiskuju postovi i bdjenja; ali sada kada mi pokazaste, obećajem vam, ako mi ovaj put oprostite, da nikada više neću u tomu griješiti, nego ću uvijek onako raditi kako vidjeh da vi radite".

Opat bijaše pametan čovjek, pa odmah shvati da ovaj nije samo više znao od njega, nego je čak i vidio sve što on bijaše uradio. Stoga ga zapeče vlastiti grijeh i bijaše ga sram učiniti redovniku ono što bješe sam, kao i on, zaslužio. Pa mu oprost i naredi da šuti o svemu što je vidio, a djevojku časno otpremiše, i valja vjerovati da su je poslije više puta nagovorili da dođe.

Drugi dan, sedma novela
U RUKAMA DEVET MUŠKARACA

Babilonski sultan pošalje svoju kćer algarpskom kralju za ženu; za četiri godine razne je nezgode dovedu u ruke devetorici muškaraca na različitim mjestima; naposljetku je kao djevicu vrate ocu, te otputuje, kao što je isprva pošla, u Algarbiju kralju za ženu.¹

– Teško možemo spoznati,² ljubazne gospe, što je za nas korisno, jer već više puta vidjesmo kako se mnogi, misleći da bi bez brige i muke mogli živjeti kad bi bili bogati, da postignu taj cilj ne mole samo Bogu da im to dade, nego nastoje to sami postići bez obzira na napore i pogibelji; a kada postignu, znade se dogoditi da ih netko iz pohlepe za tako bogatim nasljedstvom ubije, premda je prije nego što su se obogatili bio njihov prijatelj. Drugi pak koji su se, iako niska roda, mnogim pogibeljnim borbama, gazeći krv svoje braće i prijatelja, do kraljevskih prijestolja vinuli, misleći da je u tomu najveća sreća, videći i trpeći nebrojene brige i bojazni svojim su životom platili spoznaju da se za kraljevskim stolovima iz zlatnih pehara pije otrov. Mnogi sa živom žu-

dnjom čeznu za tjelesnom snagom i ljepotom ili uresima, i tek onda uviđaju kako su opasne te želje, kada im one postanu uzrok smrti ili života ispunjena bolom. Pa da ne govorim podrobno o svim ljudskim željama, tvrdim da nema nijedne koju bi čovjek mogao izabrati s punim uvjerenjem da će biti siguran od udaraca zle sudbine; stoga, hoćemo li da naši postupci budu ispravni moramo biti zadovoljni da uzmemo i imamo ono što nam daje Onaj koji jedini zna što nam treba i koji nam to može dati. Pa kao što ljudi griješe različitim željama, tako vi, ljupke gospe, najviše griješite u jednom, to jest u želji da budete lijepe, i budući da se ne zadovoljavate ljepotom koju vam je podarila priroda nego je nastojite čudesnim umijećem povećati, dođe mi volja da vam ispriповјedim kakve je sve nevolje donijela ljepota nekoj Saracenci, koja se zbog svoje ljepote u četiri ljeta morala devet puta vjenčavati.

Prođe već mnogo vremena kako u Babiloniji³ življaše sultan kojemu bijaše ime Beminedab, koji za života u svemu bijaše sretne ruke. Imaše on mnogo djece, i muške i ženske, ali jedna od kćeri, po imenu Alatiel, bijaše u ono vrijeme, po mnijenju svih koji je vidješe, najljepša djevojka na svijetu. I budući da njemu kralj algarpski⁴ izvanredno pomože poraziti golemu arapsku vojsku koja bješe na nj navalila, dade mu on Alatiel za ženu kad kralj kao posebnu milost zaprosi njezinu ruku; te je s časnom pratnjom gospode i gospođa i s mnogom bogatom i gospodskom opremom ukrca na dobro naoružan i izvrsno opremljen brod; i šaljući je njemu preporučiti je Bogu.

Čim vidješe da je povoljno vrijeme mornari razapeše jedra i krenuše iz aleksandrijske luke, i više dana sretno plovljahu; i pošto prodoše Sardiniju te im se već učini da se bliže koncu putovanja, iznenada se jednoga dana digoše suprotni vjetrovi, svaki za sebe prekomjerno pogibeljan, te zahvatiše brod na kojemu bijahu gospa i mornari tako te oni

više puta pomisliše da su izgubljeni. Ali ipak se valjani ljudi uloživši sve umijeće i svu snagu dva dana udarcima beskrajnoga mora odupirahu; i kada nastade već treća noć od početka oluje, a ona ne prestajahu nego postajahu sve užasnija, ne znajući gdje bijahu i ne mogavši to procijeniti ni vidjeti jer tmasti oblaci i mračna noć skrivahu nebo, našavši se nedaleko Maljorke⁵ osjetiše da brod popušta.

Stoga, ne videći drugoga načina da se spase, jer nitko nije mislio na drugoga nego samo na sebe, spustiše u more čamac i pouzdavajući se više u nj nego u oštećen brod uskočiše gospodari broda; za njima jedan po jedan muškarci koji bijahu na lađi, premda im se oni koji bijahu prvi sišli u čamac s nožem u ruci odupriješe, svi poskakaše, i tako, vjerujući da bježe od smrti, sami u nju uletješe, jer čamac zbog nevremena ne mogaše ponijeti toliko ljudi nego potonu, i svikoliki poginuše. A lađa, gonjena silovitim vjetrom, premda bijaše napukla i već gotovo puna vode (kad na njoj ne ostade nitko drugi osim gospe i njezinih pratiteljica, te sve srwane olujnim morem i strahom ležahu po njoj kao mrtve), jureći velikom brzinom naletu na žalo otoka Maljorke; i bijaše takav i toliki njezin udar da se gotovo sva zari u pijesak, na možda jedan dobačaj kamena od obale; i tu ostade cijelu noć mlačena morem, ali je vjetar ne mogaše više pomaknuti.

Kad se razdanilo i oluja smirila, Alatiel, napola mrtva, podiže glavu i onako malaksala uze dozivati sad jednoga sad drugoga svoga slugu, ali utaman dozivaše: svi koje zvaše bijahu preveć daleko. Stoga se ne čuvši da joj itko odgovara i ne vidjevši nikoga začudi mnogo i počeo se silno bojati; i ustavši teškom mukom ugleda gospe iz svoje pratnje i sluškinje kako sve leže, pa kad pokuša dozivati sad jednu sad drugu te uvidje da ih je malo pri svijesti jer bijahu većinom što od mučnine što od straha poumirale, gospina bojazan postade još veća; ali ipak, gonjena nuždom da joj netko po-

mogne, jer vidje da tu ostade posve sama, a nije znala ni slutila gdje se nalazi, toliko uznastoja oko onih što ostadoše žive, da se one pridigoše, pa otkrivši da ni one ne znaju kamo su otišli muškarci i videći da je lađa nasukana i puna vode, zajedno s njima započe gorko plakati. I bijaše već deveta ura⁶ prije nego što ikoga na obali ili u okolici vidješe koga bi mogle zamoliti da im se smiluje i da im pomogne. O devetoj uri, vraćajući se slučajno s nekoga svoga posjeda prođe onuda plemić po imenu Pericon da Visalgo s nekoliko svojih slugu na konju i videći lađu odmah se dosjeti što je posrijedi te naredi jednomu sluzi da se bez odgađanja pobrine da se na nju uspne, pa da mu javi što tamo bude. Premda to s velikom mukom učini, sluga se ipak pope na lađu i tamo nađe plemenitu mladicu s ono malo društva što ga imaše, kako se uplašena skrila ispod kljuna na pramcu lađe. Kad ga ugledaše one ga plaćući više puta umoliše da im se smiluje; ali primijetivši da ih on ne razumije, niti one njega razumješe, počеше mu kretnjama prikazivati svoju nesreću. Pošto sluga sve razgleda što je bolje mogao ispriča Periconu što je na lađi; ovaj odmah zapovjedi da se iskrcaju žene i najvrednije stvari koje na njoj bijahu i do kojih mogahu doći, te s njima ode u svoj kaštel; i kada se tu žene okrijepiše jelom i počinkom, spozna on po bogatoj odjeći da gospa koju bijaše našao mora biti vrlo visoka roda, a nju odmah prepozna po časti koju su samo njoj ostale iskazivale. I premda bijaše blijeda i tjelesno veoma ispaćena od nevolja na moru, ipak se gospine crte lica Periconu učiniše prekrasnima; stoga on odmah u sebi odluči, ako nije udata, da je uzme za ženu, a ne mogne li se njome oženiti, da mu bude ljubovca. Pericon bijaše krupan čovjek i ponosita lika; i pošto nekoliko dana po njegovoj zapovijedi gospu izvrsno dvoriše, te se ona posvema oporavi, opazi on da je krasnija nego što je i zamisliti mogao; jedino se neizmjereno ožalosti što ona ne

razumije njegova govora, a ni on njezina, pa tako ne mogu saznati tko je, ali se svejedno preko mjere zanese njezinom ljepotom i pokuša je nježnošću i laskanjem navesti da bez opiranja ugodi njegovim željama; ali nije pomagalo: ona je odbijala sve njegove ljubaznosti, dok se istodobno Periconova žudnja sve više raspaljivala. Videći to gospa, pošto ondje proboravi već nekoliko dana i po običajima shvati da se nalazi među kršćanima, u kraju gdje bi joj malo koristilo sve kad bi i znala objasniti tko je, spozna da će tijekom vremena silom ili milom morati udovoljiti Periconovim željama, te hrabro u sebi odluči da se suprotstavi svojoj bijednoj sudbini; pa svojim družbenicama, od kojih joj samo tri ostadoše, zapovjedi da nikomu ne otkrivaju tko su, osim ako se nađu u prilici koja bi im očito jamčila pomoć da se domognu slobode; uz to ih još živo potače da čuvaju svoju nevinost, tvrdeći kako je sama odlučila da se nikomu ne poda doli svomu mužu. Njezine je družbenice zbog toga pohvališe i obrekoše da će, koliko do njih bude stajalo, slušati njezinu zapovijed.

Pericon se pak iz dana u dan sve više raspaljivao, to većma što je vidio da mu se žuđena stvar sve više bliži a sve više uskraćuje; i vidjevši da mu laskanja ne vrijede odluči upotrijebiti svu svoju lukavost i umijeće, čuvajući za konac i silu. I primijetivši u više navrata da se gospi mili vino, a ne bijaše vična piti jer joj je to zakon branio, domisli se da bi je njime kao Venerinim slugom mogao uloviti; i pretvarajući se da ga nije briga što ona za nj ne mari, priredi jedne večeri umjesto večere sjajnu gozbu, na koju dođe i gospa; i kad su se na njoj svi razveselili jelom i drugim zabavama, zapovjedi on onomu koji je nju dvorio da joj dade piti mješavinu različitih vina. Sluga to izvrsno izvede; a ona, ne pažeći na to, primamljena slašću pića, ispi ga više nego što bi njezinoj čestitosti priličilo; od toga ona zaboravi sve pretrpljene nedaće i razveseli se; i videći neke žene kako plešu

kao što se pleše na Maljorki, zaplesa i ona na aleksandrijski način.⁷ Kada to vidje Pericon učini mu se da se približuje onomu što je želio; i nastavivši večeru u još većem obilju jela i pića produži je do kasno u noć.

Naposljetku, kada odoše uzvanici, uđe on s gospom sam u ložnicu; a ona, koju je više grijalo vino nego mlačilo poštenje, razodjenu se u njegovu prisuću bez ikakve uzdržljivosti i srama, kao da Pericon bijaše jedna od njezinih dvorkinja, i leže u postelju. Pericon nije oklijevao da je slijedi, nego pogasi sva svjetla, hitro leže s druge strane uza nju, te je bez ikakva njezina opiranja zagrl i započe s njom ljubavnu igru; ona dotada nije znala kakvim rogom muškarci navaljuju, ali pošto ga osjeti bi joj gotovo žao što prije nije pristala na Periconovo laskanje, te više ne čekaše da je on pozove na tako slatke noćne domjenke, nego se sama pozivaše, ne riječima koje joj ne bi bile razumljive, nego djelima.

Ali sudbina ne bijaše zadovoljna time što ona umjesto kraljeve žene postade ljubovcom jednog kaštelana, premda ona i Pericon jako uživahu, pa joj spremi još okrutniju ljubavnu pustolovinu. Imaše Pericon brata od dvadeset i pet godina, lijepog i svježeg kao ruža, koji se zvaše Marato; i pošto vidje nju i strašno mu se svidje, a učini mu se po njezinu ponašanju da je i on njoj u milosti i da samo Periconov strog nadzor sprečava da od nje dobije ono što želi, pade mu na um okrutna misao, te od zamisli bez otezanja prijeđe na užasno djelo.

Dogodilo se da baš u to vrijeme bijaše u gradskoj luci neki trgovački brod natovaren robom i spreman da otplovi za Chiarenzu u Romaniji,⁸ kojemu vlasnici bijahu dva mlada Genovežanina; i jedra već bijahu razapeta, pa su samo čekali povoljan vjetar da odjedre. S njima se Marato sporazumje da ga naredne noći prime s gospom na brod; i zatim, kad se sunočalo, pripremvši sve što mu se činilo da je potrebno, uđe preodjeven s nekim svojim vjernim drugo-

vima, koje bijaše zamolio da mu pomognu, u dom Periconov koji se od njega nikakvu zlu nije nadao, te se prema uglavljenom dogovoru sakri u kući. I pošto dobar dio noći minu, otvori on svojim drugovima, te odoše do odaje gdje je Pericon s gospom spavao, otvoriše je i ubiše Periconu na spavanju, a probuđenu i uplakanu gospu odvedoše prijeteći joj smrću ako ikakve buke bude stvarala; i pokupivši velik dio Periconovih dragocjenosti, a da ih nitko nije čuo, žurno krenuše k obali, gdje se gospa i Marato smjesta ukrcaše na lađu, a njegovi se drugovi vratiše.

Tada baš duhnu svjež i povoljan vjetar, te mornari razapeše jedra da otputuju. Gospa je gorko plakala zbog svoje prve nesreće i zbog ove sada; no Marato je počeo tako tješiti svetim Rastislavom u ruci kojega nam Bog daje, da se ona brzo s njim sprijatelji i zaboravi Periconu; i već mišljaše jadna da je sve u redu, kadli joj sudbina pripravi novu nevolju, kao da nije zadovoljna onim prošlim; jer, pošto ona bijaše prava krasotica, kako smo već više puta spomenuli, i veoma lijepa vladanja, tako se u nju ludo zaljubiše oba mlada gospodara lađe, da zaboraviše na sve i samo nastojaše njoj služiti i ugađati uvijek se čuvajući da se Marato ne dosjeti razlogu.

I pošto jedan u drugoga primijetiše tu ljubav potajno se dogovoriše i zaključiše da tu ljubav zajednički zadobiju, kao da je ljubav trgovački posao i kao da se može dijeliti poput dobitka. I videći da je Marato brižljivo čuva i tako ih prijечи u njihovu naumu, jednoga mu dana dok je brod punim jedrima plovio a Marato s krme promatrao more ne sluteći nikakva zla oni složno pristupiše, uhvatiše ga s leđa i baciše u more; i tek kad prijedohu dobru milju, netko opazi da je Marato pao s broda u more; a kada to doču gospa i spozna da joj se više neće vratiti započeo novu tužaljku na lađi.

Oba mladića smjesta priskočiše da je slatkim riječima i svakojakim obećanjima tješe, premda je ona od svih tih riječi

malo koju razumjela i nije toliko žalila za izgubljenim Maratom koliko je oplakivala svoju nesretnu sudbinu. I poslije dugih i stoput ponovljenih besjeda, kada se njima učini da se ona gotovo primirila počеше njih dvojica među sobom raspravljati koji će je od njih prvi sa sobom u postelju povesti. A kako je svaki od njih htio biti prvi, a nisu se nikako mogli pogoditi, prvo riječima započеше tešku i grubu svađu, a zatim zasljepljeni bijesom zgrabiše noževe i kao mahnuti jurnuše jedan na drugoga, i više udaraca (jer ih nitko od onih na lađi ne mogaše rastaviti) zadadoše jedan drugomu, od čega jedan na mjestu pade mrtav, a drugi ostade na životu teško ranjen. To se gospi jako na žao dalo, jer se ćutjela osamljena, bez pomoći i bilo čije utjehe, i veoma se bojala da se gnjev svojte i prijatelja tih dvaju gospodara ne sruši na njezinu glavu; ali je molbe ranjenika i skori dolazak u Chiarenzu spasiše od smrtne pogibli. Pošto se tu gospa iskrca s ranjenikom i s njim nastani u nekom svratištu, odmah puče glas o njezinoj velikoj ljepoti po gradu i stiže do ušiju morejskoga⁹ kneza koji baš tada bješe u Chiarenzi; stoga je on poželje vidjeti.

I kada je vidje učini mu se još ljepšom nego što se o njoj priča pa se odmah tako jako u nju zaljubi da ni na što više ne mogaše misliti. I pošto sazna kako tamo bješe prispjela, ponada se da će je pouzdano zadobiti. I dok je premišljao kako bi to izveo, doznaše za to ranjenikovi rođaci i ne čekajući ništa drugo poslaše mu je; to bješe knezu veoma drago, a isto tako gospi, jer uvidje da tako izmače velikoj opasnosti.

Videći knez da nju uz ljepotu resi i kraljevsko ponašanje, ne mogavši inače saznati tko je prosudi da je svakako plemenita roda i to podvostruči njegovu ljubav prema njoj; i toliko je poštovaše da se prema njoj nije ponašao kao prema milosnici nego kao prema vlastitoj ženi.

A njoj se, sjećajući se prošlih jada, učini da joj je dobro, pa kad se posvema utješi i kad joj se vrati radost, njezina lje-

pota tako procvjeta da se kanda samo o njoj govorilo po svoj zemlji Romaniji.

Stoga atenski vojvoda,¹⁰ krasan i srčan mladić, knežev prijatelj i rođak, zaželje da je vidi; i javivši da mu dolazi u pohode, kao što je ponekad imao običaj, s lijepom i dičnom pratnjom stiže u Chiarenu, gdje ga svečano i sa svim počastima primiše. Poslije nekoliko dana vojvoda s knezom raspredje razgovor o ljepoti te gospe, pa vojvoda upita kneza je li ona doista takva krasotica kako se govori.

Knez mu odvrati: "Još je ljepša, ali neka te o tom tvoje oči uvjere, a ne moje riječi".

I kako je vojvoda navaljivao, zajedno pođoše u njezine odaje; tu ih ona, pošto unaprijed bješe čula za njihov dolazak, vrlo ljubazno i vesela lica primi; i oni je posjedoše između sebe, ali se ne mogahu s njom u razgovoru zabaviti, jer je malo ili gotovo nimalo razumijevala njihova jezika. Stoga su je obojica samo gledala i divila joj se, a osobito vojvoda koji gotovo i nije mogao vjerovati da je ona smrtno biće, te nije ni opazio dok ju je tako promatrao da ljubavni otrov srče svojim očima, i misleći da je tako motri samo zbog zadovoljstva sam se u mrežu zaplete i žarko se u nju zaljubi. I pošto zatim zajedno s knezom od nje ode i imade dosta vremena da na miru razmisli prosudi on da je knez najsretniji čovjek na svijetu kad može takvu ljepotu ljubiti; i poslije mnogih i različitih misli, kad u njemu pretegnu vatrene ljubav nad poštenjem, odluči, što god se pritom dogodilo, lišiti kneza te sreće i sama sebe usrećiti.

I misleći kako bi mu valjalo požuriti, zaboravi on na svaki pametan razlog i pravednost te stade smišljati izdaju; i jedoga dana, prema svom opakom naumu, u dogovoru s najodanijim kneževim sobarom koji se zvao Ciuriaci potajno dade da mu se svi konji osedlaju i stvari pripreme za odlazak; i iste noći spomenuti Ciuriaci krišom uvede vojvodu i jednog njegova prijatelja, do zuba naoružane, u odaju

svoga kneza, kojega vojvoda ugleda kako gol golcat stoji kod prozora okrenuta moru i kako se od velike vrućine koja bijaše pritisnula, dok gospa spavaše, rashlađuje na povjertarcu koji je pirio s te strane. Stoga, pošto se unaprijed sa svojim drugom dogovorio što mu valja činiti, nečujno prijeđe sobu, približi se prozoru, udari nožem kneza u slabine i proburazi ga; zatim ga hitro zgrabi i baci kroz prozor. Palača bijaše iznad mora, i to veoma visoko, a prozor na kojemu stajaše knez gledaše na neke kuće koje valovi bijahu porušili, te je rijetko kad ili nikad itko tamo dolazio; pa se tako zbilo, kao što je vojvoda i predviđao, da nitko nije čuo ni mogao čuti pad kneževa tijela.

Vidjevši da je sve gotovo vojvodin se drug primaknu Ciuriaciju i, kao da će ga pomilovati, hitro mu prebaci već pripremljeno uže oko vrata i steže tako da Ciuriaci ne mogaše ni jauknuti; na to priđe vojvoda, te ga udaviše i baciše gdje bijahu i kneza bacili. I kada to učiniše i očito se uvjeriše da ih ni gospa niti itko drugi ču, uze vojvoda svijeću u ruku i nadnese je nad postelju te polako posve otkri gospu koja tvrdo spavaše; i promotrivši je svu silno joj se zadivi, pa ako mu se odjevena svidjela, sad mu onako naga¹¹ omilje iznad svega. Stoga, raspaljen još vrućom požudom, bez truna straha od netom izvršena zlodjela, još krvavih ruku, leže kraj nje i oblubi je onako sanjivu, a ona mišljaše da je knez. Ali pošto poduže i u najvišem užitku s njom ostade, ustavši i dozvavši još nekoliko svojih drugova naredi im da nečujno ugrabe gospu i da kroz tajna vrata, na koja on bijaše ušao, s njom izađu; i što se tiše moglo, vrže je vojvoda na konja i sa svom svojom pratnjom krenu na put da se vrati u Atenu. Ali, budući da bijaše oženjen ne odvede uciviljenu gospu u Atenu, nego na neki svoj prekrasan posjed koji imaše nedaleko grada iznad mora, i tu je potajno držaše, naredivši da je s poštovanjem podvore u svemu što joj bude potrebno.

Međutim, narednoga su jutra kneževi dvorani do devete ure čekali da se knez probudi, i kako se nije javljao, otvoriše vrata koja bijahu samo pritvorena te ne našavši nikoga pomisliše da je knez potajno otputovao da negdje na miru koji dan uživa se svojom lijepom gospom, i više se nisu o tomu brinuli. Uto se dogodi te sutradan neki luđak zađe među ruševine gdje je ležalo kneževo i Ciuriacijevo tijelo, potegnu za uže i izvuče Ciuriacija, te ga stade vući za sobom. Mnogi s velikim čuđenjem prepoznaše mrtvacu te laskavim riječima nagovoriše luđaka da ih ovede tamo gdje je našao leš, pa ondje na veliku žalost cijeloga grada nađoše i kneževo mrtvo tijelo te ga s velikim počastima pokopaše; i kada počеше tragati za počiniteljima toga strašnoga zlodjela i opaziše da nema atenskoga vojvode, nego da je kradomice nestao, dosjetiše se jadu da je vjerojatno on to učinio i odveo gospu sa sobom. Stoga brzo na mjesto preminuloga kneza postaviše njegova brata te ga svim silama počеше poticati na osvetu; on po mnogim pojedinostima spozna da se doista dogodilo onako kako su nagađali te pozva svoje prijatelje, i rođake, i sluge sa svih strana, i ubrzo skupi lijepu, i veliku, i moćnu vojsku, i uputi se u boj protiv atenskoga vojvode. Saznavši to vojvoda i on isto tako pripremi vojsku za obranu, a u pomoć mu dođoše mnoga gospoda, među kojom mu carigradski vladar posla svoga sina Konstantina¹² i sinovca Manojla¹³ s četom hrabrih i odličnih ljudi; njih vojvoda radosno dočeka, a još radosnije vojvotkinja, jer bijaše njihova sestra.

Budući da se iz dana u dan rat sve više približavo, ugrabi vojvotkinja priliku te pozva obojicu u svoju sobu i tu im sva u suzama podrobno ispriповjedi sve što se dogodilo i otkri im uzrok rata i nepravdu koju joj vojvoda nanese s onom ženom, za koju se držalo da je negdje skriva; i tužeći se jako na to zamoli ih da radi vojvodine časti i njezine utjehe učine sve što budu mogli. Mladići su i onako znali sve što

se dogodilo i zato ne ispitujući je odviše vojvotkinju utješise što su bolje umjeli te joj oživiše nadu; i kad im ona kaza gdje je gospa skrivena, odoše; i pošto već više puta bijahu slušali o čudnoj gospinoj ljepoti zaželješe da je vide te zamoliše vojvodu da im je pokaže. A on, slabo se spominjući što se bijaše dogodilo knezu kad ju je njemu pokazao, obeća da će to učiniti; i zapovjedivši da se u mjestu gdje je ljepotica boravila u prekrasnom perivoju priredi sjajan objed, idućega ih jutra s nekoliko prijatelja odvede k njoj. I sjedeći pokraj nje Konstantin je stane sav zadivljen gledati potvrđujući u sebi da takve krasotice u životu nije vidio i da doista valja oprostiti vojvodi i svakom drugom tko počini izdaju ili bilo kakav nepošten čin da nju tako lijepu zado-bije; i tako, dok ju je promatrao i dok joj se divio sve više, dogodi se njemu isto što se i vojvodi bijaše dogodilo. Jer otišavši od nje zaljubljen preko ušiju i odbacivši svaku misao o ratu uze snovati kako bi je od vojvode ugrabio, izvrsno prikrivajući pred svakim svoju ljubav.

Ali dok je on izgarao od tog ognja, dođe doba da se izađe pred kneza koji se već približavao vojvodinoj zemlji; stoga vojvoda i Konstantin i svi drugi prema ustanovljenom redu izađoše iz Atene i odoše da stanu na granice i da spriječe kneževo napredovanje. I dok su tamo nekoliko dana boravili, Konstantin je sveudilj bio dušom i srcem uz onu gospu, te zamišljajući kako bi sada kad je vojvoda daleko od nje lako mogao svojim željama udovoljiti, da bi imao razloga vratiti se u Atenu uze hiniti kako je teško bolestan, pa s vojvodinim dopuštenjem predade zapovjedništvo Manojlu i vrati se u Atenu sestri, gdje nakon nekoliko dana poče s njom govoriti o sramoti koju joj je vojvoda nanio s onom ženom koju držaše, i ponudi se ako joj je po volji da joj pomogne ugrabiti je odande i odvesti je. Vojvotkinja, misleći da on to radi njoj za ljubav a ne radi one žene reče da joj je to veoma milo, samo neka učini tako da vojvoda nikada ne

dozna da se ona s tim složila; to joj Konstantin tvrdo obeća, pa vojvotkinja pristade da on sve uradi kako najbolje zna. Konstantin potajno opremi brz čamac i otpremi ga jedne večeri u blizinu vrta gdje je boravila gospa, poučivši svoje ljude na njemu što im valja činiti, a zatim s drugima ode u palaču gdje bijaše gospa; tu ga ona i sva njezina pratnja lijepo primiše, te po njegovoj želji, u pratnji svojih slugu i Konstantinovih slugu, siđe s njim u vrt.

I kao da joj hoće u vojvodino ime nešto reći odvede je on sam prema nekim vratima koja su vodila k moru i koja je jedan od njegovih drugova već bio otvorio, i pozvavši znakom čamac smjesta naredi da je zgrabe i unesu u čamac, te se okrenu njezinim slugama i reče: "Neka se nitko ne miče i ne daje znaka od sebe ako mu je mila glava, jer mi nije namjera da otmem vojvodu draganu, nego samo da operem sramotu koju je nanio mojoj sestri".

Na to se nitko ne usudi odgovoriti; a Konstantin se sa svojim momcima ukrca na brodić i primaknuvši se uplakanoj gospi zapovjedi da spuste vesla u more i da otplove. A oni, ne veslajući nego leteći, u osvit narednoga dana stigoše u Eginu.¹⁴

Tu se iskrcaše i odmoriše, a Konstantin obljubi gospu koja oplakivaše svoju nesretnu ljepotu; zatim se opet ukrcaše na brodić i za malo dana prispješe na Hios,¹⁵ gdje Konstantin naumi ostati u sigurnosti, jer se bojava očevih prijekora, i da mu ne oduzmu ugrabljenu gospu. Tu je lijepa gospa nekoliko dana gorko plakala nad svojom nesrećom, a Konstantin ju je tješio, te se ona kao i prijašnjih puta malo pomalo utješila i počela uživati u onomu što joj sudbina bijaše dosudila.

Dok se sve to tako zbivalo, tadašnji turski car Uzbek,¹⁶ koji je neprestano vojevao protiv cara, slučajno dođe u to vrijeme u Smirnu;¹⁷ i tu dočuvši kako Konstantin na Hiosu bez ikakva obzira razuzdano živi s nekom ugrabljenom ženom,

jedne noći otplovi tamo s nekoliko naoružanih lađica i tiho se s pratnjom iskrca, te mnoge zarobiše u postelji prije nego što se bijahu i dosjetili da je došao neprijatelj; i naposljetku, pobivši one rijetke koji se bijahu probudili i pograbili oružje, popališe sav otok, a plijen i zarobljenike ukrače na lađice i okrenuše natrag put Smirne. Stigavši tamo, pro-nađe Uzbek, koji bijaše mlad čovjek, pri pregledavanju plijena lijepu gospu i sjetivši se da je to ona koju zatekoše na spavanju s Konstantinom i zarobiše jako se obradova što je vidi; i ni časa ne časeći s njom se oženi i priredi pir, te je s njom nekoliko mjeseci veselo postelju dijelio.

Car je međutim još prije nego što se to dogodilo pregovarao s kapadokijskim kraljem Bazanom¹⁸ da s jedne strane udari na Uzbeka sa svojim snagama, a on bi ga s druge napao, ali pregovori nisu bili okončani, jer caru ne bijahu po volji svi Bazanovi uvjeti. Saznavši što mu se sinu dogodilo izvan sebe od jada pristade on na sve uvjete kapadokijskoga kralja i potičući ga da što prije navali na Uzbeka sam se stade pripremati da ga s druge strane napadne. Čuvši to Uzbek sakupi vojsku i prije nego što ga dva tako moćna vladara uklještiše između sebe pođe na kapadokijskog kralja, ostavivši svoju lijepu gospu u Smirni pod zaštitom nekoga svoga odanog sluge i prijatelja, i uskoro se sukobi s kapadokijskim kraljem, i u boju pogine, a vojska mu bude potučena i razbijena. Tada Bazan pobjedonosno krenu na Smirnu gdje mu se sav puk kao pobjedniku pokloni.

A Uzbekov sluga, koji se zvao Antioh i kojemu lijepa gospa bijaše ostala na čuvanju, premda bijaše poodmakle dobi, videći je onako krasnu krenu vjerom svomu prijatelju i gospodararu i u nju se zaljubi; i znajući njezin jezik (što njoj bijaše veoma drago, jer je već više godina živjela kao gluha i nijema, i niti je koga razumjela, niti je tko razumio nju), potaknut ljubavlju u malo se dana s njom toliko zbliži da ubrzo zatim, ne obzirući se na svoga gospodara koji bijaše

pod oružjem na vojnu otišao, svoju bliskost prometnuše ne samo u prijateljstvo nego i u ljubav, te jedno u drugomu divno uživahu pod ponjavama.

Ali kad saznaše da je Uzbek pobijeđen i ubijen i da stiže Bazan robeći sve po redu, oboje odlučiše da ga nipošto ne čekaju, nego skupiše veći dio Uzbekova blaga i potajno pobjeغوše na Rod;¹⁹ i tu ne ostadoše dugo, kad se Antioh smrtno razboli; i slučajno s njima bijaše na konaku neki trgovac s Cipra kojega je Antioh mnogo volio kao svoga ponajboljega prijatelja, te naumi da sve svoje blago i svoju dragu ženu njemu ostavi.

I osjećajući da mu je došao kraj životu dozva ih oboje k sebi i ovako reče: "Ja pouzdano ćutim da mene više nema; i žao mi je, jer u životu nikada nisam uživao kao sada. Istina je da mi je jedino zadovoljstvo, kad već moram umrijeti, što umirem na rukama dvaju stvorova koje iznad svih drugih na ovom svijetu ljubim, to jest na tvojima, predragi prijatelju, i ove gospe koju otkad je upoznah ljubljah više nego sama sebe. Istina je da mi je teško što će ona kad ja umrem ostati ovdje kao tuđinka bez ikakve pomoći i utjehe; a još bi mi i teže bilo kada ti ne bi bio ovdje, jer vjerujem da ćeš je meni za ljubav paziti kao što si mene pazio; stoga te molim i preklinjem da se, ako se dogodi da umrem, pobrineš za moj imetak i za nju, i da s jednim i s drugim učiniš kako misliš da će biti najbolje za pokoj moje duše. A tebe molim, draga gospo, da me po mojoj smrti ne zaboraviš, kako bih se na onom svijetu mogao dičiti time da me ljubi najljepša žena što je ikada priroda stvorila. Ako se mogu ponadati da ćete tako učiniti, ja ću bez ikakve dvojbe utješem preminuti".

Njegov prijatelj trgovac i žena mu plakahu slušajući te riječi; i pošto on reče svoje, utješiše ga i vjerom mu se zakleše da će, ako se dogodi da on umre, učiniti sve što ih je molio. I ne prođe dugo i on preminu, a oni ga dadoše dostojno sahraniti.

Poslije nekoliko dana, pošto ciparski trgovac sve svoje poslove na Rodu opremi, htjede se nekom katalonskom galijom²⁰ vratiti na Cipar, te upita ljepoticu što je naumila, budući da se on mora na Cipar vratiti. Gospa odgovori da bi rado s njim otišla ako mu je po volji, nadajući se da će je on Antiohu za ljubav voljeti i štovati kao sestru. Trgovac joj odgovori da se od srca rado s tim slaže; i da bi je obranio od svake neprilike dok ne stignu na Cipar, svima kaza da mu je žena. I pošto se ukrcaše na galiju, dadoše im neku komoricu na krmi, pa da mu djela ne bi protuslovila riječima, spavaše on zajedno s njom na posve uskoj postelji. I tako se dogodilo ono što ni on ni ona ne namjeravahu kad se otišnuše s Roda, to jest kada ih potakoše tama i ugodnost i toplina postelje, a njezina moć nije mala, zaboraviše oni prijateljstvo i ljubav prema mrtvom Antiohu, i kao da bijahu potaknuti istom žudnjom, izazivajući se uzajamno srodiše se prije nego stigoše u Paf²¹ odakle bijaše onaj trgovac; i pošto stigoše u Paf ostadoše dugo vremena zajedno.

Uto slučajno u Paf stiže po nekom svom poslu plemić po imenu Antigon,²² čovjek star, ali velike pameti i maloga bogatstva, jer mu u mnogim poslovima u službi ciparskog kralja²³ sreća nije bila sklona. Jednoga dana, prolazeći ispred kuće gdje je stanovala ljepotica, baš u vrijeme kada je trgovac sa svojom robom bio otputovao u Armeniju,²⁴ slučajno ugleda gospu na prozoru njezine kuće, i kako bijaše prekrasna, netremice se zagleda u nju i učini mu se da ju je već prije negdje vidio, ali se nikako nije mogao dosjetiti gdje. Netom ga lijepa gospa koja tako dugo bijaše igračka sudbine ugleda, a već se bližio kraj njezinim patnjama, spomenu se da ga je vidjela u Aleksandriji u dosta visokoj službi kod svoga oca; stoga se u njoj probudi iznenadno ufanje da bi se uz njegovu pomoć i savjet još mogla domoći kraljevske časti, pa znajući da joj trgovac ne bijaše kod kuće brže-bolje dade dozvati Antigona. I kad on dođe, ona ga

sramežljivo upita nije li on Antigona iz Famaguste,²⁵ kao što se njoj čini.

Antigon odgovori da jest, i povrh toga reče: "Gospo, i meni se čini da poznajem vas, samo se nikako ne mogu spomenuti odakle, pa vas molim, ako vam nije zazorno, da mi oživite sjećanje i kažete tko ste".

Kad se gospa uvjeri da je to doista on plaćući mu se baci oko vrata i tako neko vrijeme na njegovo veliko čuđenje ostade, a onda ga upita da li ju je ikada vidio u Aleksandriji. Čuvši Antigona to pitanje odmah prepozna u njoj Alatiel, sultanovu kćer, za koju se mislilo da je našla smrt u morskim valovima, pa joj se htjede s dužnim poštovanjem pokloniti; no ona toga ne dopusti, nego ga zamoli da uz nju malo sjedne. Antigon je poslušao i s poštovanjem upita kako i kada i odakle je ovamo došla, jer su po cijeloj egipatskoj zemlji zasigurno sudili da se prije mnogo ljeta utopila.

Gospa mu reče: "Milije bi mi bilo da se tako dogodilo nego što sam živjela onako kako sam živjela, a vjerujem da bi i moj otac isto to poželio, ako ikada sazna" –; i rekavši to opet počeo žestoko plakati.

Stoga joj Antigon reče: "Gospo, nemojte prije vremena gubiti ufanje; ako vam je po volji, ispričajte mi sve svoje zgrade i nezgrade i kakav ste život provodili; možda usprkos svemu s pomoću Božjom nađemo sretan ishod".

"Antigone" prozbori lijepa gospa "učinilo mi se kad sam te ugledala kao da sam svoga oca vidjela, i nošena onom istom ljubavlju i nježnošću koju njemu dugujem javila sam ti se premda sam se mogla pritajiti; a malo ima osoba kojima bi se, da sam ih slučajno sreli i prepoznala, tako obradovala kao tebi; stoga ću ti kao svomu ocu otkriti sve ono što mi je zlehuda sudbina donijela i što sam dosad krila. Pa ako mniš, pošto me saslušao, da me možeš i na kakav način u prijašnje stanje vratiti, molim te da to učiniš; a ako ne

možeš, zaklinjem te da nikada nikomu ne odaš da si me vidio ili o meni išta čuo.”

I rekavši to plačući mu ispriповjedi sve što joj se dogodilo od dana kada se bijahu nasukali na Maljorki do onoga časa. Antigona od sućuti suze obliše, a onda razmislivši kaza: “Gospo, kako je u vašim nesrećama ostala svima tajna tko ste, zasigurno ću vas dražu nego ikada vratiti vašem ocu, a zatim algarpskom kralju kao ženu”.

I kad ga ona upita kako će to uraditi, on joj podrobno izloži što treba činiti; i da ih zbog otezanja ne bi što spriječilo, Antigon se odmah vrati u Famagustu i ode kralju te mu reče: “Gospodaru, ako vam je s voljom možete uraditi nešto što će istodobno vama biti na čast, a meni, koji sam zbog vas siromašan, na veliku korist, i neće vas mnogo stajati”.

Kralj upita kako. Tada Antigon reče: “U Paf je prispjela lijepa i mlada sultanova kći o kojoj se dugo širio glas da se utopila; ona je da bi sačuvala obraz i čast za sve ovo vrijeme mnoge nevolje prepatila, a sada je sirota i željela bi se vratiti svome ocu. Pa ako vam je s voljom da mu je u mojoj pratnji pošaljete, za vas bi to bila velika čast, a za me velika korist; i vjerujem da sultan nikada ne bi zaboravio takvu uslugu”.

Kralj potaknut kraljevskom plemenitošću smjesta odgovori da mu je to po volji i posla po nju dostojnu pratnju, i naloži da je dovedu u Famagustu, gdje je on i kraljica primiše s neiskazanim slavljem i najvećim počastima. I pošto je kralj i kraljica zaiskaše da im ispriповjedi svoje zgrade, ona im odgovori po Antigonovu naputku, i sve ispriča.

I poslije nekoliko dana, na njezinu molbu, kralj je posla sultanu s velikom i dičnom pratnjom odlične gospode i gospa, pod Antigonovim ravnanjem; neka nitko ne pita s kakvim ju je slavljem sultan primio, a isto tako i Antigona i cijelu pratnju. I pošto Alatiel nekoliko dana otpočinu, sultan htjede znati kako to da je živa i gdje je tako dugo prebivala a da mu nikada o sebi glasa nije dala.

Gospa koja je izvrsno upamtila Antigonove pouke ovako ocu započe govoriti: "Oče moj, nekako dvadesetoga dana poslije moga odlaska od vas žestoka oluja zahvati naš brod i oštetiti ga, te se jedne noći nasuka na nekom žalu, tamo na zapadu, blizu mjesta zvanog Aguamorta.²⁶ Što se dogodilo s ljudima koji bijahu na našem brodu niti znam niti sam ikada doznala; spominjem se samo, kad je dan svanuo a ja gotovo od mrtvih uskrsnula, i pošto su mještani već bili opazili nasukani brod i sa svih se strana sjatili da ga opljačkaju, da ja i moje dvije družbenice bijasmo iznijete na obalu, gdje nas odmah pograbiše neki mladići, te jedan s jednom ovamo, drugi s drugom onamo stadoše bježati. Nikada nisam saznala što se s njima dogodilo; a mene, dok se opirah, zgrabiše dva mladića i stadoše vući za pletenice, te plakah sve jače, kadli se dogodi da onuda, dok ovi koji su me vukli prelažahu cestu da bi zašli u neku gustu šumu, u taj čas naiđoše četiri čovjeka na konjima, i čim ih vidješe oni koji su me vukli ostaviše me i smjesta se u bijeg dadoše. Ta četiri čovjeka, koji mi se na izgled veoma moćni učiniše, videći to dojuriše k meni te me mnogo ispitivahu i ja im mnogo odgovarah, ali me oni ne razumješe, niti ja razumjeh njih. I pošto se poduže savjetovahu, jedan me od njih uze na konja, te me odvedoše u neki ženski samostan gdje po njihovom zakonu žive opatice; ne znam što su oni o meni rekli, ali ondje su me opatice vrlo lijepo primile i veliko mi štovanje ukazivale, pa sam poslije s njima vrlo pobožno služila svetomu Rastislavu iz Duboke doline kojega sve žene u onim stranama jako vole. Ali, pošto tako neko vrijeme s njima provedoh pa već pomalo i njihov jezik razumijevah, stadoše me ispitivati tko sam i odakle sam; a ja znajući gdje se nalazim i bojeći se ako im istinu rekнем da me ne protjeraju kao nevjernicu odgovorih da sam kći nekog velikaša s Cipra koji me posla mužu na Kretu, ali nas zahvati oluja i tamo izbací kao brodolomce. I valjalo mi je mnogo puta u

mного čemu, od straha da mi se što gore ne dogodi, slijediti njihove običaje; a kad me upita njihova glavarica, koju oni zovu časnom majkom, da li bih se htjela vratiti na Cipar, odgovorih da ništa na svijetu toliko ne želim; ali ona, u strahu za moju čast, ne htjede me nikada nikomu povjeriti od onih koji putovahu za Cipar. Tek prije možda dva mjeseca, kada tamo dođoše neka gospoda iz Francuske sa svojim gospama, među kojima bijaše i neka glavaričina rodica, i ona dozna da putuju u Jeruzalem pohoditi grob gdje je pokopan Onaj kojega oni svojim Bogom smatraju, kad su ga Židovi ubili, preporučí me njima i umoli ih da me na Cipru predadu momu ocu. Preduga bi bila priča da se kazuje kako me ta gospoda počastiše, i kako me zajedno sa svojim gospama veselo primiše. Ukrcavši se dakle na neku galiju, poslije nekoliko dana stigismo u Paf; i kada stigoh tamo gdje niti koga poznavah niti znadoh što ću reći ljudima koji me htjedoše odvesti ocu, kako im časna glavarica bijaše naredila, sam se Bog možda sažali na me te posla na obalu Antigona, baš u času kad smo se iskrcavali u Pafu; ja ga odmah pozvah, i to na našem jeziku da me gospoda i njihove gospe ne bi razumjeli, i rekoš mu da me primi kao kćer. On me odmah razumje; i obradovavši mi se jako počasti onu gospodu i gospe kako u svom siromaštvu mogaše, a mene odvede ciparskomu kralju, koji me s tolikim počastima primi i zatim posla k vama, da ne znam kako bih to ikada mogla iskazati. Ako još što ostade reći, neka to ispriča Antigon koji je mnogo puta od mene sve te zgone čuo”.

Tada se Antigon obrati sultanu i reče: “Gospodar, ispričala vam je sve onako kao što je više puta i meni kazala i kao što mi ona gospoda i gospe s kojima je došla kazivahu. Jedan je samo dio propustila reći, i sudim da je to učinila stoga što njoj ne dolikuje da o tome govori, a to je, koliko su ona gospoda i gospe s kojima stiže govorili o njezinu čestitu životu što ga je tamo kod opatica vodila, i o njezinoj

kreposti, i o njezinu pohvalnom ponašanju, i koliki bijahu plač i suze tih gospa i te gospode kad je predadoše meni i od nje se rastadoše. Kad bih htio u potpunosti kazivati sve što mi rekoše, ne samo ovaj dan već ni naredna noć nam ne bi dostajala; samo ću još reći da se (prema njihovim besjedma i prema onomu što sam vidio) možete dičiti što imate ne samo najljepšu nego i najčestitiju i najvrliju kćer koju danas ijedna okrunjena glava ima”.

Zbog svega toga sultan se neizmjerne obradova i uze Boga moliti da mu udijeli milost da se dostojno može svima odužiti koji počastiše njegovu kćer, a osobito ciparskom kralju koji mu je s toliko poštovanja vrati; i poslije nekoliko dana, obdarivši bogato Antigona, dopusti mu da se vrati na Cipar, a kralju posla pisma i posebne izlaslanike da mu se u njegovu ime zahvale za sve što je za njegovu kćer učinio. Poslije toga, želeći okončati ono što bijaše započeto, to jest udati nju za algarpskoga kralja, sve mu lijepo u pismu razloži i povrh toga napisa, ako mu je ona po volji, neka po nju pošalje. Tomu se algarpski kralj jako obradova te je slavši doličnu pratnju da je dovede primi s velikim slavljem. A ona, koja je s osam muškaraca možda deset tisuća puta ležala, pruži se uza nj kao djevica, i uvjeri ga da je tako; i poslije kao kraljica dugo s njim i sretno poživje. I zato se kaže: “Ljubljeno je slađe od neljubljena”.

Drugi dan, deveta novela
U MUŠKOJ ODJEĆI

Bernabo iz Genove, pošto ga Ambruogiuolo prevari, izgubi imetak i naredi da se njegova nevina žena pogubi; ona pobjegne i u muškoj odjeći služi sultanu, otkrije varalicu i dovede Bernaboa u Aleksandriju, gdje varalica bude kažnjen, a ona se, opet odjenuvši žensku odjeću, s mužem bogata vrat u Genovu.¹

– U prostom puku često se zna reći ova poslovice: Tko pod drugim jamu kopa sam u nju padne. Njezina se istinitost, čini mi se, ne bi mogla dokazati nikakvim razlozima kad to ne bi pokazivale različite zgode. I stoga mi pade na um, predrage gospe, da vam držeći se zadanoga predmeta dokažem istinitost ove izreke; i vjerujem da vam neće biti na odmet da to čujete, kako biste se znale čuvati varalica.

U nekom pariškom svratištu skupilo se nekoliko bogatih talijanskih trgovaca, što po jednom poslu što po drugom, kako to već u njih biva; i pošto jedne večeri kao i obično veselo povečeraše zavezoše se u razgovor pa kako su prelazili

s ovoga na ono, dođoše na red i njihove žene, koje bijahu ostavili kod kuće.

I šaleći se jedan od njih poče govoriti: "Ne znam što moja kod kuće radi, ali zacijelo znadem da ostavljam po strani ljubav koju ćutim prema svojoj ženi, kada tu imadem pri ruci neku mladicu koja mi se sviđa, te se s ovom ovdje naslađujem koliko god mogu".

Drugi odgovori: "A ja radim isto tako: vjerovao ja ili ne vjerovao, moja će žena ako joj se mili potražiti sebi zabavu; pa stoga, kako ona tako i ja, vraćam joj milo za drago".

Treći je raspredao otprilike na isti način; i ukratko, činilo se da se svi u tomu slažu da njihove žene kod kuće ne trate vrijeme.

Samo jedan od njih, po imenu Bernabo Lomellin iz Genove, ustvrdi suprotno veleći da mu je Bog udijelio posebnu milost i dao mu ženu koju rese sve vrline što moraju resiti gospu ili u dobroj mjeri i viteza ili gospodičića, te da takve možda nema u Italiji, jer je lijepa, i vrlo mlada, i okretna, i krepka, i zna bolje nego bilo koja druga svaki ženski posao, primjerice vesti svilom ili tomu podobne stvari. Povrh toga, nema takva momka ili sluge, recimo, koji bi bolje i vještije od nje posluživao za gospodskim stolom nego što posluživa ona, jer je nadasve uljudna, umna i obzirna. Zatim je pohvali da bolje od ikoga zna jahati i sa sokolom loviti, čitati, i pisati, i bolje računati nego da je rođeni trgovac; a poslije ovih i još mnogo drugih pohvala prijeđe na ono o čemu su tu raspravljali i pod zakletvom ustvrdi da čestitije i vjernije od nje nema; stoga on zasigurno vjeruje da se ona nikada, sve kad bi deset godina ili zavazda izbivao iz kuće, ne bi upustila u takve pripovijesti s drugim muškarcem.

Bijaše među ovim trgovcima koji tako raspravljahu i mladi trgovac iz Piacenze, po imenu Ambruogiuolo, koji na tu posljednju hvalu što je Bernabo izreče svojoj ženi prasnu u glaslan smijeh pa ga podrugljivo upita je li mu tu povlasticu

nad svim drugim muževima vladar udijelio. Bernabo malko srdit odvrati da mu nije vladar nego sam Bog koji je malo moćniji od vladara udijelio tu milost.

Tada reče Ambruogiuolo: "Bernabo, nimalo ne sumnjam da ti vjeruješ da govoriš istinu, ali kako mi se čini ti si se malo obzirao na prirodu stvari, jer da si se obzirao, ne sudim da si tako glup te ne bi spoznao ono što bi te navelo da o tim stvarima umjerenije zboriš. Pa da ne pomisliš da mi koji smo o svojim ženama slobodnije govorili nego ti sudimo kako su nam žene drugačije ili drugačijega kova nego što je tvoja te da smo potaknuti prirodnim razborom tako govorili, želim se o tom pitanju malko s tobom porazgovoriti. Vazda sam slušao da je muškarac najplemenitiji stvor što ga je među smrtnima Bog stvorio, a zatim žena; no muškarac je, kako se općenito sudi i vidi po njegovim djelima, savršeniji; i budući da je savršeniji, nema dvojbe da mora biti postojaniji, a takav i jest, jer su žene uglavnom nestalnije, što bi se lako moglo dokazati mnogim prirodnim razlozima, ali njih ću sada ostaviti po strani. Ako je dakle muškarac postojaniji i ne može odoljeti ne samo da ne usliši ženu koja ga moli nego i da ne poželi onu koja mu se mili, i povrh želje da ne učini sve što može da bude s njom, a to mu se ne događa jedanput na mjesec nego tisuću puta na dan, što misliš da može učiniti po naravi nestalna žena na molbe, laskanje, darove i na još tisuću drugih smicalica što će ih upotrijebiti mudar muškarac koji je ljubi? Vjeruješ li da ona može odoljeti? Usprkos tomu što ti tvrdiš, ni truna ne vjerujem da ti u to vjeruješ; i sam si rekao da je tvoja supruga žensko i da je i ona od krvi i mesa kao druge. Pa ako je tako, njezine su žudnje iste kao i u drugih, i iste snage kojima i druge treba da se opiru tim prirodnim nagonima; stoga je moguće, pa bila ona i najčestitija, da učini ono što i druge čine, a sve što je moguće ne smijemo tako žestoko nijekati ili tvrditi upravo suprotno kao što ti činiš".

Bernabo mu odgovori i reče: "Ja sam trgovac a ne mudrac, pa ću ti kao trgovac i odgovoriti. I velim da priznajem da se ono što ti kažeš može dogoditi ludim ženama koje nemaju nikakva srama u sebi; no mudre tako brižno paze na svoju čast da postaju jače od muškaraca koji i ne mare za to; a među takve spada moja".

Ambruogiuolo reče: "Zaista, da im svaki put kad se upuste u takve pripovijesti izraste rog na čelu koji bi svjedočio o onom što su radile, vjerujem da bi se malo koja u to upustila; ali ne samo što im rog ne izraste, nego u onih koje su mudre ne vidi se ni traga ni znaka, a sramota i okaljana čast je samo onda kada na vidjelo izađe; stoga, kada mogu potajno, griješe, ili ako su lude ne griješe. I budi uvjeren u ovo: čista je samo ona koju nikad nitko nije molio ili kojoj molba ne bje uslišana. I premda znam da po naravnim i stvarnim uzrocima mora tako biti ne bih to ovako otvoreno govorio kao što govorim da to nisam mnogo puta i s mnogima iskusio. Štoviše, velim ti, kad bih ja bio kraj te tvoje presvete žene uvjeren sam da bih je za kratko vrijeme naveo na ono na što sam već i druge navodio".

Bernabo uzbuđeno odvrati: "Nadmetanje riječima moglo bi nas predaleko odvesti: ti bi rekao svoju, a ja svoju, i na koncu ni do čega ne bismo došli. Nego kada veliš da su sve tako podatljive, a ti toliko umješšan, da te uvjerim u poštenje svoje žene spreman sam dati da mi se odrubi glava, ako je ikada mogneš navesti na taj čin; a ako ne mogneš, ja ne želim da ti išta drugo izgubiš osim tisuću zlatnih fiorina".

Ambruogiuolo zagrijan tim razgovorom odgovori: "Bernabo, ne znam što bih s tvojom krvlju uradio ako pobijedim; ali ako hoćeš vidjeti dokaz onoga o čemu sam govorio položi pet tisuća zlatnih fiorina, koji su ti svakako manje dragi nego glava, naspram tisuću mojih; a kako ne postavljajš nikakva roka, obvezujem se da ću otputovati u Genovu i da ću za tri mjeseca od dana kada krenem odavde dobiti

od tvoje žene ono što hoću, a u znak toga donijet ću sa sobom neke od njezinih najdražih stvari i takve i tolike dokaze, da ćeš i sam priznati istinitost mojih riječi; samo valja da mi se zakuneš kako za to vrijeme nećeš dolaziti u Genovu niti njoj išta o tomu pisati”.

Bernabo drage volje na to pristade; i premda su se svi ostali trgovci koji tu bijahu trudili da razvrgnu okladu znajući kakvo se veliko zlo može iz toga izleći, ipak oba trgovca bijahu tako ražešćena da se usprkos željama ostalih vlastitim rukama lijepo pismeno obvezaše jedan drugomu.

I pošto se obvezaše, Bernabo ostade a Ambruogiulo što hitrije mogaše otputova u Genovu pa proborativši tamo nekoliko dana i raspitavši se veoma oprezno o imenu ulice i o navikama te gospe dozna ono i još više od onoga što bješe čuo od Bernaboa; stoga mu se učini da se latio luda posla. No ipak, zbliživši se s nekom siromašnom ženom koja je često zalazila u tu kuću i koju je gospa jako voljela, i ne mogavši je ni na što nagovoriti, potkupi je novcem i u dosluhu s njom dade da ga u nekoj posebno izrađenoj škrinji odnesu ne samo u kuću nego ravno u odaju one plemkinje; i tu ta dobrica, kao da želi nekamo putovati, po Ambruogiulovu napatku zamoli gospu da joj pričuva škrinju koji dan.

Pošto škrinja ostade u odaji i pade noć, kad Ambruogiulo prosudi da gospa spava otvori škrinju nekim svojim napravama i tiho se nađe u ložnici gdje je gorjelo svjetlo; stoga poče promatrati i pamtiti u glavi razmještaj odaje, i slike, i sve uočljive predmete u njoj. Zatim je približivši se postelji i osjetivši da gospa i jedna djevojčica što s njom bijaše čvrsto spavaju polako svu otkri i vidje da je isto tako lijepa naga kao i odjevena, ali posebna znaka koji bi mogao dojaviti ne opazi, osim jednoga što ga imaše ispod lijeve dojke, to jest madeža oko kojega bijaše nekoliko dlačica žutih kao zlato; i vidjevši to polako je pokri, iako videći je tako lijepu planu željom da stavi život na kocku i legne kraj nje. Ali kako bješe

čuo da je nepokolebljiva i stroga kad se radi o onim pripovijestima, ne usudi se. I vrzmajući se veći dio noći po sobi kako je htio, izvuče iz jednoga njezina kovčega kesu i ogrtač, te neki prsten i nekakav pojas, pa metnuvši sve to u svoju škrinju i sam u nju uđe i zaključa je kao što prije bijaše; i tako učini dvije noći redom a da gospa ništa ne opazi. Trećega dana prema dogovoru vrati se ona dobrica po svoju škrinju i odnese je onamo odakle je bijaše donijela; iz nje izađe Ambruogiuolo, isplati ženu prema obećanju i ni časa ne časeći s onim se stvarima vrati u Pariz prije isteka roka. Ondje pozva trgovce koji bijahu prisutni kada zadaše riječ i uglaviše okladu, i reče im pred Bernaboom da je dobio uglavljenju okladu, jer je obavio ono čime se hvalio; a da dokaže kako je to istina prvo opisa oblik ložnice i slika u njoj, a zatim pokaza stvari koje je sa sobom donio tvrdeći da mu ih je ona dala. Priznade Bernabo da je ložnica onakva kakvu opisa, i povrh toga potvrdi da su ono doista stvari njegove žene, ali reče da je on mogao od nekog kućnog sluga doznati kakva je ložnica i na sličan način pribaviti sve one stvari te da mu se, ako ne reče što drugo, ne čini da je to dovoljno da odnese pobjedu.

Na to Ambruogiuolo reče: "Doista je ovo moralo dostajati, ali kad hoćeš da ti i više kažem kazat ću ti. Kažem da gospa Zinevra tvoja žena ima ispod lijeve dojke poveći madež oko kojega je otprilike šest dlačica, žutih kao zlato".

Kada Bernabo ču ovo, kao da si mu nož u srce zarinuo, takva ga bol prože: i sav u licu izmijenjen, premda ni riječi ne reče, jasno dade na znanje da je istina ono što je Ambruogiuolo kazao; i malo poslije reče: "Gospodo, istina je što Ambruogiuolo kaže; pa jer je on pobijedio neka dođe kada god hoće da mu platim". I tako bješe narednoga dana Ambruogiuolu sve isplaćeno.

A Bernabo napustivši Pariz krenu u Genovu srca puna žuči i gnjeva na svoju ženu. I primaknuvši se gradu ne htjede u

nj stupiti nego ostade dobrih dvadeset milja² daleko od njega na nekom svom posjedu; i jednoga svoga slugu u kojega se mnogo pouzdavao posla s dva konja i s pismom u Genovu javljajući ženi kako se vratio pa neka s njim k njemu dođe; a sluzi potajno naredi neka gospu čim stigne na mjesto koje mu se najbolje učini bez ikakva milosrđa ubije i neka se vrati k njemu. Pošto dakle sluga stiže u Genovu i predade gospi pismo i poruku, ona ga s velikim veseljem primi; narednoga jutra uzjahavši na konja krenu ona sa slugom prema posjedu.

I jašući tako zajedno i razgovarajući o svemu i svačemu dospješe u neku samotnu i duboku guduru okruženu visokim stijenama i drvećem; i sluzi se učini da bi na tom mjestu mogao nesmetano izvršiti gospodarev nalog te trgnuvši nož zgrabi gospu za lakat i reče: "Gospojo, preporučite Bogu dušu, jer nećete dalje kročiti nego vam ovdje valja umrijeti". Kada gospa vidje nož i ču te riječi sva prestrašena reče: "Smiluj se, Boga radi! Prije nego me ubiješ kaži mi čime te uvrijedih da me moraš ubiti".

"Gospojo", reče sluga, "mene niste ničim uvrijedili, ali čime ste uvrijedili svoga muža ja ne znam; znam samo da mi je zapovjedio da vas bez ikakva milosrđa ubijem na putu, a ako to ne učinim, zaprijetio mi je da će me objesiti. Vi dobro znate kako sam mu odan i da se ne mogu usprotiviti njegovim zapovjedima; sam Bog zna kako mi vas je žao, ali drugačije ne mogu".

Na to mu plačući gospa reče: "Jao, smiluj se, Boga radi! Ne kaljaj ruku krvlju onoga tko ti nikada ništa našao ne učini da bi drugoga poslušao. Bog koji sve vidi svjedok mi je da nikada ništa ne učinih zbog čega bih zaslužila takvu nagradu od svoga muža. No ostavimo sada to; ti možeš ako hoćeš u isto vrijeme ugoditi Bogu, i svomu gospodaru, i meni na ovaj način: uzmi ovo moje ruho, a meni daj samo svoj zobunac i kukuljicu pa se s njim vrati momu i svomu

gospodaru i reci da si me ubio; a ja ti se kunem životom koji ćeš mi sačuvati da ću nestati odavde i otići tamo odakle nikada ni do njega, ni do tebe, ni do ovoga kraja nikakav glas o meni neće stići”.

Sluga, koji bi je teška srca ubio, lako se sažali pa joj uzevši njezino ruho dade svoj zobunac i kukuljicu i ostavi joj nešto novaca što ih je pri sebi imala, i moleći je da ode iz onoga kraja ostavi je bez konja u onoj guduri i vrati se svomu gospodaru, kojemu kaza da nije samo njegov nalog ispunio nego je i njezino mrtvo tijelo ostavio vucima. Bernabò se nakon nekoga vremena vrati u Genovu, gdje su ga svi oštro kudili kad se doznalo što je učinio.

Pošto gospa ostade sama i očajna, kada se spusti noć, preporučena kako je najbolje umjela dođe do obližnjega zaseoka i nabavivši ondje od neke starice što joj je trebalo prepravi zobunac prema sebi i skрати ga pa se načinivši od svoje košulje hlače i ostrigavši kosu posve preruši u mornara i siđe k moru, gdje nasreću nađe nekog katalonskog plemića, po imenu gospodina En Cararha, koji se bješe u Albisoli³ iskrcao sa svog broda što bijaše nedaleko odatle, kako bi se osvježio na nekom izvoru. Ona uđe s njim u razgovor i pogodi se da mu bude sluga pa se ukrca na brod rekavši da se zove Sicurano iz Finala.⁴ Tu je gospodar bolje opremi i odjenu, te ga ona poče tako dobro i spretno služiti da mu brzo u volju uđe. Ne prođe dugo i taj Katalonac s natovarenim brodom otplovi u Aleksandriju, i ponese neke sokolove za lov sultanu, i darova mu ih; i pošto ga sultan zato nekoliko puta pogosti i tako opazi lijepo vladanje Sicurana, koji je uvijek išao s njim da ga dvori, te mu se svidje, zaiska ga u Katalonca, i ovaj mu ga teška srca ostavi.

Sicurano ubrzo svojim lijepim vladanjem i dvorbom steče sultanovu milost i ljubav kao prije Katalončevu; i dogodi se tako tijekom vremena da dođe doba godine kada se održava u Akri⁵ (koja bijaše pod sultanovim gospodstvom) ve-

liki sajam, na kojemu se skupljaju mnogi trgovci Saraceni i kršćani, kamo za zaštitu trgovaca i njihove robe sultan vazda običava slati uz svoje činovnike još i nekoga od svojih odanih podanika s ljudima koji drže stražu. I kada dođe vrijeme, odluči on na tu dužnost poslati Sicurana koji već odlično vladaše jezikom, i tako učini.

Stiže dakle Sicurano u Akru kao glavari i zapovjednik trgovačke straže i robe, i dok je ondje dobro i valjano obavljao povjereni zadatak i nadzirujući obilazio gradom susreće mnoge trgovce Sicilijance, i Pizance, i Genovežane, i Mlečane, i druge Talijane te se s njima rado družio spominjući se svoga zavičaja. Jednom se tako dogodi da ušavši u skladište mletačkih trgovaca među ostalim dragocjenostima ugleda kesu i pojas koje odmah prepozna kao svoje i začudi se, ali se ne promijeni u licu, nego uljudno upita čiji su to predmeti i jesu li na prodaju.

Bijaše tamo stigao Ambruogiolo iz Piacenze s mnogo robe na nekoj mletačkoj lađi pa čuvši da zapovjednik straže pita čiji su predmeti stupi naprijed i smijući se reče: "Gosparu, stvari su moje i ne prodajem ih, ali ako vam se sviđaju, rado ću vam ih darovati".

Videći Sicurano da se ovaj smije posumnja nije li ga po čemu prepoznao, ali ipak načinvši ravnodušno lice reče: "Ti se možda smiješ što vidiš mene vojnika kako pitam za ove ženske stvari?"

Ambruogiolo reče: "Gosparu, ne smijem se tomu, nego se smijem načinu kako sam ih stekao".

Njemu Sicurano reče: "Ded, Bog ti pomogao, ako ti nije neugodno, ispriповjedi mi kako si ih stekao".

"Gosparu", reče Ambruogiolo, "ove mi stvari i još nešto dade u Genovi plemenita gospa po imenu Zinevra, žena Bernabòda Lomellina, kada sam jedne noći s njom spavao, te me zamoli da ih njoj za ljubav zadržim. Sada se nasmijah, jer se spomenuh Bernabòdove gluposti koji bijaše tako lud te

položi pet tisuća zlatnih fiorina naspram tisuću da neću zavesti njegovu ženu, a ja to učinih i dobih okladu; a on, umjesto da zbog gluposti kazni sebe a ne nju što je učinila ono što sve žene čine, vrativši se iz Pariza u Genovu, kako sam poslije čuo, dade je pogubiti”.

Čuvši to Sicurano odmah razumjeda što bijaše razlog da se Bernabò na nju srdio i bi joj jasno da je ovaj ovdje kriv svemu njezinu zlu, pa u sebi odluči ne dopustiti da nekažnjeno prođe. Praveći se dakle Sicurano kao da ga je zabavila priča lukavo se s njim toliko sprijatelji, da na njegovo nagovaranje Ambruogiuolo, kad samam završi, s njim i s cijelim svojim blagom pođe u Aleksandriju gdje mu Sicurano uredi dućan i povjeri mnogo svoga novca; stoga on videći u tomu velik probitak rado tamo ostade. Sicurano koji htjede Bernabòu dokazati svoju nevinost nije imao mira dok s pomoću nekih bogatih genoveških trgovaca koji bijahu u Aleksandriji ne nađe načina da ga dovede te ga, jer bijaše jako osiromašio, kriomice smjesti kod nekoga svoga prijatelja, dok ne dođe vrijeme da učini što bijaše naumio učiniti.

Već prije bijaše Sicurano naveo Ambruogiuola da ispriповjedi zgodu pred sultanom, i ona sultanu mnogo ugodila; ali pošto Bernabò stiže, pomisli da više ne valja oklijevati i u zgodan čas izmoli od sultana da preda se pozove Bernabòa i Ambruogiuola, pa da u Bernabòovoj nazočnosti izmami, ako ne milom onda silom, istinu o tomu kako se dogodilo ono čim se hvastao u vezi s Bernabòovom ženom. Stoga, kad dođoše Ambruogiuolo i Bernabò, sultan pred mnogima stroga lica zapovjedi Ambruogiuolu da po istini reče kako je od Bernabòa dobio pet tisuća zlatnih fiorina, a prisutan bijaše i Sicurano u koga se Ambruogiuolo pouzdavao, ali mu je on još strožim licem prijatio najgorim mukama ako ne reče. Stoga Ambruogiuolo, s jedne i s druge strane prestrašen, i još k tomu prisiljen, u nazočnosti Ber-

nabò i mnogih drugih, očekujući kao najvišu kaznu vraćanje pet tisuća zlatnih fiorina i onih predmeta točno ispri-povjedi kako se cijeli slučaj zbilo.

I pošto Ambruogiuolo reče, Sicurano, kao da je sultanov namjesnik, obrativši se Bernabòu reče: "A što si ti zbog te laži učinio svojoj ženi?"

Njemu Bernabò odgovori: "Zasljepljen gnjevom zbog gubitka novca i sramotom zbog nepravde koju mišljah da mi je žena bijaše nanijela naredih svomu sluzi da je ubije; i kako me on izvijesti, njezino tijelo rastrgaše vuci".

Pošto je sve to rečeno u sultanovoj nazočnosti i on sve čuo i razumio, dok ne znade još što smjera Sicurano koji je to smislio i od njega izmolio, Sicurano mu reče: "Gospodaru, jasno možete spoznati koliko se ona jadna žena može dičiti ljubavnikom i mužem, jer ljubavnik u isti čas osramoti nju rušeći lažima njezin dobar glas i upropasti njezina muža; a muž povjerovavši radije tuđim lažima nego istini koju je sam mogao dugim iskustvom upoznati naredi da je ubiju i da je ostave vukovima kao hranu; i osim toga, tolika je naklonost i ljubav što je prijatelj i muž prema njoj goje, da je nijedan ne poznaje iako su dugo s njom živjeli. Ali da biste što bolje spoznali što je svaki od njih zaslužio, ako mi hoćete udijeliti tu posebnu milost i kazniti varalicu a oprostiti prevarenom, ja ću je ovamo pred vas i pred njih dovesti".

Sultan bijaše sklon da u ovoj stvari u svemu udovolji Sicuranu pa reče da mu je to po volji i neka dovede gospu. Jako se iznenadi Bernabò, koji bijaše uvjeren da je ona mrtva; a Ambruogiuolo se pogađajući što ga čeka poboja i gorega od vraćanja novca, pa nije znao čemu da se nada ili čega da se više boji ako žena dođe, ali ipak s čuđenjem očekivaše njezin dolazak.

Pošto sultan dade Sicuranu dopuštenje, on se plaćući baci pred sultana na koljena, i kao da odjednom odbaci muški

glas i ne htjede više muški izgledati reče: "Gospodaru, ja sam bijedna i nesretna Zinevra, koja šest godina ubogo lutam kao muškarac po svijetu, pošto me lažno i zločinački okleveta ovaj izdajica Ambruogiuolo, a ovaj okrutni i opaki muž predade sluzi da me ubije i vucima da me požderu". I ratrgnuvši haljine sprijeda i pokazavši grudi uvjeri sultana i sve ostale da je žena te se okrenu Ambruogiuolu i srdito ga upita kada je on to s njom spavao kako se hvastao; prepoznajući je on posramljen gotovo zanižem i ništa ne reče. Sultan, koji nju dotle sveudilj smatraše muškarcem, gledajući i slušajući sve to toliko se začudi da više puta pomisli kako je to što gleda i sluša prije san nego zbilja. Ali ipak, kad od čuđenja k sebi dođe i spozna da je sve istina najljepšim riječima pohvali življenje, i postojanost, i ponašanje, i krepost gospe Zinevre, koju dotada zвахu Sicuranom. I naredivši da se donese raskošna ženska odjeća i dovedu žene da joj budu družbenice, na njezinu molbu oprosti Bernabòu zasluženu smrt. A on joj se kada je prepoznala baci pred noge plačući i moleći oprostjenje, i ona mu ga milostivo dade, premda ga ne bijaše dostojan, te ga podiže na noge i nježno ga kao svoga muža zagrlila.

Sultan zatim zapovjedi da toga časa na kakvoj uzvisini u gradu na suncu privežu Ambruogiuola za kolac i namažu medom i da ga odatle ne dižu dok sam ne klone; i tako bješe učinjeno. Poslije toga zapovjedi da se sav Ambruogiuolov imetak preda gospi, a bijaše priličan i cijenio se preko deset tisuća dublona;⁶ i još dade prirediti sjajnu gozbu i tu počasti Bernabòa, kao muža gospe Zinevre, i gospu Zinevru kao najvrliju ženu, te je obdario, što u nakitu što u zlatnom i srebrenom posuđu, što pak u novcu, vrijednošću od više nego novih deset tisuća dublona. I pošto gozba završi, naredi da im se opremi galijska i dopusti im da se mogu kad ushtjednu vratiti u Genovu; onamo se oni vraćaju vrlo bogati i radosni, a svi ih dočekaju s najvećim po-

častima, osobito gospu Zinevru za koju su svi vjerovali da je mrtva; i uvijek su je, dok je živa bila, častili i poštovali zbog vrlina.

Ambruogiuola onoga istoga dana kad ga privezaše za kolac i namazaše medom u velikim mukama muhe, i ose, i obadi, kojima ona zemlja obilovaše, ne samo što usmrtiše nego ga do kosti požderaše; njegove izbijeljene kosti dugo su još tamo nepokupljene visjele i bile svima tko ih je vidio svjedočanstvo njegove opaćine. I tako onaj što pod drugim jamu kopaše, sam u nju upade.

Treći dan, prva novela
VRTLAR ŽENSKOG SAMOSTANA

Masetto iz Lamporecchija hineći da je nijem postane vrtlar u ženskom samostanu, gdje se sve redovnice natječu da s njim spavaju.¹

Prekrasne gospe, mnogi su muškarci i žene tako glupi te doista vjeruju da djevojka kada na glavu metne bijeli prijevjes i odjene crno ruho² nije više žensko i da ne čuti više nikakvih ženskih požuda, kao da se u kamen prometnula kad je postala redovnica; pa ako što tomu protivno čuju tako se uzbune kao da je nekakav velik i strašan zločin protiv prirode učinjen, ne misleći i ne želeći uzeti u obzir da se ni sami ne mogu zasititi iako su potpuno slobodni činiti što hoće, i zaboravljajući kolika je moć dokolice i samoće. A ima mnogo i takvih koji vjeruju da motika, i lopata, i gruba hrana, i neudobnost težacima potpuno oduzimaju svaku pohotnu želju i da im ogrubljuju duh i misli. Koliko se svi koji tako misle varaju dokazat ću vam, pošto mi je kraljica

zapovjedila da kazujem, kratkom novelom ne udaljujući se od predmeta što ga je ona predložila.

U ovom našem kraju³ bijaše nekoć a još je i danas ženski samostan glasovit po svetosti (neću ga imenovati da mu ni djelomice ne naudim dobru glasu) u kojemu, nije tomu davno, bijaše svega osam redovnica s glavaricom, a sve mlade, i neki dobrodušni starčić kao vrtlar u njihovu prekrasnom vrtu; i on nezadovoljan svojom plaćom napravi obračun s nadstojnikom samostanskih dobara i vrati se u Lamporecchio⁴ odakle je bio rodom. Među onima koji ga radosno dočekaše bio je i krupan i snažan momak, pa kao seljak i naočit, koji se zvao Masetto; on upita vrtlara gdje je tako dugo boravio. A dobričina, koji se zvao Nuto, kaza mu; tada ga Masetto upita kakvu je službu u samostanu obavljao.

Nuto mu odgovori: "Obradivao sam njihov velik i lijep vrt, a ovda-onda išao sam u šumu po drva, crpao vodu i još takve različite poslice obavljao; ali su me te žene tako slabo plaćale da mi nije dostajalo ni za obuću. Osim toga sve su one mlade i kao da vraga u sebi imaju, nikada im ništa pravo nije, i ne možeš im ugoditi! Eto, dok sam katkada obradivao vrt, jedna bi mi govorila: 'Posadi ovo ovdje', a druga: 'Posadi ono ondje', a treća bi mi uzela motiku iz ruke i rekla: 'Ovo ne valja ovako', i toliko su me gnjavile da bih ostavljao posao i odlazio iz vrta; pa tako, što zbog ovoga što zbog onoga, dosadilo mi i vratio sam se kući. Nego, kad sam odlazio njihov me nadstojnik zamoli da mu pošaljem kakva čovjeka pogodna za taj posao, i ja mu to obećah; ali Bog neka mi pomogne, niti ću ja koga tražiti niti ću mu koga poslati".

Pošto Masetto ču Nutove riječi tako jako zaželje u duši da bude s tim redovnicama te se sav izjedao shvativši po Nutovim riječima da bi tamo lako postigao ono što je želio; i sjetivši se da ne bi uspio ako Nutu išta o tomu kaže reče mu: "Baš si dobro učinio što si došao! Na što čovjek spadne

živeći sa ženama? Bolje bi mu bilo s vrazima; one ni same nikada ne znaju što hoće”.

Ali poslije ovoga razgovora poče Masetto premišljati kako bi došao do redovnica, pa znajući da se dobro razumije u poslove što mu ih Nuto spomenu bijaše uvjeren da bi ga primile, samo se strašio da ga neće uzeti jer je mlad i pristao momak. Prebirući tako razne misli naposljetku smisli ovo: “Samostan je daleko odavde i nitko me ondje ne poznaje; ako se budem znao pretvarati da sam nijem, zasigurno će me primiti”.

I ostavši pri tom naumu zametnu se sjekirom preko ramena i ne rekavši nikomu kamo ide krenu kao neki siromah k samostanu; stigavši tamo uđe unutra i slučajno nađe u dvorištu nadstojnika te mu znacima kao što rade njemaci pokaza da mu Boga radi dade što da jede, a da će mu on, ako je potrebno, iscijepati drva. Nadstojnik mu rado dade da jede, a zatim stavi preda nj neke cjepanice što ih Nuto nije mogao iscijepati, i on ih, kako bijaše veoma snažan, začas sve iscijepa. Tada ga nadostojnik, koji je poslom morao poći u šumu, povede sa sobom i tamo mu naredi da nasiječe drva; onda, dovedavši magare preda nj, znacima mu dade razumjeti da ih kući otjera. On sve to dobro učini, pa ga nadstojnik nekoliko dana zadržu da svrši neke poslove koje je valjalo obaviti; i tako ga jednoga dana opazi glavarica i upita nadstojnika tko je on.

Nadstojnik joj odgovori: “Časna majko, ovo je neki gluho-nijemi jadnik što je ovih dana došao da prosi, pa sam mu se smilovao i dao mu neke poslove da ih uradi. Kad bi se znao brinuti o vrtu i htio ostati, sudim da bi nam dobro služio, jer nam netko za taj posao treba, a on je snažan i svaki će posao obaviti; osim toga ne biste se morali bojati da će se šaliti s ovim vašim mladicama”.

Glavarica mu reče: “Bog ti pomogao, pravo zboriš! Saznaj zna li raditi i nastoj ga zadržati; daj mu kakve cipele i kakav

stari ogrtač, polaskaj mu malo, ugodni mu, dobro ga nahrani”.

Nadstojnik reče da će tako učiniti. Masetto ne bijaše daleko, nego praveći se da mete dvorište ču sve te riječi i veselo u sebi reče: “Ako me uzmete, tako ću vam vrt obraditi kako ga nitko dosada nije obradio”.

Pošto se dakle nadstojnik uvjeri da on izvrsno zna raditi i kretnjama ga upita hoće li ostati i ovaj mu kretnjama odgovori da će učiniti sve što on želi, primivši ga naredi mu da radi u vrtu i pokaza mu što mu valja činiti; zatim ode da obavi neke druge poslove za samostan a njega ostavi sama. Dok je Masetto dan za danom u vrtu radio, počese ga redovnice zadirkivati i rugati mu se, kao što često biva da se ljudi rugaju njemacima, i govorahu mu najprostije riječi na svijetu misleći da ih on ne čuje; a glavarica je sudeći da on nema ni one stvari kao što nema jezika malo ili nimalo za to marila. Dogodi se tako te on jednoga dana umorivši se od velika posla leže da otpočine; uto se dvije mlade redovnice koje vrtom šetahu približiše mjestu gdje je on ležao i hinio da spava i uzeše ga promatrati; tada jedna, koja bijaše objesnija, reče drugoj: “Kad bih vjerovala da me nećeš odati povjerila bih ti nešto o čemu sam češće razmišljala, a to bi moglo i tebi možda koristiti”.

Druga odgovori: “Reci slobodno, jer ja to pouzdano nikada nikomu neću reći”.

Tada ona objesna prozbori: “Ne znam jesi li ikada razmišljala u kakvoj nas stezi drže i kako nikada ovamo ne smije zaći nijedan muškarac, osim nadstojnika koji je star i ovoga njemaka; a mnogo sam puta slušala od žena koje su nam u pohode dolazile da su sve slasti ovoga svijeta šala naprama onoj što je muškarac može ženi pružiti. Pa mi se nekako usjekla u mozak misao, kad već s drugim ne mogu da okušam s ovim njemakom ovdje je li to istina; a boljega od njega na svijetu i nema, jer sve kad bi i htio ne bi mogao ni

znao to ispričati: vidiš kakva je to blesava momčina, prera-
stao je svoju pamet. Rado bih čula što ti o tomu misliš”.

“Jao!” reče druga, “što to govoriš? Zar ne znaš da smo svoje
djevičanstvo Bogu zavjetovale?”

“Ah”, reče prva, “koliko mu se toga svakoga dana zavjetuje,
a ništa se od svega ne održi! Ako smo mu zavjetovale dje-
vičanstvo, neka se nađe neka druga ili neke druge koje će
ga sačuvati”.

Reče joj njezina druga: “Ili ako se dogodi te zatrudnimo,
što će onda biti?”

Tada ona prva reče: “Ti misliš na zlo prije nego što te je sna-
šlo: kada zlo dođe, onda treba misliti, a bit će stotinu na-
čina da se to riješi i da se nikada ništa ne sazna, samo ako
same ne rećemo”.

Na te riječi obuze ovu još veća želja nego onu prvu da
iskuša kakva je životinja muškarac, pa reče: “Dobro, a kako
ćemo to uraditi?”

Prva joj odgovori: “Kako vidiš deveta je ura: mislim da sve
sestre osim nas spavaju; pogledajmo ima li koga u vrtu, pa
ako nikoga nema, što nam je drugo raditi nego uzeti ga za
ruku i odvesti u kolibicu gdje se on od kiše sklanja, pa će
jedna biti s njim unutra, a druga neka čuva stražu. On je
tako glup da će nam sve učiniti što god hoćemo”.

Masetto je cijeli taj razgovor slušao i bio pripravan poslušati
pa je čekao samo da ga jedna od njih za ruku uzme. Pošto
pregledaše dobro vrt i uvjeriše se da ih nitko niotkuda ne
može vidjeti, prikuči se ona koja bijaše započela razgovor
Masettu i probudi ga, a on odmah skoči na noge; ona ga la-
skavim znacima uze za ruku i, dok se on blesavo smijao,
uvede ga u kolibicu gdje Masetto ne čekajući da ga odviše
moli učini što je ona htjela. Ona, kao vjerna prijateljica,
pošto dobi što htjede prepusti mjesto drugoj, a Masetto
praveći se i dalje glup uradi po njihovoj volji; stoga, prije
nego što odatle odoše svaka htjede više puta iskušati kakav

je jahač taj njemak; a poslije su pripovijedajući često o tomu govorile da je to zaista onakva slast kao što su čule, pa i veća te su u zgodno doba odlazile da se s njemakom zabavljaju. Jednoga se dana dogodi da ih je neka njihova drugarica s prozorčića svoje ćelije opazila i pokazala dvjema drugima, pa se prvo dogovoriše da ih tuže glavarici, ali se zatim predomisliše i s njima se sporazumješe da i one sudjeluju u diobi Masettove snage; a njima se malo pomalo u različitim zgodama još tri pridružiše. Naposljetku glavarica, koja još ništa od svega ne bijaše opazila, šecujući jednoga dana sama vrtom, a bijaše velika vrućina, nađe Masetta kako ne toliko od dnevnoga posla koliko od čestoga noćnog jahanja izmoren leži ispružen u hladu bajama i spava; pa kako mu vjetar bješe prednje skute od košulje zadignuo, sav je bio otkriven. Kad ga je takvog gospa ugledala i uvjerala se da je sama, raspali se u njoj ista žudnja kao i u njezinim mladim redovnicama; i probudivši Masetta odvede ga u svoju sobu gdje ga nekoliko dana zadrža, te se sve redovnice rastužiše što vrtlar ne dolazi da obrađuje vrt, a ona kušaše mnogo puta iste slasti s kojih je prije znala druge kудiti.

Naposljetku ga otpremi iz svoje sobe u njegovu kolibu, ali ga je često opet pozivala, i kako je od njega iziskivala mnogo češće i više nego druge, jadni Masetto, ne mogavši tolikima ugoditi, spozna da će mu njemoća, ako tako nastavi, uvelike nauditi; i zato mu se jedne noći, dok bješe s glavaricom, razveza jezik i ovako prozbori: "Časna majko, slušao sam da je jedan kokot dovoljan za deset kokoši, ali da deset muškaraca slabo ili s teškom mukom može zadovoljiti jednu ženu, a meni ih valja devet služiti; to ja ni za što na svijetu ne bih mogao više izdržati. Dapače tako sam se zbog onoga što dosada uradih iscijedio da više ne mogu ni malo ni mnogo; i stoga ili me u ime Božje pustite da odem ili nađite tomu lijeka".

Gospa se sva zaprepasti kada začu da je njemak progovorio pa mu reče: "Što je to? Pa mislila sam da si nijem".

"Gospo", reče Masetto, "istina je da sam bio takav, ali ne od rođenja nego mi neka bolest bješe zavezala jezik, i tek sam noćas oćutio da mi se jezik razvezao, pa zahvaljujem Bogu od svega srca".

Gospa to povjerova i upita ga što to znači da mu ih je valjalo devet služiti. Masetto joj sve reče; kada to ču glavarica pomisli da nema u njezinu samostanu redovnice koja ne bi bila od nje pametnija; stoga kao razborita žena ne otpusti Masetta, nego odluči da se sa svojim redovnicama posavjetuje kako da sve mirno uredi da Masetto ne bi iznio samostan na zao glas. I pošto baš tih dana preminu njihov nadstojnik, priznavši prvo svaka što joj se prije toga dogodilo, složise se da objave ljudima u okolici kako se po njihovim molitvama i zaslugama sveca zaštitnika ovoga samostana Masettu, koji dugo bijaše nijem, jezik razvezao, pa Masetta, na veliko njegovo veselje, učiniše nadstojnikom i tako mu rasporediše posao da je mogao izdržati. U tom se poslu događalo da se i pokoji redovničič začeo, ali vazda se sve tako lijepo uredilo da se nikada ništa nije saznalo sve do glavaričine smrti, kada se već ostarjeli Masetto zaželi vratiti bogat svomu domu; i kada se to doznalo, ne bijaše mu teško dobiti otpuštenje.

Tako se dakle stari Masetto, kao otac i bogat čovjek, ne trudeći se da goji djecu i na njih troši, jer je domišljato znao iskoristiti svoju mladost vrati onamo odakle bijaše sa sjekirama na ramenu otišao, dokazujući kako je Krist milostiv prema onima koji mu iznad krune rogove nabijaju.

Treći dan, treća novela
FRATAR GLASONOŠA

Nekom vrstom ispovijedi i hineći čistu savjest gospa zaljubljena u mladića navede časna fratra da joj bez svoga znanja pomogne udovoljiti željama.

– Naumila sam vam kazivati istinitu zgodu kako se lijepa gospa narugala časnu redovniku, a svakoga će svjetovnjaka to većma ova zgodu zabaviti što se ti neobrazovani i slabo odgojeni glupani razmeću znanjem i vjeruju da su vredniji od drugih, premda su zapravo mnogo manje vrijedni, jer su podli i nesposobni čak da kruh zarađuju kao čestiti ljudi, nego se kao svinje skupljaju tamo gdje je puno korito. Kazivat ću vam je, ljubazne gospe, ne samo zato što je na meni red nego i zato da vas upozorim kako i mi, a ne samo muškarci, možemo kadgod domišljato nasamariti redovnike kojima u svojoj lakovjernosti i suviše vjerujemo.

U našem gradu gdje vlada više prijevara nego ljubav i vjernost, nema tomu mnogo godina živjela plemenita gospa lijepošću urešena i skladnim vladanjem a mimo sve druge

uzvišenošću duha i umnom istančanošću priroda je bješe obdarila; njezino ime i imena drugih osoba iz ove novele, premda ih znam, ne mislim odati jer još žive oni koji bi se jako srdili na ovo, umjesto da sa smijehom preko svega prijeđu.

Znajući dakle ta gospa da je visoka roda, a udana za suk-nara zato jer je vrlo bogat, te ne mogavši to prežaliti budući da je smatrala kako nijedan muškarac niska staleža koliko god bogat bio nije dostojan plemkinje; te znajući da je unatoč svemu bogatstvu sposoban samo na razboj postavljati osnovu i tkati šareno sukno, ili pokazivati kako se platno тка, ili se s preljom zbog pređe prepirati – odluči da mu se neće dati zagrliti osim kad mu to baš ne mogne uskratiti, nego će sebi na zadovoljstvo naći nekoga tko joj se bude činio dostojnijim nje nego suk-nar. I doista se tako zaljubi u jednoga vrlog muža srednjih godina, te nije mogla od jada noću spavati ako ga prethodnoga dana ne bi vidjela. Ali taj valjani plemić toga ne primijeti te je slabo za nju mario, a ona mu to, kao razborita žena, ni porukom po sluškinji ni pismom nije smjela otkriti bojeći se neprilika koje bi se iz toga mogle izleći.

Pošto je zamijetila da se on mnogo druži s nekim redovnikom kojega su, premda bijaše neotesan i tupoglav, svejedno gotovo svi zbog sveta života štovali kao vrlo čestita fratra, domisli se da bi taj fratar mogao biti izvrstan posrednik između nje i njezina ljubljenoga. I pošto prvo smisli kako da postupi ode u prikladno doba u crkvu gdje je on boravio, dade ga dozvati i reče da se želi, ako on na to pristaje, pred njim ispovjediti.

Fratar je pogleda i učini mu se da je plemkinja pa rado pristade; a ona poslije ispovijedi reče: "Oče, valja mi se vama obratiti za pomoć i savjet, a čut ćete zašto. Znam, jer sam vam to otkrila, da poznajete moje roditelje i moga muža, koji me ljubi više nego svoj život te svaku moju želju

odmah ispuni, a lako to može jer je veoma bogat; stoga i ja njega ljubim više nego samu sebe; pa da i ne govorimo kad bih nešto učinila, nego kad bih samo i pomislila išta protivno njegovoj časti ili volji, nijedna grešna žena na svijetu ne bi više od mene lomaču zaslužila. Međutim netko (kojemu doista imena ne znam, no čini mi se čovjek čestit i, ako se ne varam, mnogo se s vama druži) lijep i stasit, u vrlo pristojnoj smeđoj odjeći, možda i ne znajući za moju čvrstu odluku kanda vreba na me; ne mogu se pojaviti na vratima ni na prozoru, niti mogu iz kuće izaći, a da on odmah ne iskrсне preda mnom, te se baš čudim kako i sada nije ovdje; stoga teško patim, jer se često dogodi da se zbog ovakva postupka čestite žene bez krivnje kude. Mislila sam čak i na to da sve kažem svojoj braći, pa da ga oni opomenu, ali poslije se spomenuh da muškarci ponekad takve poruke prenesu tako da dobiju zloban odgovor, pa dođe do riječi, a od riječi se često prijede i na djela; pa da ne nastane veće zlo i sablazan, mučala sam i odlučila radije vama kazati nego ikomu drugomu, kako zbog toga što mi se čini da ste mu prijatelj, tako i zbog toga što vama priliči da s ovakvih djela opomenete ne samo prijatelja nego i tuđina. Pa vas Boga radi molim da ga ukorite i zamolite neka me više ne progoni. Ima mnogo drugih žena koje su možda sklone ovakvim pustolovinama, i njima će biti milo da ih on gleda i da im udvara, a za mene je to najveća muka jer mi te stvari nisu ni na kraj pameti. I rekavši to obori glavu kao da će zaplakati.

Pobožni fratar odmah razumjede o kome je zapravo riječ, te mnogo pohvalivši gospu s njezinih dobrih nakana čvrsto vjerujući da je sve istina što mu je ona kazivala obeća joj da će tako djelovati na toga čovjeka te joj više neće dodijavati; pa kako je znao da je gospa vrlo bogata, uze pred njom hvaliti djelo milosrđa i milostinje i kazivati joj o svojim potrebama. Na to žena reče: "Molim vas učinite mi to Boga

radi; a bude li on nijekao, slobodno mu recite da sam vam ja to kazala i požalila se”.

I zatim, pošto se ispovjedi i primi pokoru, spomenuvši se fratrovih riječi o utjesi koju pruža milostinja kriomice mu napuni šaku novcem i zamoli ga da reče misu za duše njezinih mrtvih; i ustavši ispred njegovih nogu vrati se kući. Pobožnom fratrau nedugo zatim po običaju dođe u pohode onaj valjani čovjek; i pošto o mnogim stvarima raspraviše, povuče ga fratar u stranu te ga u povjerenju uljudno ukori što napastuje i gleda onu gospu, jer je čvrsto vjerovao da je doista onako kako mu ona bješe napričala. Valjani se čovjek začudi, jer je nikada ni pogledao nije, a rijetko je kada mimo njenu kuću i prolazio, te se počeo opravdavati; ali mu fratar ne dade govoriti nego mu reče: “Nemoj se sada pretvarati da se čudiš i utaman trošiti riječi da zaniječeš, jer to ne možeš. Ja nisam sve to čuo od susjeda, nego mi je ona sama žaleći se jako na tebe to rekla. I koliko god tebi ne priличи ovakvo ponašanje, reći ću ti još i to da nikada nisam vidio žene kojoj bi takve gluposti bile zazornije nego njoj; pa zato radi tvoje časti i njezine spokojnosti molim te da se toga kaniš i da je pustiš na miru”.

Valjani čovjek, dosjetljiviji od pobožnoga fratra, ubrzo shvati gospino lukavstvo pa pretvarajući se da se srami reče da joj više neće dolaziti pred oči; i netom ode od fratra krenu gospinoj kući, gdje je ona neprestano vrebala s jednog okanca da vidi hoće li on onuda proći. I spazivši ga gdje dolazi pokaza mu se tako ljupka i nasmijana, te njemu posve jasno bješe da je dobro razumio fratrove riječi; i od toga je dana unaprijed sveudilj oprezno prolazio onom ulicom kao da ide po nekom poslu, sebi na zadovoljstvo a gospi na najveće veselje i utjehu.

Ali nakon nekoga vremena gospa se uvjeri da se i ona njemu sviđa kao i on njoj, pa želeći da još većma rasplamti njegovu žudnju i da ga osvjedoči o svojoj ljubavi, u doli-

čno vrijeme vrati se pobožnom fratrui te mu se u crkvi posadi pred noge i poče plakati. Videći to fratar milostivo je upita kakve mu vijesti nosi.

Gospa odgovori: "Oče moj, vijesti nisu nikakve druge nego o onom vašem od Boga prokletom prijatelju na kojega sam vam se već onomadne požalila; jer sve se bojim da se on rodio da mene muči i natjera da učinim ono što nikada neću prežaliti i zbog čega nikada više neću smjeti pred vas kleknuti".

"Što!" reče fratar "zar on nije prestao da ti dodijava?"

"Nije nikako", reče gospa "štoviše, otkad vam se požalih, kao za prkos, jer sam mu se možda tim zamjerila, prolazi mimo moju kuću valjda sedam puta češće nego prije. Hajdede, u ime Božje, kad bi mu bilo dosta samo prolaziti i gledati me, ali on je bio drzak i bezočan te mi je jučer poslao i neku žensku u kuću s porukom i kojekakvim glupostima, pa kao da nemam dovoljno pojasa i torbica, poslao mi je na poklon pojas i torbicu; to me je tako uvrijedilo, te bih vjerujem bila kakvu ludost napravila da se nisam bojala grijeha, a i vama za ljubav nisam htjela, nego sam se primirila i odlučila da ništa ne činim i ne kažem dok prvo s vama ne govorim. Osim toga, kad sam već bila vratila onaj pojas i torbicu toj ženi koja mi ih donese da ih njemu odnese, i još je ispsovala i otjerala, sva u strahu da bi ona mogla te predmete za se zadržati, kao što takve žene katkad čine, a njemu reći da sam ja dar primila, pozvah je natrag i srdito joj istrgeh jedno i drugo iz ruku; sad sam sve to vama donijela da mu vratite i kažete da meni njegovi darovi nisu potrebni, jer hvala Bogu i momu mužu imam toliko torbica i pojasa da bih ga u njima mogla ugušiti. A sad vas kao oca molim da mi oprostite što ću, ako se on mene ne okani, sve reći svomu mužu i braći, pa što bude; jer mnogo mi je milije da se on osramoti, ako tako mora biti, nego da mene zbog njega kude: eto tako je to!"

I dok je tako zborila i gorko plakala izvuče ispod ogrtača prelijepu i bogato vezenu torbicu i krasan i skup pojas, i baci ih fratru u krilo, a on ih čvrsto vjerujući u sve što je gospa kazivala uze jako smućen i reče: "Kćeri, ne čudim se što si zbog ovoga ogorčena i ne korim te, nego te moram pohvaliti što u svemu slijediš moj savjet. Ja sam ga onomadne ukorio, a on je slabo održao svoje obećanje koje mi je dao; sada ću mu i za ono i za ovo što je sada učinio pošteno uši nategnuti, pa te neće više smetati, a ti s blagoslovom Božjim nemoj da te gnjev tako svlada pa da komu od svojih kažeš, jer bi se iz toga moglo veliko zlo roditi. I nemoj ni časa sumnjati da će iz toga ikakva sablazan nastati, jer ja ću pred Bogom i pred ljudima biti svjedokom tvoje čestitosti". Gospa se pretvarala da se primirila i ne govoreći više o tomu, jer je znala njegovu lakomost i drugih fratara, reče: "Gosparu, noćas mi se u snu ukazaše mnogi moji rođaci, i sve mi se čini da trpe najgore muke, i od mene samo milostinju iziskivahu da dajem, a osobito moja majka koja mi se ukazala tako tužna i sirota da mi se smilila. Sve se bojim da je najviše muči to što vidi kako me napastuje ona sotona; zbog toga vas molim da rečete četrdeset misa svetoga Grgura i drugih vaših molitava za pokoj njihovih duša, da bi im se Bog smilovao i oslobodio ih ognja paklenoga"; i s tim mu riječima metnu u ruku fiorin.

Pobožni fratar radosno ga uze i lijepim riječima i primjermima pohvali njezinu pobožnost i dajući joj svoj blagoslov otpusti je da ode. I pošto žena otiđe, i ne sluteći da je žedan preko vode preveden poručio on po svoga prijatelja; kada ovaj dođe i vidje ga smućena odmah se dosjeti da mu je gospa nešto javila pa počeka da fratar prvi prozbori. A ovaj ga ponovivši riječi koje mu je prvi put kazao i nanovo ga srdito i žestoko izgrdivši ukori za ono što mu bješe žena kazala da je uradio. Valjani čovjek nije odmah shvatio na što fratar smjera pa je mlako nijekao da je poslao torbicu i

pojas, da ne bi razuvjerio fratra ako mu je možda gospa dala te predmete.

Ali fratar, jako raspaljen, reče: "Kako to možeš nijekati, opaki čovječe! Evo ih, jer mi ih je ona sama plačući donijela: vidi prepoznaješ li ih!"

Valjani čovjek tobože se zasrami i reče: "Kako ih ne bih prepoznao! Priznajem da sam zlo uradio i kunem vam se, kad već vidim da za mene ne mari, da nikada više nećete ni riječi o ovom čuti".

Još su mnogo o tomu govorili; naposljetku glupi fratar dade svomu prijatelju torbicu i pojas, pa pošto ga je dugo savjetovao i molio da više te stvari ne radi, a ovaj mu sve obećavao, otpusti ga. Valjani čovjek, obradovan lijepim darom i sretan što ga gospa zasigurno voli, čim je od fratra otišao pođe na onu stranu odakle joj je mogao pokazati da mu je fratar dao i jedno i drugo: to gospu jako razveseli, a još više to što joj se činilo da sve ide kao podmazano. I pošto već ništa drugo nije čekala nego da joj muž kamo otputuje kako bi s uspjehom okrunila svoje djelo, dogodi se nedugo zatim da joj je muž po poslu imao otputovati u Genovu.

I netom on ranim jutrom uzjaha konja i otputi se, ode ona pobožnom fratra i poslije mnogo jadikovanja plačući mu kaza: "Oče moj, velim vam da to više ne mogu podnositi; ali kako sam vam onomadne obećala da ništa neću uraditi a da se s vama prvo ne posavjetujem, došla sam po vaše dopuštenje. A da vas uvjerim kako imam razloga plakati i tužiti se kazat ću vam što mi je vaš prijatelj, odnosno vrag pakleni, uradio jutros prije jutrenje.¹ Ne znam po kakvoj je nesreći saznao da mi muž putuje u Genovu, ali jutros u ranu uru, kako vam rekoh, uđe on u moj vrt i uz neko se drvo ispe do prozora moje ložnice koja je iznad toga vrta. I već bijaše prozor otvorio te htjede ući u sobu, kad se ja probudih i smjesta ustah te da ću viknuti, i bila bih viknula da me nije on, a još nije bio ušao, radi Boga i vas molio da ne vičem, rekavši mi

tko je; tada ja vama za ljubav umukoh i gola kao od majke rođena potrčah da mu kapke u lice zalupim, ali je njega valjda već vrag bio odnio jer ga više nisam čula. Sada mi vi recite je li to lijepo i može li se trpjeti; velim vam da to neću više dopustiti, čak sam vama za ljubav i predugo bila strpljiva”.

Kada fratar to ču rasrdi se preko svake mjere te ne znajući što da reče nekoliko je puta upita je li dobro raspoznala da nije bio tko drugi.

Gospa mu odgovori: “Za Boga miloga, kako ga ne bih među svima raspoznala! Velim vam da je bio on, a ako zaniječe nemojte mu vjerovati”.

Na to reče fratar: “Kćeri moja, mogu ti samo reći da je to što je uradio prevelika drskost i preveliko zlo, a ti si učinila ono što ti je dužnost nalagala kad si ga otpravila. Nego molim te, kad te je Bog dosada od sramote očuvao, kako si dvaput moj savjet poslušala tako učini i ovaj put, to jest nemoj se potužiti nikomu od svojih nego sve prepusti meni da vidim hoću li moći obuzdati toga razularenoga vraga kojega sam svecem smatrao; ako ga uzmognem odvratiti od te životinjske strasti, dobro; ako ne uzmognem, a ti s mojim blagoslovom i na moju riječ učini ono što tvoja duša sudi da je dobro”.

“Pa dobro”, reče gospa “ovaj put vas neću žalostiti pa ću vas poslušati, ali učinite tako da me pusti na miru, jer dajem vam riječ da se po ovom poslu neću više k vama navraćati”; i ne rekavši više ništa, kao da je jako smućena ode od fratra. Ne bješe još pravo gospa iz crkve izašla, kadli se pojavi taj valjani čovjek i fratar ga odmah pozva pa povukavši ga u stranu na pasja ga kola ispsova rekavši mu da je vjerolomnik, krivokletnik i izdajica. A ovaj, budući da je već dvaput spoznao kamo vode fratrove psovke, oprezno i kao skanji-vajući se navede ga da sve kaže pa prvo reče: “Što me tako psujete? Zar sam ja Isukrsta raspeo?”

Na to fratar odgovori: “Vidi besramnika! Čuj što veli! Govori kao da je prošla godina ili dvije, pa je zbog duga vre-

mena zaboravio svoja podla i nečasna djela! Je li ti od jutrenja do sada izvjetrilo iz glave kako si onu osobu uvrijedio? Gdje si bio jutros pred zoru?"

Valjani mu čovjek odgovori: "Što ja znam gdje sam bio? Vrlo brzo je k vama glasnik stigao".

"Istina je", reče fratar "da je glasnik k meni stigao; sve mi se čini da si mislio kako će ti gospa odmah u naručaj pasti samo zato što joj nema muža. Hej, gospodičiću! Gle poštenjakovića: po noći se skiće, u tuđe vrtove zalazi i po drveću se penje! Misliš li da ćeš bezočnošću pobijediti svetost one gospe penjući se noću po drveću na njezine prozore? Ništa joj na svijetu nije mrže od toga što ti radiš, a ti iznova započinješ! Zaista, ostavimo po strani što ti je ona to mnogo puta pokazala, ali ti si se lijepo popravio poslije mojih opomena! Reći ću ti još nešto: ona je do sada, ne tebi za ljubav nego na moje velike molbe, šutjela o svemu što si radio, ali više neće šutjeti: dopustio sam joj da učini što joj se sviđa, ako joj se i u čemu više zamjeriš. Što ćeš uraditi ako to svojoj braći reče?" Pošto je valjani čovjek razumio sve što mu bijaše potrebno, kako je najbolje znao i umio obeća sve moguće fratru da ga umiri; i otišavši od njega, čim iduće noći zazvoni jutrenja, uđe u njezin vrt i pope se na stablo i našavši otvoren prozor skoči u sobu i začas se nađe u zagrljaju svoje ljepotice. A ona koja ga je s toliko žarke želje čekala, sva ga radosna primi veleći: "Neka je velika hvala gospodaru fratru što te tako lijepo napatuo kako da amo dođeš". I zatim, pošto se lijepo zabaviše, porazgovoriše se i nasmijaše glupom fratru, i rugajući se vretenima, i gargašama, i pređi zajedno uživahu najveće slasti.

I dogovarajući se kako će učiniti urediše tako da su se, ne vraćajući se više gospodaru fratru mnoge noći s jednakom radošću sastajali. A ja molim Gospoda Boga da u svom svetom milosrđu udijeli iste radosti meni i svim krštenim dušama koje to žele.

Treći dan, četvrta novela
POSTAJANJE SVECEM

Don Felice pouči brata Puccia kako će postati blažen čineći pokoru; brat Puccio je čini, a dotle se don Felice s bratovom ženom zabavlja.¹

– Gospo, mnogo ima ljudi koji trudeći se da sami dođu u raj nehotice tamo pošalju druge: to se dogodilo, nema tomu dugo, jednoj našoj sugrađanki kao što ćete za čas čuti. Kako čuh da se priča, blizu samostana svetoga Pankracija² živio neki dobar i bogat čovjek, po imenu Puccio di Rinieri, koji se bješe sav posvetio duhovnim stvarima te stupio među trećoredce³ svetoga Franje i prozvao se brat Puccio; i provodeći tako svoj duhovan život revno je išao u crkvu, jer je od ukućana imao samo ženu i sluškinju pa mu nije bilo potrebno mnogo raditi. A kako bijaše glup i zatucan sveudilj je molio svoje očenaše, išao na propovijedi, slušao mise, i nikada nije izostajao s pobožnih hvalospjeva što su ih laici pjevali, i postio je i trapio se, a šuškalo se da pripada i družbi bičevalaca.⁴ Njegova žena, po imenu gospa Isa-

beta, još mlada od svojih dvadeset osam ili trideset godina, svježa, i lijepa, i jedra kao kazolanska jabuka,⁵ zbog pobožnoga života svoga muža a možda i zbog njegove starosti postila je veoma često i mnogo duže nego što joj se mililo; pa kada bi ona bila rado spavala ili se možda s njim zabavljala, on bi joj kazivao zgrade iz života Kristova ili fra Anastazijeve propovijedi,⁶ ili plač Magdalene Pokornice,⁷ ili tomu podobne priče.

U to se vrijeme iz Pariza vrati neki redovnik, po imenu don Felice, iz samostana svetog Pankracija, a bješe vrlo mlad, i lijepa stasa, i bistra uma, i veoma učen; s njim se brat Puccio prisno prijatelji. I budući da je don Felice izvrsno znao sve njegove sumnje odagnati, a dobro je vidio s kim ima posla pa se prema njemu pokazivao presvetim čovjekom, brat ga Puccio stade pozivati svojoj kući i častiti sad objedom sad večerom, već prema prilikama; i gospa Isabetta se svomu mužu za ljubav s njim jako prijatelji i rado mu iskazivaše časti. Kako je dakle mladi redovnik sve češće zalazio k njima u kuću i vidio kako je žena brata Puccia punašna i svježa, dosjeti se što joj zacijelo najviše nedostaje pa stade razmišljati ne bi li on mogao zamijeniti brata Puccia i prištedjeti mu trud. I lukavo bacajući na nju ovda-onda značajne poglede u njezinoj duši zapali onu istu žudnju koja u njemu bijaše; a kada to redovnik opazi, čim mu se ukaza prva zgoda reče joj svoju želju. Ali premda je ona bila spremna stvar izvesti do kraja, nije se za to mogla ugrabiti prilika, jer se ona nije usuđivala nigdje sastati s redovnikom osim u svojoj kući, a u kući se nije moglo jer brat Puccio nije nikada nikamo putovao; stoga se redovnik veoma žalostio. I nakon duga premišljanja dosjeti se on načinu kako će se bez straha sastati s gospom u njezinoj kući, unatoč tomu što će i brat Puccio biti kod kuće.

I kada drugoga dana brat Puccio dođe k njemu, ovako mu on reče: "Spoznao sam već više puta, brate Puccio, da je

tvoja najveća želja da postaneš svetac; i sve mi se čini da si za to odabrao dugačak put, dok ima jedan mnogo kraći, ali papa i njegovi najveći prelati, koji ga znaju i koji se njim koriste, ne žele da se za nj zna jer bi svećenstvo koje većinom živi od milosti nesumnjivo propalo zato što im svjetovnjaci ne bi pomagali ni milostinjom ni bilo čime drugim. Nego budući da si mi prijatelj i da si mi toliko poštovanja iskazao, kada bih mogao vjerovati da nikomu nećeš odati i da ćeš taj put slijediti ja bih te njemu poučio”.

Brat ga Puccio goreći od želje da to sazna prvo stade uporno moliti da ga pouči, a zatim kleti se i zaklinjati da nikada bez njegova dopuštenja neće nikomu ništa reći, uvjeravajući ga da će zasigurno slijediti njegov put samo ako uzmogne.

“Pošto mi tako obećavaš”, reče redovnik “poučit ću te! Moraš znati da crkveni oci drže kako svakomu koji hoće blažen postati valja pokoru činiti koju ćeš sada čuti. Samo dobro upamti: ne velim ti da nakon pokore nećeš više biti grešnik kao što jesi, ali će se zbiti tako da ćeš se očistiti od grijeha koje si do pokore učinio i svi će ti biti oprošteni a oni koje budeš naknadno počinio neće ti biti zapisani za prokletstvo nego će ih blagoslovljena voda oprati kao što pere sitne grijeha. Treba dakle da čovjek ponajprije s velikom revnošću ispovjedi svoje grijeha kada pristupi pokori, a zatim mu valja početi strogi post i uzdržavanje koje mora trajati četrdeset dana u koje ne samo što ne smiješ dirati tuđu ženu nego se i svoje vlastite moraš odricati. I osim toga valja ti u svojoj kući naći mjesto odakle noću možeš gledati nebo, te za sunčeva smiraja valja ti na to mjesto otići i postaviti uspravno široku dasku tako da se možeš stojeći na nogama nasloniti na nju leđima i držeći noge na zemlji da možeš ispužiti po njoj ruke kao da si raspet, a ako ih hoćeš nasloniti na kakav klin i to možeš učiniti i tako valja da ostaneš nepomičan i da gledaš nebo sve do jutrenje. A

da si pismen, dao bih ti neke molitve koje bi za to vrijeme molio, no jer to nijesi morat ćeš izmoliti trista očenaša i trista zdravomarija u čast svetoga Trojstva; pa sve gledajući u nebo vazda ti valja imati na umu da je Bog stvoritelj neba i zemlje i misliti na muku Kristovu stojeći u onom položaju u kojemu stajaše On na križu. Zatim, kad jutrenja zazvoni, možeš ako hoćeš onako obučen poći i leći na svoju postelju i otpočiniti; ujutro pak valja otići u crkvu i slušati najmanje tri svete mise i reći pedeset očenaša i isto toliko zdravomarija, a onda mirno opremiti neke svoje potrebe ako koje imaš pa objedovati i poslije o večernjoj opet poći u crkvu i tamo reći neke molitve koje ću ti ja dati napisane i bez kojih se ne može, a podnoć početi iznova sve kako je rečeno. I kada sve to učiniš, kao što sam ja već učinio, ufam se da ćeš prije konca svoje pokore oćutjeti čudo vječnoga blaženstva budeš li sve pobožno obavio”.

Na to reče brat Puccio: “Nije to ni preteška ni preduga stvar i lako se može učiniti, pa stoga želim, u ime Božje, započeti već u nedjelju”.

I otišavši od njega i vrativši se kući s redovnikovim dopuštenjem sve po redu ispriповjedi svojoj ženi. Gospa točno razumjede što je redovnik htio postići kad mu je rekao da ima ostati nepomičan do jutra; stoga, budući da joj se taj naum učini izvrsnim kaza mu kako je jako zadovoljna s tim i sa svim drugim što on radi za dobro svoje duše i kako je voljna i ona s njim postiti da bi Bog njegovu pokoru uslišio, ali da ostalo neće činiti.

Složivši se dakle tako, kad dođe nedjelja započe brat Puccio svoju pokoru, a gospodar redovnik u dogovoru s gospom u doba kad ga nitko ne bi vidio gotovo svake večeri dolazše k njoj da večera donoseći uvijek sa sobom dobra jela i još bolja pića; zatim bi s njom ležao sve do jutrenje, kad bi ustao i otišao, a brat Puccio se vraćao u postelju. Bijaše mjesto koje brat Puccio odabra za pokoru baš pokraj odaje u

kojoj je gospa spavala, odijeljeno od nje samo tankim zidom; pa kako se gospodar redovnik preveć razuzdano šalio s gospom i ona s njim, učini se bratu Pucciu da čuje škripu kućnog poda; i stoga, pošto već izmoli svojih stotinu očenaša tu malo zastade i ne mičući se zovnu ženu te je upita što radi. Gospa, koja bijaše vrlo sklona šali, možda baš tada jezdeći bez sedla na živini svetoga Benedikta ili pak svetoga Ivana Gualberta,⁸ odgovori: "Bora mi, čovječe, previjam se koliko god mogu".

Tada reče brat Puccio: "Kako se previjaš? Što znači to previjanje?"

Gospa kroza smijeh (jer bijaše vesele naravi i čestita gospa, a možda imaše i razloga za smijeh) odgovori: "Kako ne biste znali što to znači? Čula sam vas stotinu puta kako kažete: 'Tko večeru odbija, cijelu noć se previja!'"

Povjerova brat Puccio da joj je post bio uzrokom što ne može spavati i da se zato po postelji previja; stoga joj lakovjerno reče: "Ženo, dobro sam ti kazao: 'Nemoj postiti'; ali kad si to ipak htjela, sada ne misli na to nego nastoj otpočiniti; tako se previjaš po postelji da se cijela kuća tresе".

Tada mu reče gospa: "Budi ti bez brige, ja dobro znam što radim. Uradi ti dobro svoj posao, jer ja ću svoj dobro uraditi budem li mogla".

Umiri se dakle brat Puccio i nastavi brojiti svoje očenaše, a gospa i gospodar redovnik od te noći unaprijed, naredivši da se u drugom kraju kuće namjesti jedna postelja, sve vrijeme dok je trajala pokora brata Puccia provedoše u najvećem veselju; i u neko bi doba redovnik odlazio, a gospa se vraćala u svoju postelju, gdje bi uskoro nakon pokore dolazio i brat Puccio. Nastavljajući dakle tako brat pokoru a gospa s redovnikom zabavu, ona mu više puta u šali reče: "Naredio si bratu Pucciu pokoru po kojoj mi raj zadobismo". Pa kako je sve to gospi bilo jako ugodno tako se svišla na redovnikovu hranu da je, to više što je s mužem

dugo postila, i kad je završila pokora brata Puccia našla načina da se na drugom mjestu s njim hrani, te je dugo u tomu razborito uživala.

I tako, da posljednje riječi budu u skladu s prvima, dogodilo se da je brat Puccio, misleći pokorom raj zadobiti, tamo poslao redovnika koji mu je pokazao put kako se u nj najbrže stiže, i ženu koju je milosrdni gospar redovnik obilato obdario onim što joj je muž onako škrto davao.

Treći dan, deseta novela
UTJERIVANJE U PAKAO

Alibek ode među pustinjake gdje je redovnik Rustico poučava kako se utjeruje đavo u pakao; kada je odatle odvedu postane Neerbalovom ženom.¹

– Ljupke gospe, možda nikada još niste čule kako se đavao utjeruje u pakao, pa ću vam stoga ne udaljujući se od predmeta o kojemu ste cijeli današnji dan pripovijedale ja o tomu kazivati. Možda će vam za dušu biti ako to naučite, a uz to ćete spoznati da Amor, koliko god radije boravi u krasnim palačama i raskošnim ložnicama nego u bijednim kolibama, ipak pokatkad u gustim šumama, i na vrletnim planinama, i po pustim spiljama svoju moć pokazuje; po tomu možemo spoznati kako se njegovoj moći sve podvrgava. Prelazeći dakle na stvar velim vam da je nekoć živio u gradu Kapsi² u Berberiji³ jako bogat čovjek, koji među ostalom svojom djecom imao je lijepu i ljupku djevojčicu po imenu Alibek. Budući da nije bila kršćanka, a od mnogih je kršćana u gradu slušala kako hvale kršćansku vjeru i služenje Bogu,

jednoga dana upita nekoga kako se na najlakši način može Bogu služiti. Ovaj joj odgovori da najbolje Bogu služe oni koji bježe od svjetskih napasti, kao što to čine oni koji su se sklonili u samoću Tebaidске pustinje.⁴ Bezazlena mladica koja jedva bješe četrnaest godina napunila, potaknuta više dječijom radoznalošću nego svjesnom željom, ne rekavši nikomu ništa o tom narednog se jutro kriomice i posve sama uputi prema Tebaidskoj pustinji i poslije nekoliko dana muke i napora, gonjena još uvijek radoznalošću stiže do tih pustih mjesta i opazivši izdaleka kolibicu pristupi k njoj, tu nađe nekog svetog čovjeka na pragu, koji se začudi što je tu vidi pa je upita što onuda traži. Ona mu odgovori da po Božjem nadahnuću traži da mu služi i da ište nekoga tko bi je poučio kako se dolično obavlja njegova služba.

Vrli čovjek videći je onako mladu i lijepu i bojeći se da ga zloduh ne dovede u iskušenje ako je zadrži pohvali mnogo njezinu dobru nakanu i davši joj da jede malo korijenja od trave, i divljih jabuka, i datulja, i vode da pije reče joj: "Kćeri moja, nedaleko odavde živi čovjek svetac koji te mnogo bolje od mene može poučiti u onom što ti išteš, otiđi ti k njemu"; i pokaza joj put.

A ona došavši k njemu i čuvši od njega iste takve riječi krenu dalje i stiže do ćelije nekoga mladog pustinjaka, veoma pobožna i dobra stvorenja, koji se zvao Rustico, pa i njega upita ono isto što i druge. A on je želeći na veliku kušnju staviti svoju čvrstinu ne otpremi kao oni drugi i ne posla je dalje, nego je zadržao kod sebe u svojoj ćeliji, a kad pade noć, prostrije joj u kutu ležaj od palmina lišća i reče joj neka na njemu otpočine.

Tek što je to uradio, kad li napasti bez oklijevanja zametnuše boj s njegovom postojanošću, i on ubrzo uvidje da se uvelike prevario te im bez borbe podleže i predade se; i brzo mu iz glave ishlapiše svete misli, i molitve, i trapljenja, a umjesto njih mu se po pameti počeo motati njezina

mladost i ljepota te stade smišljati kako bi se prema njoj ponašao da dobije ono za čim je žudio a da ona ne pomisli kako je razuzdan. I poče je riječima iskušavati i spozna da još ne bješe muškarca upoznala i da je doista tako bezazlena bila kao što se činilo, pa se dosjeti da bi je najlakše priveo onomu što želi pod izlikom da je to služenje Bogu. Stoga joj ponajprije mnogim besjedama prikaza kako je đavao gospodinu Bogu neprijatelj, a zatim joj nabaja da će Bogu najbolje služiti ako đavla utjera u pakao na koji ga je Gospodin Bog osudio.

Mladica ga upita kako se to radi; Rustico joj reče: "Ubrzo ćeš saznati i zato radi sve što vidiš da ja radim". I on poče svlačiti ono malo odjeće što je na sebi imao i ostade gol golcat, a to isto učini i mladica, i zatim on kleče kao da hoće klanjati, a nju postavi sebi sučelice.

I dok su tako klečali, budući da Rustico usplamti požudom kao nikada dotad gledajući je onako lijepu, javi se uskrsnuće puti; videći to Alibek i čudeći se reče. "Rustico, što je to što u tebe tako strši, a u mene ga nema?"

"O kćeri moja", reče Rustico, "ovo je đavao o kojemu sam ti govorio; i vidiš, sada mi velike muke zadaje, tolike da ih jedva mogu trpjeti".

Tada reče mladica: "Hvala budi Bogu što vidim da mi je bolje nego tebi, jer ja toga đavla nemam".

Rustico reče: "Pravo veliš, ali imaš nešto drugo što ja nemam, i to ti je umjesto ovoga".

Alibek reče: "A što to?"

Rustico joj reče: "Ti imaš pakao; i velim ti, kćeri, ja vjerujem da te je Bog zasigurno ovamo poslao za spas moje duše, jer premda me taj đavao tako muči, ako mi se htjedneš smilovati i potrjeti da ga u pakao utjeram, silno ćeš utješiti mene a Bogu ćeš veliku radost pričiniti, i tako ćeš mu najbolje služiti ako je istina da si zato ovamo došla kao što kažeš".

Alibek mu u dobroj vjeri odgovori: "Oče moj, kad već imam pakao, neka bude po vašoj volji".

Tada reče Rustico: "Kćeri moja, blagoslovljena bila! Hajdemo dakle i utjerajmo ga tako da me poslije ostavi na miru".

I rekavši to odvede mladicu do jednog od onih ležaja i pouči je kako da se namjesti da mognu utamničiti onoga prokletnika Božjega.

Mladica koja još nikada dotle nije nikakva đavla u pakao utjerivala prvi put oćutje malo bola pa stoga reče Rusticu: "Zasigurno, oče moj, prokletnik je ovaj đavao i zaista je Božji neprijatelj kada i u pakao utjeran bol zadaje".

Rustico reče: "Kćeri, neće vazda tako biti".

Pa da ne bi tako bilo utjeraše ga tamo još jedno šest puta prije negoli s ležaja ustadoše i tako mu taj put izbiše oholost iz glave da se sam od sebe smirio.

Ali pošto mu se poslije često oholost vraćala, a mladica je vazda poslušno pomagala da mu je izbije, zbi se da se njoj ta igra poče sviđati te jednom kaza Rusticu: "Vidim sada da su pravo govorili oni valjani ljudi u Kapsi kako je slatko Bogu služiti; i doista se ne sjećam da sam ikada išta uradila što bi mi se tako mililo i godilo mi kao utjerivanje đavla u pakao pa sudim da je baš glup svaki onaj tko bilo što drugo radi umjesto da Bogu služi"; te bi stoga često odlazila Rusticu i govorila mu: "Oče moj, ovamo sam došla da Bogu služim a ne da danbugim, hajdemo utjerivati đavla u pakao".

Čineći to znala bi ponekad kazati: "Rustico, ne znam zašto đavao iz pakla bježi, jer kad bi u njemu tako rado stajao kao što ga pakao prima i drži nikada iz njega ne bi izlazio".

Tako počešće vabeći ga i navodeći da Bogu služe, toliko mladica Rustica iscijedi da se od studeni tresao kad bi se drugi znojio; i stoga on poče uvjeravati mladicu da đavla valja samo onda kažnjavati i u pakao utjerivati kad od oholosti glavu digne: "A mi smo ga milošću Božjom tako ukro-

tili da Boga moli neka ga na miru pustimo"; i tako je donekle ušutkavao mladicu.

A kada ona vidje kako Rustico više ne ište da đavla u pakao utjeruje jednoga mu dana reče: "Rustico, ako je tvoj đavao kažnjen i više te ne muči, meni moj pakao ne da mira, pa bi dobro bilo da ti sa svojim đavlom pomogneš ugasiti bijes moga pakla, kao što sam ja pomagala sa svojim paklom izbiti oholost iz tvoga đavla".

Ali Rustico koji je živio o korijenju i vodi slabo se mogao odazvati tom vabljenju pa joj reče kako bi mnogo davala trebalo da ugase bijes pakla, ali da će ipak učiniti što bude mogao. I tako ju je ponekad zadovoljavao, ali to bijaše toliko rijetko kao da bacaš zrno boba lavu u ralje; stoga je mladica neprestano mrmljala, jer joj se činilo da ne služi Bogu koliko želi.

Dok je tako između Rusticova đavla i Alibekina pakla zbog prevelike želje i male moći trajala nesloga, dogodi se da u Kapsi buknu požar i Alibekin otac izgorje u svojoj kući sa svom svojom djecom i ukućanima i tako Alibek ostade jedina nasljednica cijeloga njegova imetka. Tada neki mladić po imenu Neerbal, pošto je sve što imaše u veselu životu potratio, saznajući da je ona živa krenu da je potraži i nađe prije negoli sud prisvoji imetak njezina oca, jer se mislilo da je umro bez nasljednika; i na veliku Rusticovu radost i protiv njezine volje mladac je odvede u Kapsu i uze za ženu te tako zajedno s njom naslijedi njezinu bogatu očevinu. Ali dok još Neerbal ne bješe s njom spavao, upitaše je žene kako je u pustinji Bogu služila, a ona odgovori da Mu je služila tako da je đavla u pakao utjerivala i da je Neerbal veliki grijeh počinio što ju je od te službe otrgnuo.

Tada je žene upitaše kako se utjeruje đavao u pakao. Mladica im što riječima što kretnjama pokaza; tomu se one tako nasmijaše da se još i sada smiju te rekoše: "Ne žalosti se,

kćeri, ne, jer to se i ovdje dobro radi; Neerbal će s tobom isto tako gospodinu Bogu služiti”.

Kako se prepričavanjem jedne drugoj zgoda razglasi po gradu, nastade izreka da se Bogu najbolje služi kad se đavao utjeruje u pakao; ta je izreka otamo preko mora došla k nama i još živi. I zato vi, mlade gospe, koje ste potrebite milosti Božje naučite utjerivati đavla u pakao, jer je to Bogu jako ugodno djelo i sudionicima užitak, a mnogo se dobra iz toga može roditi i uslijediti.

Četvrti dan, druga novela
GOSPA GLUPAČA

Fra Alberto obmane neku gospu da je u nju zaljubljen anđeo Gabrijel i u njegovu liku više je puta obljubi; od straha pred njezinom svojtom skoči s prozora i skriva se u kući nekoga siromaška, koji ga sutradan kao divljeg čovjeka odvede na trg, gdje ga prepoznaju pa ga njegova subraća odvedu i utamniče.¹

– Među pučanima se čuje katkad i ova izreka: ‘Ako se zlotvor tek po dobru čuje, i zlo kad čini nitko ne vjeruje’; ta mi izreka pruža obilno gradivo za kazivanje o onom što mi je predloženo, i uz to još da dokažem kakvo je i koliko je licemjerje redovnika, tih ljudi širokih i dugih halja i lažno-blijedih lica, i poniznih i pitomih glasova kada u koga nešto mole, a grlatih i nemilih kad druge kude zbog svojih vlastitih opačina, i kada dokazuju da će se oni spasiti uzimanjem a ostali davanjem; i još se ponašaju kao vlasnici i gospodari raja, a ne kao ljudi koji ga, kao i mi, moraju zaslužiti, i svakomu tko umre određuju tamo odličnije ili manje odlično mjesto, već prema svoti novca koju im je pokojnik

udijelio za života; tim oni najprije sami sebe obmanjuju, ako tako vjeruju, a zatim se trude da prevare one koji vjeruju njihovim riječima. Kad bih smjela o njima sve kazivati, brzo bih lakovjernoj čeljadi otkrila što sve kriju pod svojim širokim mantijama. No dao Bog da se zbog svojih laži onako provedu kako se proveo neki minorit, čovjek ne baš u cvijetu mladosti ali takav da su ga u Mlecima smatrali jednim od najpobožnijih što ih ima Assisi.² Milo mi je doista što vam o njemu mogu kazivati i tako možda vaš duh, pun samilosti zbog Ghismondine smrti, smijehom i radošću obodriti.

Živio dakle u Imoli,³ vrlo gospe, pokvaren i opak čovjek, po imenu Berto della Massa,⁴ njegova sramotna djela tako su u Imoli bila poznata da mu nitko živ nije vjerovao ni kad je istinu govorio a kamoli kad je lagao; stoga spoznajući da Imola nije više pogodno mjesto za njegove prijevare, sav se očajan preseli u Mletke, utočište svake gnusobe, te naumi da tu pribjegne novim smicalicama kojima se prije nije služio. I kao da ga je zapekla savjest zbog počinjenih zlodjela u prošlosti, pokazao se poput čovjeka puna duboke poniznosti i veći katolik i od koga te uđe u minoritski red⁵ i nazva se fra Alberto iz Imole;⁶ i u tom ruhu počeo naoko vrlo strogo živjeti i hvaliti pokoru i uzdržljivost, te niti je meso jeo niti vino pio, kad nije bilo takva koje bi mu se sviđalo. I tako gotovo nitko ne opazi da se on od lupeža, svodnika, krivotvoritelja i ubojice u tren oka prometnu u velikoga propovjednika, ali se ipak ne ostavi svih onih spomenutih poroka, kad god ih je kriomice mogao činiti; i osim toga, otkad se zaredio vazda je kod oltara kad je misu služio i kad su ga ljudi promatrali oplakivao muku Spasiteljevu, jer mu nije bilo teško zaplakati kad bi mu se prohtjelo. I ukratko, što svojim propovijedima što svojim suzama znao je Mlečane tako obmanuti te je gotovo kod svake oporuke on bio povjerbenik i pohranitelj, i mnogima

čuvar novca, i ispovjednik ili savjetnik velike većine muškaraca i žena: i čineći tako od vuka se preobratio u pastira te je po svojoj svetosti u onim stranama bio daleko glasovitiji negoli sveti Franjo Asiški.⁷

Tako jednoga dana neka mlada, luda i glupa gospa, po imenu Lisetta iz kuće Quirino, žena bogata trgovca koji na svojim galijama bješe otplovio u Flandriju, s drugim gospama ode na ispovijed tom pobožnom fratru. Dok ova Mlečanka (a svi su Mlečani tašti) klečaje pred njegovim nogama ispovjedišu već dio svojih grijeha, upita je on ima li ljubavnika.

A ona mu ljutita lica odgovori: "Ej, gosparu fratre, zar nemate oči u glavi? Čini li vam se da je moja ljepota takva kao u ovih drugih? Imala bih ja na svaki prst po jednoga samo da hoću, ali moje čari nisu bilo za koga. Koliko ih ima tako lijepih kao što sam ja koja bih i u raj u bila lijepa". I uz to je toliko koječega nabrbjlala o svojoj ljepoti da je bila prava muka slušati.

Fra Alberto smjesta shvati da je gospa glupa, pa mu se učini da je to pogodno polje za njegov plug, i u nju se onoga časa preko mjere zaljubi. No laskanje ostavi za zgodniji čas, a zasad htjede da se iskaže kao svetac, pa je počeo koriti i pričati da je to taština i još štošta; na to mu gospa reče da je glup kao vol i da ne zna razlikovati ljepotu od ljepote. Stoga joj fra Alberto ne želeći je preveć smućivati dade odrješenje i otpusti je s drugim ženama.

Poslije nekoliko dana uzevši nekoga svoga vjernog prijatelja ode on do kuće gospe Lisette; i povukavši se s njom u neku sobu gdje ga nitko nije mogao vidjeti baci se pred nju na koljena i reče: "Gospo, Bogom vas kumim da mi oprostite ono što sam vam u nedjelju kazao, kad ste mi o svojoj ljepoti govorili, jer sam one iste noći bio teško kažnjen te do danas nisam mogao iz postelje ustati".

Na to reče gospa glupača: "A tko vas je tako kaznio?"

Fra Alberto reče: "Kazat ću vam. Dok sam se u noći molio, kao što to vazda činim, iznenada moju ćeliju obasja veliko svjetlo, i nisam se dospio ni okrenuti da vidim što je, kadli neki prekrasan mladić navali na me s teškom toljagom, zgrabi me za mantiju, vrgnu me k svojim nogama i tako me izlema da mi je sve kosti prebio. Zapitah ga zašto je to učinio, a on odvrati: 'Zato što si se danas drznuo kuditi rajsku ljepotu gospe Lisette, koju poslije dragoga Boga iznad svega drugoga ljubim'. Tada ja upitah: 'A tko ste vi?' On na to odgovori da je anđeo Gabrijel.⁸ 'O, gospodine,' rekoh ja, 'molim vas da mi oprostite'. A on tada reče: 'Opraštam ti uz uvjet da što prije k njoj odeš i zamoliš je za oprostjenje, i ako ti ona ne oprost, vratit ću se i tako te namlatiti da ćeš pamtiti dok budeš živ'. Što mi je još rekao ne usuđujem vam se kazati dok mi ne oprostite".

Gospa, prazna tikva bez truna soli u mozgu, sva se rastapala od milja slušajući te riječi i ne sumnjajući u njihovu istinitost, pa malo zatim reče: "Lijepo sam vam govorila, fra Alberto, da je moja ljepota rajska; ali tako mi Bog pomogao, ipak mi vas je žao, pa da vas opet zlo ne snađe, oprostit ću vam ako mi kažete što vam je još anđeo rekao".

Fra Alberto reče: "Gospo, pošto ste mi oprostili, rado ću vam kazati; samo vas na jedno upozoravam: što god vam ja rekao, čuvajte se da ikomu na svijetu to kažete ako ne želite sebi nauditi, jer vi ste danas najsretnija žena na ovom svijetu. Anđeo Gabrijel mi je rekao da vam kažem kako ste mu toliko omiljeli te bi mnogo puta bio k vama po noći došao da se nije bojao da će vas prestrašiti. Sada vam po meni poručuje da će vas jedne noći pohoditi i ostati neko vrijeme s vama; no budući da je on anđeo, kad bi vam u liku anđela prišao, ne biste ga mogli dodirnuti, zato vam veli da će vama za ljubav doći u čovječjoj spodobi, i još veli da mu javite kada da dođe i u čijem liku, i on će doći; stoga se možete mimo sve ostale žene blaženom smatrati".

Gospa praznoglavka odvrati da joj je vrlo drago što je anđeo Gabrijel ljubi, jer i ona njega ljubi i nikad ne propušta da mu pripali voštanicu od jednoga srebrnjaka⁹ gdje god ga vidi naslikana; te kad god on zaželi doći bit će dobro došao i naći će je posve samu u njezinoj odaji, ali samo uz uvjet da zbog nje ne iznevjeri Djevicu Mariju, jer su joj kazivali da on nju jako voli, a bit će da je tako kad je na slikama vidjela da vazda pred njom kleči; i zatim, neka dođe u kojemu ga je liku volja, samo da se ona ne prestraši.

Tada reče fra Alberto: "Gospo, mudro zborite, i ja ću s njim urediti sve kako mi kažete. Ali vi meni možete iskazati veliku milost koja vas neće ništa stajati, a milost je ta da dopustite da on dođe k vama u ovom mom tijelu. A slušajte u čemu ćete mi milost učiniti: on će uzeti moju dušu iz tijela i metnut će je u raj, a sam će ući u moje tijelo, pa koliko on bude s vama, toliko će moja duša boraviti u raju".

Na to će tupoglavka: "Baš mi je drago što ćete tako biti utješeni za batine koje ste zbog mene dobili".

Tada će fra Alberto: "Onda pobrinite se da noćas on nađe otvorena vrata vaše kuće da može ući, jer kad dođe u čovječjem liku moći će proći samo kroz ulaz".

Gospa dogovori da će tako učiniti. Fra Alberto ode, a ona se sva vesela stade šepiriti kao paunica, a vrijeme joj se beskrajno oteglo čekajući dolazak anđela Gabrijela. Fra Alberto se pak misleći kako će mu noćas valjati da bude jahač a ne anđeo uze krijepiti slatkišima i drugim biranim stvarima, da ga po nesreći ne bi konj zbacio; i pošto je dobio dopuštenje, kad se zanoćalo ode s jednim prijateljem nekoj znanici od koje je i inače odlazio na jahanje ždrebica i odatle, kad mu se učini da je došlo vrijeme, prerušen ode kući one gospe i ondje se s pomoću nekih trica preobrazi u anđela i popevši se gore uđe u gospinu ložnicu.

Ona se netom ugleda taj blijedi lik baci pred njim na koljena, a anđeo je blagoslovi, i diže je na noge, i dade joj znak da

ode u postelju; ona ga spremno poslušala, a anđeo se odmah ispruži pokraj svoje štovateljice. Fra Alberto bijaše lijep muškarac, stasit i krupan i sav pucaše od zdravlja, pa kad se nađe s gospom Lisettom, koja bijaše svježija i podatna, drugačije ju je zabavljao nego njezin muž, i više je puta te noći letio bez krila na njezino najveće zadovoljstvo pričajući joj još uz to štošta o nebeskoj slavi. A kad se primače svanuće, dogovorivši se za idući pohod izađe on sa svojim ukrasima i vrati se drugu kojemu je ona dobra domaćica prijateljski pravila društvo da ga samoga ne bude strah spavati.

Odmah poslije objeda gospa Lisetta sa svojom družbenicom ode fra Albertu i sve mu ispriповjedi o anđelu Gabrielu, i što joj je kazivao o slavi nebeskoj i o vječnom životu, i kako je lijep, dodajući tomu još svakojakih čudesa.

Fra Alberto joj reče: "Gospo, ne znam kako je vama s njim bilo, ali znam dobro da je noćas kad je on k meni došao i kad sam mu rekao što ste vi poručili smjesta odnio moju dušu među toliko cvijeća i toliko ruža koliko ih ovdje nikada nisam vidio, te sam tamo na najkrasnijem mjestu ostao do jutrošnje jutrenje; a što je s mojim tijelom bilo ne znam".

"Ta zar vam ne kažem?" reče gospa. "Vaše je tijelo cijelu noć s anđelom Gabrielom ležalo u mom zagrljaju; a ako mi ne vjerujete pogledajte pod lijevu sisu, gdje sam anđela tako poljubila da će se znak vidjeti nekoliko dana".

Tada reče fra Alberto: "Danas ću doista uraditi nešto što već dugo ne učinih, svući ću se da vidim je li istina što kažete". Nakon mnogoga klepetanja gospa se vrati kući, kamo je fra Alberto u liku anđela bez ikakve smetnje još mnogo puta zalazio.

No jednoga dana dogodi se da se gospa Lisetta s nekom svojom kumom prepirala o ljepoti, pa da istakne svoju iznad svake druge, kako je imala malo soli u tikvi reče: "Kad biste znali komu je moja ljepota omiljela zasigurno biste šutjeli o drugima".

Budući da ju je kuma dobro poznavala, željna da čuje upita: "Gospo, možda istinu zborite, ali ipak kad se ne zna tko je taj, nije lako promijeniti mišljenje".

Tada gospa u koje je pamet kratka bila reče: "Kumo, ne bih vam smjela kazati, ali moj vam je dragi anđeo Gabrijel koji me ljubi više nego sama sebe, jer sam, kako mi veli, najljepša žena na svijetu i priobalju".

Kuma bi se bila najradije slatko nasmijala, ali se uzdrža kako bi je potaknula da dalje govori pa reče: "Vjere mi, gospo, ako je anđeo Gabrijel vaš dragi i to vam kaže, zacijelo je tako; ali ne bih nikada pomislila da i anđeli tako što rade".

Gospa reče: "Kumo, varate se; tako mi rana Božjih, bolje on to umije negoli moj muž, i još mi veli da se to i tamo gore radi; no jer sam mu ljepša od bilo koje na nebu, u mene se zaljubio i k meni počesto dolazi. Što velite na to?"

Kuma je jedva čekala da ode od gospe Lisette i da nađe zgodnu priliku gdje će sve to izbrbljati; i kada se za blagdan skupila gomila žena, ona im sve potanko ispriповjedi. Žene to prepričaše svojim muževima i prijateljicama, a ove svojima, i tako se u manje od dva dana prosu o tomu glas po Mlecima. Ali među ostalima dođe to i do ušiju njezinim djeverima koji ne rekavši njoj ništa staviše sebi na srce da pronađu toga anđela i da saznaju umije li letjeti te su nekoliko noći vrebali na njega.

I dogodi se da je ponešto od tih naklapanja došlo i do ušiju fra Alberta, pa tek što se jedne noći došavši k njoj da je prekori svukao, kadli njezini djeveri koji ga vidješe kako ulazi navališe na vrata da ih otvore. Čuvši to fra Alberto odmah se dosjeti jadu te ustade i ne znajući kako da umakne otvori prozor nad Velikim kanalom¹⁰ i s njega skoči u vodu. Dubina je na tom mjestu bila velika, a on je znao dobro plivati, pa mu se ništa nije dogodilo; i pošto prepliva na drugu stranu kanala skloni se odmah u neku kuću koja je bila ot-

vorena, zamolivši nekoga dobričinu koji unutra bješe da mu za ljubav Božju spasi život, pričajući mu štošta zbog čega je k njemu u to doba i još k tomu gol došao. Smilova mu se dobričina i, jer mu je valjalo otići za poslom, pusti ga neka legne u njegovu postelju i reče mu neka sačeka njegov povratak, pa zaključavši ga unutra ode obaviti svoj posao. Djeveri one gospe ušavši u odaju vidješe da je anđeo Gabrijel ostavio krila i odletio; tako nasamareni dobro ispsovaše gospu i napokon je ostaviše rastuženu te se s anđelovom opremom vratiše kući. Međutim već se bješe razdaniilo, i onaj dobričina na Rialtu¹¹ ču pripovijedati o tom kako je anđeo Gabrijel te noći spavao s gospom Lisettom, kako su ga njezini djeveri zatekli, kako je on od straha skočio u kanal i kako se sada ne zna što je s njim; stoga se on odmah dosjeti da je onaj u njegovoj kući upravo taj. I vrativši se kući i prepoznavši ga, nakon duga pregovaranja nagodi se s njim da mu dade pedeset dukata ako ne želi da ga izruči njezinim djeverima; i tako se zbude.

I poslije toga, kad je fra Alberto htio otići, onaj mu čovjek reče: "Samo je jedna mogućnost da izađete odavde ako se složite s tim. Danas je ovdje takva svečanost na koju netko dovede čovjeka preobučena u medvjeda, a drugi u divljeg čovjeka,¹² tko ovako, tko onako, pa se na Trgu svetoga Marka¹³ upriliči lov, i kad on bude gotov, završava svečanost; i zatim svatko odlazi s onim koga je doveo kamo hoće. Ako hoćete da vas izvedem tako prerušena prije nego li tko otkrije da ste ovdje; lako ću vas odvesti kamo želite; inače ne znam kako da vas odavde izvedem a da vas nitko ne prepozna; jer djeveri one gospe sumnjaju da ste se negdje u blizini sakrili, pa su svuda postavili straže da vas uhvate". Kako god se fra Albertu mučno činilo izaći na taj način, ipak od straha pred ženinom svojtom pristade, i kaza čovjeku kamo da ga odvede i da mu je pravo kako god on to učini. Ovaj ga dobro namaza medom i posu paperjem, metnu mu

oko vrata lanac i masku na lice i davši mu u jednu ruku debelu batinu a u drugu dva velika psa dovedena iz klaonice posla jednoga čovjeka da po Rialtu razglasi neka pohita na Trg svetoga Marka tko želi vidjeti anđela Gabrijela: jer tako vam Mlečići drže riječ. I učinivši to, nakon nekog vremena izvede ga iz kuće i pusti ga naprijed, a on pođe za njim držeći ga na lancu, i tako ga odvede do trga, posred mnoštva što se za njima načetilo pitajući: "Što je to? Što je to?" Ondje se bijaše sjatila sva sila naroda, što onih koji su za njima došli, što onih koji su čuli glasnika na Rialtu. Stigavši tako s njim na trg priveza ga za stup na uzdignutu mjestu hineći da čeka početak lova; i kako jadnik bijaše namazan medom, začas mu počеше dodijavati rojevi muha i obada. Ali pošto onaj vidje da se trg nabio svjetinom, hoteći tobože odvezati s lanca svog divljeg čovjeka skide fra Albertu masku viknuvši: "Gospodo, kad vepar nije stigao i kad neće biti lova, da niste zaludu dolazili pokazat ću vam anđela Gabrijela koji po noći s neba na zemlju silazi da tješi mletačke gospe". Netom mu bješe maska skinuta, svi odmah prepoznaše fra Alberta te stadoše vikati na nj i obasipati ga psovka i pogrđnim riječima kao najgorega lopova i bacati mu u lice svakojake gnusobe. Dugo se to otešlo, sve dok slučajno nije dopro glas o tom do njegovih fratara, te na koncu šestorica njih dođoše na trg, ogrnuše ga haljom i odvezaše te ga uz strku i viku svijeta što se za njima natisnuo odvedoše u samostan gdje je, utamničen, kako se priča, nakon bijedna živovanja i umro.

Tako se taj čojek, koji se tek po dobru znao a činio zlo u koje nitko nije vjerovao, drznuo da se prikaže kao anđeo Gabrijel, ali se poslije preobrazio u divljeg čovjeka i pretrpio dugu sramotu, koju bješe i zaslužio, te je zatim uzalud oplakivao počinjene grijeha. Dao Bog da se svima takvima to dogodi.

Peti dan, četvrta novela
SLAVUJ U RUCI

Gospar Lizio da Valbona nađe Ricciarda Manardija sa svojom kćeri, s
kojom se ovaj vjenča i s njezinim ocem ostane u miru.¹

– Tolike su me od vas toliko puta prekoricile što sam bio predložio da pripovijedamo o nesretnim zgodama koje su vas rasplakale, da mi se čini kako sam vam dužan, želeći donekle popraviti tu svoju grešku, pripovjediti nešto što će vas malo nasmijati; i stoga sam vam naumio u ovoj prilično kratkoj noveli kazivati o ljubavi u kojoj drugih nevolja nije bilo doli uzdaha i malo straha pomiješanih sa sramom, a naposljetku se sve sretno svršilo.

Nema dakle tome dugo, dične gospe, kako je u Romagni² živio vitez čestit i lijepa ponašanja, po imenu Lizio da Valbona, kojemu slučajno na pragu starosti žena po imenu Giacomina rodi kćer. Ona uzraste i postade ljepša i ljupkija od svake druge u cijelom kraju; i zato što ostade jedinica u oca i majke, nadasve su je voljeli, i do nje držali, i s

čudesnom je brižljivošću čuvali, nadajući se da će je udati u kakvu odličnu kuću. Često je u dom gospara Lizija zalazio i mnogo se s njim zadržavao mladić lijep i kršan iz kuće Manardi da Brettinoro, po imenu Ricciardo, kojega su gospodar Lizio i njegova žena pazili kao što bi to činili sa svojim sinom. On se viđajući od zgrade do zgrade prekrasnu, i ljupku, i tako pohvalno odgojenu mladicu, i već doraslu do udaje žarko u nju zaljubi, ali veoma pomnjivo skrivaše svoju ljubav. Mladica ipak to opazi i, ne izmičući se udarcu, isto tako njega poče ljubiti, što Ricciarda jako obradova.

I pošto mnogo puta poželje da joj neku riječ uputi i od straha ušutje, ipak se jednom u zgodan čas osmjeli i reče joj: "Caterino, molim te, ne daj da umrem od ljubavi".

Mladica odmah odgovori: "Dao Bog da ja zbog tebe ne umrem".

Ovaj odgovor još više obradova i ohrabri Ricciarda, te joj reče: "Vazda ću učiniti sve što ti po volji bude, ali ti valja da nađeš put prema spasu svog i mog života".

Djevojka tada reče: "Ricciardo, ti vidiš koliko paze na me, pa stoga ne znam kako bi ti mogao k meni doći, ali ako znaš išta što mogu bez srama učiniti, reci mi i ja ću to učiniti".

Ricciardo već o tom bješe razmišljao, pa smjesta kaza: "O Caterino slatka, drugog puta ja ne vidim nego ako mogneš da spavaš ili da budeš na balkonu što je na rubu vrta tvoga oca pa kad bih znao da si ti po noći na njemu bez imalo bih sumnje smislio kako da tamo dođem, koliko god je visoko".

Caterina mu odgovori: "Ako imaš srca na nj doći, vjerujem da će mi uspjeti da tamo spavam".

Ricciardo reče da ima; i rekavši to samo jednom se žurno poljubiše i odoše.

Idućega dana, kako se već bližio konac svibnja, djevojka se poče pred majkom tužiti da prošle noći zbog prevelike vrućine nije mogla spavati.

Majka reče: "O kćeri moja, kakva te vrućina snašla? Ta uopće nije bilo vruće".

Njoj Caterina reče: "Majko moja, valjalo bi da kažete 'kako se meni čini', i možda biste rekli istinu; ali vi biste morali znati koliko su vruće djevojčice nego vremešne žene".

Gospa tada reče: "Kćeri moja, pravo zboriš, ali ja ne mogu po svojoj volji učiniti da bude toplo ili hladno, kako bi ti možda htjela. Vrijeme valja podnosti onako kako ga godišnje doba donosi; možda će noćas biti svježije pa ćeš bolje spavati".

"Dao Bog", reče Caterina, "no obično ne biva tako da idući prema ljetu noći postaju svježije".

"Dakle", reče gospa, "što hoćeš da učinim?"

Caterina odgovori: "Ako je mom ocu i vama po volji, ja bih sebi rado dala prirediti ležaj na balkonu koji je kraj njegove sobe iznad vrta i ondje bih spavala, i dok bih slušala slavuja kako pjeva i boravila na svježijem mjestu, bilo bi mi mnogo bolje nego što mi je u vašoj odaji".

Majka joj tada kaza: "Kćeri, umiri se, govorit ću s tvojim ocem i kako on bude htio tako ćemo učiniti".

Kad to ču gospodar Lizio od svoje gospe, kako bješe star i zbog toga malko mrzovoljan reče: "Kakav je to slavuj uz kojega se hoće uspavati? Naučit ću ja nju da spava i uz pjesmu crvčaka".

Kad Caterina to dozna, više od ogorčenja nego od vrućine ne samo što cijele noći ne zaspala nego ne dade spavati ni majci neprestano se tužeći na veliku vrućinu; pošto je sve to čula majka odmah ujutro ode gospodaru Liziju i reče mu: "Gosparu, malo vi volite ovu djevojku; što vam smeta ako ona spava na tom balkonu? Cijele se noći od vrućine nije smirila, a osim toga vi se čudite što se toj djevojčici mili slušati poj slavuja? Mladi vole ono što je nalik njima".

Gospar Lizio čuvši to reče: "Hajde de, nek joj se namjesti ležaj kakav može tamo stati, i objesite naokolo zastore pa nek tamo spava i do mile volje sluša kako slavuj pjeva".

Kad mladica to dozna odmah tamo dade prirediti postelju; a kako je imala već naredne večeri ondje spavati, čekala je sve dok nije vidjela Ricciarda i dala mu ugovoreni znak, po kojemu on razumjeda što mu je bilo raditi. Pošto gospodar Lizio oćutje da je djevojka otišla na poćinak zatvori vrata koja su iz njegove odaje vodila na balkon pa i sam poće na spavanje. Ricciardo se videći da se sve smirilo s pomoću ljestava uspe na neki zid pa se s njega hvatajući se za izboćine drugoga zida s velikim trudom i uz opasnost da padne pope na balkon, gdje ga tiho s najvećim veseljem mladica primi; i pošto se mnogo puta poljubiše legoše zajedno i gotovo cijele se noć zabavljahu i uživahu jedno s drugim nagnavši mnogo puta slavuju da zapjeva. I kako noć bijahu kratke a slast velika i dan se već bližio, a oni na to i ne pomisliše, što od vrela tijela, što od kasne ure i što od milovanja, bez ićega na sebi oni zaspauše, i Caterina desnicom zagrlj Riccarda oko vrata, a lijevom rukom uhvati ga za ono što se vi među muškarcima najviše stidite spomenuti.

I spavajući tako oni se ne probudiše, a osvanu dan i gospodar Lizio ustade; i spomenuvši se da mu kći na balkonu spava, potiho otvarajući vrata reće: "Hajde da vidim kako li je noćas slavuj uspavao moju Caterinu". I tiho pristupivši diže visok zastor koji je okruživao postelju i vidje kako Ricciardo i ona nagi i otkriveni spavaju, zagrljeni kao što je gore pokazano; i prepoznavši odmah Ricciarda izađe odanle, i ode u odaju svoje žene, i pozva je veleći: "Hajde brže, ženo, ustani i dođi da vidiš kako je slavuj tvojoj kćeri toliko omililo te ga je uhvatila i drži ga u ruci".

Reće gospa: "Kako je to moguće?"

Reće gospodar Lizio: "Vidjet ćeš ako odmah poćeš".

Gospa se hitro odjenu i tiho poće za gospodarom Liziom; i kad dođuše oboje do postelje i podignuše zastor, mogla je gospa Giacomina lijepo vidjeti kako joj je kći uhvatila i drži slavuju kojega je toliko bila zaželjela ćuti kako pjeva.

No to gospa smatrajući da ih je Ricciardo strašno prevario htjede na nj viknuti i ispsovati ga, ali gospodar Lizio joj reče: "Ženo, ako ti je stalo do moje ljubavi gledaj da ne pisneš, jer uistinu, kad ga je već uhvatila, njezin će i biti. Ricciardo je plemenit čovjek i bogat mladić; on nam može biti samo dobar zet, pa ako na lijepe hoće da odavde ode, valjat će mu da se prije s njom vjenča pa će tako vidjeti da je metnuo slavuja u svoj a ne u tuđi kavez". Gospa se umiri i vidjevši da ovaj događaj nije zbunio njezina muža, i pomislivši da joj je kći lijepo provela noć, i dobro otpočinula, i slavuja uhvatila, umuknu.

Ne prođe dugo poslije tih njihovih riječi, a Riccardo se probudi pa se videći da se već sasvim razdanilo na smrt uplaši i zovnu Caterinu veleći: "Jao, dušo moja, kako ćemo sad, jer dan je svanuo i mene zatekao ovdje?"

Na te riječi gospodar Lizio stupivši naprijed i odgrnuvši zastor odgovori: "Lako ćemo sad".

Kad ga Riccardo ugleda, bilo mu je kao da mu je tko iz tijela srce iščupao, pa pridignuvši se da sjedne u postelji reče: "Gospodaru moj, smilujte mi se Boga radi. Znam da sam kao nepošten i opak čovjek zaslužio smrt, pa zato činite sa mnom što god vam je drago, samo vas molim, ako je moguće da mi se sažalite na život i da ne umrem".

Njemu gospodar Lizio reče: "Ricciardo, ovo nije zaslužila ljubav koju sam ti iskazivao i povjerenje koje sam u tebe imao; ali kad je već tako i kad te je mladost na taj grijeh navela, da sebe smrti lišiš, a mene sramote prije nego se makneš odavle uzimi Caterinu kao svoju zakonitu ženu, tako da bude, kao što je ove noći bila, tvojom dok živi. I samo na taj način možeš zadobiti i moje oprostjenje i svoj spas; a ne htjedneš li tako učiniti tad preporuči Bogu svoju dušu".

Dok oni ove riječi govorahu, Caterina ispusti slavuja pa pokrivši se poče gorko plakati i moliti oca da oprostí Ricciardu; a s druge strane moljaše i Ricciarda nek učini ono što go-

spar Lizio želi, da bi tako mogli u sigurnosti još mnogo takvih noći uživati. Ali tome nije trebalo previše preklinjanja, jer ga s jedne strane sram zbog počinjena grijeha i želja da ga okaje, a s druge strah pred smrću i želja da se spasi, i povrh toga žarka ljubav i čežnja da posjeduje ljubljeno biće, navedoše da drage volje i bez oklijevanja odgovori kako je spravan ono što se gospodar Liziju mili učiniti.

Tada gospodar Lizio posudi od gospe Giacommine jedan od njezinih prstenova, i tu se, ne mičući se, pred njima Ricciardo s Caterinom vjenča. Kad to bješe obavljeno, gospodar Lizio i gospa odlazeći rekoše: "A sad otpočinite, jer vam je to možda potrebnije nego da ustanete".

Pošto oni odoše, mladi se ponovo zagrlīše, i budući da obnoć ne bijahu prevalili više od šest milja prevališe još dvije prije negoli ustadoše, i tako okončaše prvi dan. A kad poslije ustaše i Ricciardo se pribranije porazgovori s gospodarom Liziom, nakon nekoliko dana, kako to dolikuje, pred okupljenim prijateljima i svojtom ponovno se vjenča s mladicom, i uz veliko je slavlje svojoj kući odvede, i priredi dičan i sjajan pir; a zatim je s njom dugo u miru i zadovoljstvu lovio slavu i danju i noću koliko god je htio.

Peti dan, deseta novela
MLADIĆ POD KOŠAROM

Pietro di Vinciolo ode nekamo na večeru; njegova gospa pozove nekog mladića, Pietro se vrati, ona ga skrije pod košaru za piliće; Pietro kaže da su u Ercolanovoj kući, gdje je bio na večeri, našli mladića kojega je dovela njegova žena; gospa psuje Ercolanovu ženu; magarac po nesreći nagazi na prste onome koji bijaše pod košarom, on krikne, Pietro potrči tamo, vidi ga, spozna ženinu prijevaru, a na koncu zbog svoje pokvarenosti ostane s njom u slozi.¹

– Ne znam bih li rekao da je to slučajna mana koja je iznikla iz opakih običaja smrtnika, ili je to pak prirođeni grijeh, da se radije smijemo zlim stvarima nego dobrim djelima, osobito kad se nas ne tiču. Pa zato što moj trud, koji sam prije podnosio i sad se spremam da ga preuzmem, nema drugoga cilja nego da odagna vašu sjetu i da vam pruži smijeha i veselja, premda sadržaj moje slijedeće novele, zaljubljene mladice, djelomično nije sasvim čestit, zato što može pružiti zabavu ja ću vam je ipak ispričati. A vi slušajući je učinite s njom ono što običavate činiti kad uđete u vrt gdje pruživši

nježnu ruku berete ruže a ostavljate trnje: to ćete učiniti prepuštivši opaka čovjeka zle kobi njegovoj sramoti, i radosno ćete se smijati ljubavnim spletkama njegove gospe, gajeći samilost prema tuđim nevoljama tamo gdje treba.

Nema tome dugo kako življaše u Perugi² bogat čovjek po imenu Pietro di Vinciolo, koji se oženio možda više zato da druge prevari i da ublaži opće mišljenje koje su svi njegovi sugrađani o njemu imali, negoli iz ljubavi; a sreća bješe u skladu s njegovom pohotom na taj način što žena koju on uze bijaše punačna, riđa i vatrena, koja bi radije bila htjela dva muža nego jednoga, a namjerila se na takvoga koji mnogo skloniji nečem drugom nego njoj bijaše.

Kad ona to tijekom vremena spozna, i videći da je lijepa, i svježa, i osjećajući se čilom i krepkom, najprije se zbog toga počeo jako srditi, i ponekad se s mužem svađati, i gotovo neprestano u nezadovoljstvu živjeti; zatim, videći da će tako prije uništiti sebe nego popraviti opačine svoga muža reče sama sebi: "Ovaj me jadnik zapušta, jer u svom nepoštenju hoće da kopitom gazi po suhom, a ja ću nastojati da po mokrom drugoga na svojoj lađi povezem. Udala sam se za njega i donijela mu velik i dobar miraz, znajući da je muško i misleći da žudi ono što žude i moraju žudjeti muškarci, a da nisam vjerovala da je muško ne bih se bila za nj nikada udala. On je znao da sam ja žena, pa zašto me je onda uzeo kad su mu žene bile mrske? To se ne može podnositi. Da sam se htjela odreći svijeta bila bih pošla u redovnice; ali kad ga se ne odričem i kad ga želim, budem li od njega čekala zabavu i užitak lako ću utaman čekajući ostarjeti; a kad ostarim i osvijestim se uzalud ću jadicovati što sam potratila svoju mladost, a on me sam najbolje uči kako je valja provoditi i pokazuje mi kako mogu uživati u onom u čemu i on uživa. I takvo je uživanje za mene pohvalno, dok je za njega jako pokudno: ja ću povrijediti samo zakone, a on vrijeđa i zakone i prirodu".

Pošto se dakle ta ženica ovakvim mislima bavila, možda i više puta, da bi ih potajno provela u djelo prijatelji se s nekom staricom koja bijaše nalik svetoj Verdiani što hrani zmiје,³ koja je uvijek s krunicom u ruci hodila na sva proštenja te nikad ni o čemu drugom nije raspravljala nego o životima svetih otaca i o ranama svetoga Franje i gotovo svi su je svecicom smatrali. I kad joj se pruži prilika otkri joj ona potpuno svoju nakanu; starica joj reče: "Kćeri moja, Bog koji sve vidi zna da pravo činiš; pa kad ni zbog čega drugoga ne bi to činila, valjalo bi da to činiš ti i svaka mladica da ne gubite vrijeme u mladosti, jer nema teže boli od spoznaje da si vrijeme izgubila. A koji vrag nam poslije preostaje, kad ostarimo, nego da gledamo pepeo oko ognjišta? Ako nijedna druga to ne zna i ne može ti posvjedočiti, ja mogu: jer sada kad sam stara spoznajem s najvećim i najgorčim kajanjem u duši, ali bez koristi, vrijeme koje sam propustila; i premda ga nisam posve gubila, jer ne bih htjela da pomisliš da sam bila glupača, ipak nisam učinila sve što sam mogla učiniti, pa kad se sjetim toga, videći se ovakvom kakvom me ti vidiš, te ne bih našla nikoga tko bi mi ugarak posudio, sam Bog zna žalost koju ćutim. S muškima nije tako: oni se rađaju sposobni za stotinu stvari a ne samo za ovu, i većinom više valjaju stari nego mladi; ali žene se rađaju samo da to jedno čine i da djecu na svijet donose, i za to su štovane. Pa ako to drugačije ne uviđaš, moraš uvidjeti po tome što smo mi uvijek na to spremne, a muškarci nisu: a povrh toga jedna žena bi zamorila mnogo muškaraca, dok mnogo muškaraca ne može zamoriti jednu ženu. I budući da smo za to rođene, ponovno ti kažem da pravo radiš što svom mužu milo za drago vraćaš, da ti duša u starosti ne bi imala zbog čega prekoravati tijelo. Na ovom svijetu svatko ima onoliko koliko sam uzme, a osobito žene, koje valja da se mnogo više nego muškarci koriste vremenom dok ga imaju, jer znaš i sama da nas ni muž ni drugi neće kad ostarimo, nego nas u kuhinju tjeraju

da brbljamo s mačkom i lonce i zdjele brojimo; i još gore, jer nam pjevaju i rugalice i kažu: 'Mladoj djevi dobar kus, staroj babi brus', i još nam mnoge druge stvari govore. Pa da te dulje ne zadržavam, velim ti da nikome na svijetu nisi mogla dušu otkriti tko bi ti od mene bio korisniji, jer nema tako uznosita muškarca kome se ne bih usudila reći ono što treba, niti tako tvrda i gruba da ga ne bih smekšala i navela na ono što hoću. Samo ti meni pokaži koji ti se sviđa, a ostalo je moja briga; ali ti samo napominjem, kćeri moja, da ti se preporučujem jer sam sirota žena, a ja ću odsad tebe spominjati na svim svojim proštenjima i u svakom očenašu koji rekнем, da pred Bogom budu luč i svijeća tvojim mrtvima"; i završi. Ostade dakle mladica u sporazumu sa staricom da će ona, pošto joj potanko opisa izgled nekoga mladića koji je tom ulicom veoma često prolazio, znati što joj valja činiti ako ga bude vidjela; pa davši joj komad usoljena mesa posla je s milim Bogom. Poslije nekoliko dana starica joj mladića kojega joj bješe rekla potajno dovede u sobu, pa malo poslije i drugoga, kako bi se koji mladoj gospi svidio; a ona nije propuštala prilike, uvijek u strahu od muža, da u tom pogledu učini koliko može.

I dogodi se, kad morade jedne večeri muž otići na večeru nekom svom prijatelju koji se zvao Ercolano,⁴ da gospa naredi starici neka joj dovede jednog od najljepših i najljupkijih mladića u Perugi, a ona to spremno učini. I pošto gospa s mladićem sjede za stol da večera, kad eto ti na vrata Pietra kako zove da mu otvori. Kad ga je gospa čula na smrt se uplaši, ali ipak hoteci bude li mogla skriti mladića, ne dosjetivši se gdje bi ga drugdje poslala ili sakrila skloni ga na maleni trijem blizu odaje gdje su večeravali pod košaru za piliće koja tamo bijaše, a preko nje prebaci grubo platno od slamnjače koju toga dana bijaše ispraznila; i kad to svrši pohita da otvori mužu.

Netom on uđe u kuću, ona mu reče: "Brzo ste progutali tu večeru!"

Pietro odgovori: "Nismo je ni okusili".

"Kako to?" upita ga žena.

Pietro tada reče: "Reći ću ti. Tek što sjedosmo za stol, Ercolano, i njegova žena, i ja, kadli čusmo kako kraj nas netko kihnu, ali se na to ni prvi ni drugi put ne osvrnusmo; ali kad onaj koji je kihao kihnu treći put, i četvrti, i peti, i još mnogo puta, svi se tomu začudismo; stoga Ercolano, koji je pomalo bio srdit na ženu jer nas bješe pustila da dugo stojimo pred vratima dok nije otvorila, gotovo bijesno reče: "Što znači ovo? Tko je taj što tako kiše?" I ustavši od stola ode do obližnjih stepenica, ispod kojih u podnožju bješe sklepana izbica od dasaka, gdje može tko hoće spremite razne stvari, kao što često vidimo da čine oni koji uređuju svoje kuće. I kako mu se činilo da se odanle čulo kihanje otvori vratašca koja tamo bijahu, a čim ih otvori, iznutra izbi strašan smrad od sumpora, iako nam je prije kad je do nas bio dopro taj smrad i kad smo se bili potužili žena rekla: 'Maloprije sam sumporom bijelila svoje prijevjesje, pa sam crepulju na koju sam bila izasula sumpor da bih ih osumporila metnula pod te stepenice, tako da još zaudara'. Ali pošto Ercolano otvori vratašca i smrad se malo razide, pogledavši unutra vidje ondje onoga koji je i prije i sada kihao, jer ga je žestina sumpora na to prisiljavala; i premda je on kihao, sumpor mu je već toliko bio pritisnuo grudi, te mu je još malo trebalo da nikada više ne kihne i ne pisne. Ercolano videći ga viknu: 'Sad vidim, ženo, zašto si nas maloprije kad dođosmo ovamo onako dugo držala pred vratima i nisi nam otvarala; ali ne dao mi Bog sreće ako mi ne platiš za to!' Kad žena to ču i spozna da joj je grijeh na vidjelo izašao, bez riječi izmotavanja skoči iza stola i pobježe, i ne znam kamo ode. Ercolano i ne opazivši da mu žena bježi više puta reče onom koji je kihao da izađe; ali onaj već bješe obnemogao pa, govorio Ercolano što mu drago, nije se micao; tada ga Ercolano pograbi za nogu i izvuče van te pojuri po nož da ga ubije. Ali ja bojeći se i sam suda usta-

doh i ne dopustih mu da ga ubije niti da mu ikakva zla nanese, nego počeh tako vikati i braniti ga da se tamo sjatiše susjedi te već polumrtva mladića ne znam kamo iz kuće odnesoše; tako nam se večera pokvari, te ne samo što je nisam progutao, nego je nisam, kao što rekoh, ni okusio”.

Čuvši gospa te zgođe spozna da ima i drugih koje su bile mudre kao i ona, premda je ponekad neka od njih znala i nastradati, i rado bi bila riječima obranila Ercolanovu ženu; ali pomislivši da će kuđenjem tuđeg grijeha slobodniji put svom otvoriti ovako prozbori: “Eto ti divote jedne! Eto ti dobre i svete žene kakva je ona bila! Eto ti vjernosti čestite gospe pred kojom bih se bila ispovjedila, toliko mi se po-božnom činila! I što je još najgore, onako stara lijep primjer daje mladima! Proklet bio čas kad je na svijet došla i što još živi tako podla i grešna ženska, na zazor i sramotu svim ženama na svijetu: bacivši pod noge svoje poštenje i vjeru zadanu svom mužu i čast ovoga svijeta, nije se sramila da njega, koji je takav čovjek i tako dičan građanin i koji je tako dobro s njom postupao, s drugim čovjekom osramoti i sebe zajedno s njime. Bog neka me uščuva, ali takve žene ne zaslužuju milost: njih bi trebalo ubiti, njih bi žive živcate trebalo baciti u oganj i u pepeo ih sažeći!”

Zatim sjetivši se svoga dragana kojega je pod košarom u blizini držala počeh nagovarati Pietra da pođe spavati, jer je već bilo tomu doba. Pietro, kojemu se više jelo nego spavalo, sve je pitao ima li što za večeru, a žena mu odgovarala: “Gle, ima li što za večeru! Mi na veliko spremamo večeru, kad tebe nema doma! Da, jer ja sam Ercolanova žena! Hajde, zašto ne pođeš spavati? Bolje bi ti bilo!”

Baš te večeri neki Pietrovi težaci bijahu nešto donijeli sa sela i spratili svoje magarce u staju blizu onoga trijema, a zaboravili ih napojiti, pa jedan od magaraca, crkavajući od žeđi, izvuče glavu iz oglava i izađe iz staje, te je išao okolo njuškajući ne bi li gdje našao vode; i idući tako nabasa na ko-

šaru ispod koje bijaše mladić. Pošto on bijaše, zato što mu je valjalo četveronoške stajati, prste jedne ruke pružio malo izvan košare po zemlji, takve bijaše sreće, ili da kažemo nesreće, da mu magarac na njih nagazi kopitom, te on osjetivši užasan bol strašno kriknu.

Čuvši to Pietro čudom se začudi i učini mu se da je to negdje u kući; stoga izašavši iz sobe i slušajući kako ovaj još jauče, jer mu magarac još ne bijaše dignuo kopita s prstiju nego ih i dalje jako pritiskivao, reče: "Tko je božji?" i pojurivši do košare podiže je i ugleda mladića, koji je osim bola u prstima, prignječnim magarećim kopitom, sav drhtao od straha da mu Pietro kakvo zlo ne nanese. Pietro ga odmah prepozna, jer ga je u svojim opakim žudnjama dugo progonio, pa ga upita: "Što ti tu radiš?", a ovaj mu na to ništa ne odgovori nego ga zamoli za ljubav božju da mu nikakvo zlo ne učini. Pietro mu reče: "Ustani, ne boj se da ću ti ikakvo zlo učiniti: samo mi reci kako to da si ovdje i zašto".

Mladić mu sve po redu reče; njega Pietro, veseliji što ga je našao nego što je njegova žena bila rastužena, uhvati za ruku i sa sobom ga odvede u odaju gdje ga je gospa u neizmjernom strahu čekala.

Pietro sjede sučelice njoj i reče: "Ti si dočas proklinjala Ercolanovu ženu i govorila da je valja spaliti i da je svima vama na sramotu. Zašto o sebi nisi govorila? Ili ako nisi htjela o sebi govoriti, kako te duša nije boljela da govoriš o njoj, kad si znala da si sama počinila isti grijeh koji ona bijaše počinila? Zacijelo te ništa na to nije nagnalo nego to što ste sve vi jednake i tuđim grijesima pokušavate pokriti svoje prijestupe, da bi vas strijela božja s visine sve spalila, sjeme jedno pakleno!"

Gospa, pošto vidje da joj u prvom naletu nikakva zla osim riječima ne bješe nanio, a uz to joj se još učini da se on sav nadima od užitka što za ruku drži tako lijepa mladića, ohrabri se i reče: "I ne sumnjam u to da bi ti htio da nas strijela božja sve spali, jer si nas željan kao pas batina; ali križa mi

božjega to ti se neće ispuniti. Nego rado bih se s tobom malo porazgovorila, da čujem zbog čega se tužiš; i zasigurno ne bi mi loše bilo da me izjednačiš s Ercolanovom ženom, onom starom licemjerkom koja liže oltare i od njega ima sve što hoće, a on je štuje kao što ženu valja štovati, što sa mnom nije slučaj. Jer recimo da me ti dobro odijevaš i obuvaž, ali dobro znaš kako mi je što se drugoga tiče i koliko već vremena nisi sa mnom spavao; a ja bih više voljela odrpana i bosa hoditi a da mi u postelji s tobom dobro bude, nego da sve to imam a da mi s tobom bude kao što mi jest. I dobro razumi, Pietro, da sam ja žena kao i sve druge i da želim isto ono što i druge, tako da, ako sam sama sebi priskrbila ono što mi ti ne daješ, nije pravo da me kudiš: barem ti toliko čuvam čast da se ne miješam sa slugama ni s odrpancima". Pietro shvati da joj cijele noći neće pomanjkati riječi, pa kako mu malo do nje bješe stalo reče: "Sad dosta, ženo: u tome ću ti sasvim ispuniti želju; a veliku ćeš nam ljubav učiniti ako nam daš da nešto pojedemo, jer mi se čini da ni ovaj mladić, baš kao ni ja, još nije večerao". "Zacijelo", reče žena, "on još nije večerao, jer baš kad si ti na nesreću prispio, pošli smo za stol da večeramo". "Pa onda", reče Pietro, "daj nam da večeramo, a poslije ću ja sve urediti tako da se nećeš imati na što putožiti". Kad vidje gospa da joj se muž udobrovoljio, ustade i brzo ponovno prostrije stol, i naredi da donesu večeru koju je već bila pripravila, te sa svojim nastranim mužem i s onim mladićem veselo večera. Što je poslije večere Pietro uredio da sve troje budu zadovoljni, to sam zaboravio; znam samo toliko da su idućega jutra mladića koji nije bio na čistu s kim se po noći više bavio, s mužem ili sa ženom, sve do glavnog trga⁵ otpratili. Stoga ću vam reći, drage moje gospe, vrati uvijek milo za drago; a ako ne možeš pamtiti do prve prilike, tako da opet bude šilo za ognjilo.

Šesti dan, sedma novela
GOSPA PRED SUDOM

Gospu Filippu zateče muž s ljubavnikom, pa kad je izvedu pred sud, ona se spretnim i ljupkim odgovorom opravda a njih navede da zakon izmijene.

– Vrle gospe, lijepo je kad čovjek umije u svakoj prilici dobro besjediti, ali smatram da je još ljepše kad se to zna učiniti ondje gdje to potreba iziskuje; to je tako spretno znala učiniti neka plemenita gospa o kojoj vam kanim kazivati, da je ne samo razveselila i nasmijala svoje slušatelje, nego je i sebe spasila iz zamke sramotne smrti, kao što ćete čuti.

U gradu Pratu¹ postojao je zakon, koliko strog toliko zaista i pokudan, koji je bez razlike naređivao da se jednako spali svaka žena koju muž zatekne s ljubavnikom u preljubu, kao ona koja se za novac zatekne s kojim god muškarcem. I dok je taj zakon bio na snazi, dogodi se da neku plemenitu i lijepu gospu i zaljubljeniju i od jedne druge, koja se zvala gospa Filippa, zateče jedne noći u vlastitoj sobi Rinaldo de’

Pugliesi, njezin muž, u naručju Lazzarina de' Guazzaglio-trija, mladog i lijepog plemića iz istoga grada, kojega ona ljubljaje kao samu sebe. Videći to Rinaldo rasrdi se jako te se jedva suspregnu da onoga časa ne jurne na njih i da ih ne ubije: i da se nije sam za se bojao u bijesu bi to zacijelo bio učinio. Odustade dakle od ovoga, ali ne mogaše od toga da od pratskoga zakona zahtijeva ono što njemu nije bilo dopušteno, to jest smrt svoje žene.

I stoga, budući da kao dokaz ženine krivnje imaše prikladno svjedočanstvo, čim osvanu dan, ne razmišljajući mnogo optuži ženu i dade je privesti k sudu. Gospa, koja je bila veoma hrabra, kao što su sved hlabre one koje su odista zaljubljene, premda su je mnogi prijatelji i rođaci od toga odvrćali, odluči da izađe pred sud i da radije priznavši istinu junački umre nego da kukavički pobjegavši u oglusi živi u izgnanstvu i tako se pokaže nedostojnom ljubavnika kao što je bio onaj u čijem je naručju bila provela prošlu noć. I u velikoj pratnji muškaraca i žena, koji su je svi nagovarali da zaniječe, došavši pred suca, mirna lica i čvrsta glasa zatraži od njega da je ispita. Promatrajući je i videći je onako lijepu i veoma pohvalna ponašanja i, kao što su njezine riječi dokazivale, vrlo duha, sudac se na nju smili i po-boja se da ona ne prizna ono zbog čega bi je on, ako želi sa-čuvati svoju službu, morao na smrt osuditi.

Ali ipak, ne mogavši izbjeći da je pita o onome zbog čega su je teretili, reče joj: "Gospo, kao što vidite, ovdje je Rinaldo vaš muž koji vas optužuje rekavši da vas je zatekao s nekim drugim muškarcem u preljubu te stoga zahtijeva da vas ja, prema jednom ovdašnjem zakonu koji to određuje, kaznim tako da vas osudim na smrt; no toga ne mogu učiniti ako vi grijeh ne priznate, pa zato dobro pazite što ćete odgovoriti, i recite mi je li istina ono zbog čega vas vaš muž optužuje". Gospa bez truna straha vrlo ljupkim glasom odgovori: "Gosparu, istina je da je Rinaldo moj muž i da me je prošle noći

zatekao u Lazzarinovu naručju, u kojemu sam, zbog prave i savršene ljubavi što je prema njemu ćutim, mnogo puta bila, i to nikada ne bih zanijekala; ali kao što sam sigurna da je vama znano, zakoni valja da budu za sve jednaki i ustanovljeni s privolom onih na koje se odnose. Ovaj zakon nije takav, jer on kažnjava samo nevoljne žene, koje bi mnogo bolje negoli muškarci mogle mnogima udovoljiti; a osim toga, ne samo što nijedna žena, kad je bio ustanovljen, nije na nj pristala, nego o tom nikada nijednu nisu ni pitali: stoga se s pravom može nazvati nevaljalim. A vi ako želite, osudivši moje tijelo i svoju dušu, biti njegovim izvršiteljem, na volju vam; ali prije negoli izreknete presudu, molim vas da mi učinite malu milost, to jest da upitate moga muža jesam li mu se svaki put i koliko god je puta poželio, ne uskrativši nikada, svim svojim tijelom podala ili nisam”.

Na to Rinaldo ne čekajući da ga sudac upita spremno odgovori da je bez dvojbe njegova žena, kad god je to zaiskao, udovoljila svim njegovim željama.

“Dakle”, nastavi spremno gospa, “pitam vas, gosparu suče, ako je on vazda od mene dobio ono što mu je bilo potrebno i drago, što mi je valjalo ili mi valja činiti s onim što njemu pretekne? Treba li da to bacim psima? Nije li bolje da to ponudim plemenitu čovjeku koji me ljubi više nego sama sebe, nego da pustim da propadne ili da se pokvari?” Bijahu se tu na ispitivanje takve i toliko glasovite gospe slegli gotovo svi građani Prata, pa kad čuše njezino tako ljupko pitanje odmah se od srca nasmijaše i svi u jedan glas povikaše da gospa ima pravo i da dobro kaže; i prije nego što se odatle razidoše, u suglasnosti sa sucem izmijenije taj okrutni zakon i ostaviše ga da se odnosi samo na one žene koje za novac iznevjere svoje muževe. Stoga Rinaldo ostavši sav smeten od tako bezumna zahtjeva izađe iz sudnice; a gospa se vesela i slobodna, kao da je s lomače uskr snula, vrati slavno svomu domu.

Sedmi dan, prva novela
MAGAREĆA LUBANJA

Gianni Lotteringhi čuje po noći kucanje na vratima; probudi ženu, a ona ga uvjeri da je to utvara; zaklinju je nekom molitvom, i kucanje prestane.

Živio nekoć u Firenci, u ulici svetoga Pankracija, neki suknar, po imenu Gianni Lotteringhi, čovjek vješt u svom zanatu ali kratke pameti, jer su ga zato što se priprosto držao često birali za starješinu bratovštine crkve Santa Maria Novella,¹ te je morao nadzirati njihove duhovne vježbe, a vrlo često je i druge slične službice obavljao i time se jako ponosio; a sve ga je to zapadalo stoga što je kao imućan čovjek često znao dobro pogostiti fratre. I zato što su od njega nerijetko izvlačili koji bječve, koji mantiju, koji oplećak, oni su ga učili lijepim molitvama, i dali su mu očenaš na pučkom jeziku, i pjesmu svetog Aleksija,² i plač svetoga Bernarda,³ i hvalospjev gospe Matelde,⁴ i druge slične trice i kućine, koje je on jako cijenio i veoma smjerno ih poštovao za spas svoje duše.

Imaše dakle on prekrasnu i ljupku ženu, koja se zvala gospa Tessa, kći Mannuccia dalla Cuculia, a bila je veoma mudra i dosjetljiva; poznavajući lakovjernost svoga muža, pošto bješe zaljubljena u Federiga di Neri Pegolotti, lijepa i kršna mladića, a i on u nju, ona sa svojom sluškinjom uredi tako da joj Federigo dođe na razgovor na veoma lijep posjed što ga rečeni Gianni imaše na Camerati,⁵ gdje ona boravljala cijelo ljeto; i Gianni je pokatkad tu dolazio da večera i da prenoći, a ujutro se vraćao u svoju radionicu i katkada svojoj bratovštini. Federigo, koji je to iznad svega žudio, iskoristivši zgodu zakazanog dana, u sumrak ode gore i, pošto te večeri Gianni ne bješe došao, s velikom lagodnošću i silnim užitkom večera on i prenoći s gospom; a ona ga dok mu je po noći ležala u naručju nauči jedno šest hvalospjeva svoga muža. Ali pošto ni ona ni Federigo ne naumiše da to bude zadnji put, kao što bješe prvi, da ne bi morala svaki put sluškinja ići po nj dogovoriše se ovako: da on svakoga dana kad god bude išao na svoj posjed, koji je bio malo više, ili se vraćao s njega, pogleda u vinograd pored njezine kuće gdje će na jednoj taklji vidjeti nataknutu magareću lubanju⁶ pa kad vidi da joj je njuška okrenuta prema Firenci neka svakako i bez straha te večeri po mraku dođe k njoj, i ako ne nađe vrata otvorena neka triput tiho pokuca pa će mu ona otvoriti; a kad vidi njušku lubanje okrenutu prema Fiesoleu, neka ne dolazi jer će tu Gianni biti. I držeći se toga često su se sastajali.

Ali jedanput, kad Federigo imaše da večera s gospom Tessom i ona bješe dala ispeći dva debela kopuna, zbi se da Gianni, koji nemaše zbog čega doći, dođe tamo veoma kasno: stoga se gospa jako ožalosti, te on i ona večeraše malo suhog mesa koje bješe dala posebno skuhati. A sluškinji naredi da u bijelu ubrusu odnese ona dva pečena kopuna, i mnogo svježih jaja, i bocu dobra vina u vrt, u koji se moglo ući a da se ne prolazi kroz kuću i gdje je katkada

znala s Federigom večerati, i reče joj da sve ostavi ispod breskve pokraj tratine. I toliko je bila srdita da se nije ni sjetila sluškinji kazati neka počeka dok Federigo ne dođe i neka mu kaže da je Gianni tu i neka uzme one stvari iz vrta. Stoga, pošto ona i Gianni legoše, a isto tako i sluškinja, ne prođe dugo te stiže Federigo i polako jedanput pokuca na vrata, koja bijahu tako blizu odaje da to Gianni odmah ču, a ču i gospa; ali da ne bi Gianni na nju posumnjao, napravi se kao da spava.

I domalo Federigo pokuca po drugi put; na to Gianni iznenađen gurnu malo ženu i reče: "Tessa, čuješ li ti što ja čujem? Kao da netko kuca na naša vrata".

Gospa, koja bješe mnogo bolje od njega čula, pričinu se kao da se tek probudila pa reče: "Što kažeš, što je?"

"Kažem", reče Gianni, "kao da netko kuca na naša vrata".

Žena reče: "Kuca? Jao, Gianni moj, zar ti ne znaš što je to? To je utvara od koje me je ovih noći hvatao takav užasan strah da sam se čim bih je čula pokrivala preko glave i nisam se usuđivala proviriti sve dok se ne bi razdanilo".

Tada reče Gianni: "Hajde, ženo, ne boj se toga, jer maloprije sam izmolio *Te lucis* i *Intemerata*⁷ i još tolike korisne molitve, kad smo legli, a još sam i postelju od jednoga kraja do drugoga prekrižio u ime Oca i Sina i Duha svetoga, pa nam se ne treba bojati, jer nam ona ne može naškoditi svojom moći".

Gospa, da Federigo možda ne bi što drugo posumnjao i da se na nju ne bi naljutio, odluči svakako ustati i obznaniti mu da je Gianni tu, pa reče mužu: "Dobro, dobro, moli ti što hoćeš, ali ja se neću ćutjeti ni sigurnom ni spašenom ako je ne zakunemo dok si ti ovdje".

Reče Gianni: "A kako se ona zaklinje?"

Reče gospa: "Ja je znam zakleti, jer me je neki dan kad sam išla u Fiesole na proštenje jedna od onih pustinjakinja koja je, Gianni moj, tako mi Bog pomogao, najveća svetica, vi-

deći me tako prestrašenu naučila svetu i korisnu molitvu i rekla mi da ju je više puta iskušala prije nego što je postala pustinjačinja, i da joj je vazda pomogla. No Bog mi je svjedok da nikad ne bih sama imala srčanosti da je iskušam; ali sad kad si ti ovdje, ja želim da je zajedno zakunemo”.

Gianni reče da mu je to veoma po volji; i ustavši oboje se polako približiše vratima, pred kojima je Federigo, već obuzet sumnjom, čeka; i kad stigoše tamo, reče gospa Gianniju: “Sad ćeš pljunuti, kad ti ja kažem”.

Gianni reče: “Dobro”.

I gospa poče molitvu i reče: “Utvaro, utvaro, što lutaš po noći, napeta repa ti dođe, napeta repa ćeš poći; svrati se, u vrt, pod velikom breskvom stoje i slast i mast i sto brabonjaka kokoši moje; poljubi bocu i vrati se domu, ne čini zla meni ni Gianniju momu”, i rekavši tako reče mužu: “Pljuni, Gianni”, i Gianni pljunu.

A Federigo koji je pred vratima stajao i to slušao, pošto ga već minu ljubomora, usprkos svoj svojoj žalosti tako se jako želio nasmijati da je pucao i, dok je Gianni pljuvao, tiho je govorio: “Zube ispljunuo!” Tri puta je tako gospa zaklela utvaru pa se onda vratila s mužem u postelju.

Federigo nadajući se da će s njom večerati ne bješe večerao, pa kad dobro razumjede riječi zakletve ode u vrt i pod velikom breskvom nađe dva pečena kopuna, i vino, i jaja i ponese ih kući i u miru večera; a kada se poslije opet sastajao s gospom mnogo se s njom smijao tomu zaklinjanju.

Istina je da neki vele kako je gospa dobro bila okrenula magareću lubanju prema Fiesoleu, ali da je neki težak prolazeći kraj vinograda udario po njoj štapom i tako je zavrteo da je ostala okrenuta prema Firenci, pa da je stoga Federigo, vjerujući da je pozvan, bio došao; i da je gospa ovakvu molitvu izrekla: “Utvaro, utvaro, Bog neka ti prosti, ja ne okrenuh magareće kosti, nego netko drugi, nek mu plati Bog, a ja sam ovdje uz Giannija svog”; te je on otišao i ostao bez

noćišta i bez večere. Ali neka moja susjeda, vrlo stara žena, kazivala mi je da su jedna i druga priča istinite, prema onom što je ona još kao djevojčica čula; ali da se ovo potonje nije dogodilo Gianniju Lotteringhiju, nego nekom koji se zvao Gianni di Nello i koji je stanovao u kraju Porta San Piero, a bio je isto tako glup kao Gianni Lotteringhi. I zato, drage moje gospe, na vama je da izaberete koja vam se od ovih dviju molitava više mili, ili pak želite obadvije: one imaju veoma veliku moć u takvim prilikama, kao što ste čule da je iskušano: naučite ih, možda će vam još koristiti.

Sedmi dan, druga novela
LJUBAVNIK U BAČVI

Peronellin se muž vrati kući pa ona skriva svog ljubavnika u bačvu; pošto je muž bješe prodao, ona kaže da ju je ona prodala čovjeku koji je u nju ušao da pogleda je li cijela: čovjek iskoči van i naredi mužu da je ostruže i da mu je zatim odnese kući.¹

– Predrage moje gospe, vas muškarci tolikim ruglima izvrgavaju, a osobito muževi, da biste se, ako se koji put dogodi te neka žena to mužu učini, ne samo morale radovati što se to zbilo, ili što ste to doznale, ili što ste čule da se o nekom govori, nego biste to i vi same morale posvuda razglasiti, neka i muškarci shvate kako ne znaju samo oni varati nego da to i žene sa svoje strane znaju; to vam može samo koristiti, jer se nitko neće lako odlučiti da prevari kad zna da i drugi to njemu može učiniti. Tko onda sumnja u to kako će ono o čemu danas kazujemo biti jak razlog muževima, kad to čuju, da se suzdrže da vas varaju, znajući da i vi možete, samo ako hoćete, njih prevariti? Naumio sam vam dakle kazivati kako je neka mladica, premda bješe niska

roda, gotovo u tren oka nasamarila svoga muža da samu sebe spasi.

Nema tomu dugo kako se u Napulju neki siromašak oženi lijepom i ljupkom djevojkom koja se zvala Peronella, te su on sa svojim zidarskim zanatom i ona s predenjem jako skromno zasluživali i živjeli kako su bolje znali i umjeli. No dogodi se da jednoga dana tu Peronellu ugleda neki mladi gizdelin, te mu se ona jako svidje, i on se u nju zaljubi, i toliko ju je na ovaj i na onaj način salijetao, dok se nije s njom sprijateljio. I da bi se mogli sastajati dogovoriše se oni ovako: budući da njezin muž svako jutro rano ustaje da ode na posao ili da posla traži, neka mladić kraj kuće pazi kad će on izići; a kako je ulica, koja se zove Avorio,² jako samotna tamo gdje ona obitava čim muž iziđe, neka on k njoj u kuću uđe, i tako su mnogo puta činili.

Ali ipak jednoga se jutra dogodi, tek što taj čovjek bješe izišao i Giannello Scignario, jer tako se momak zvao, ušao u kuću i sastao se s Peronellom, da se poslije nekog vremena, premda se inače ne običavaše vraćati po cio dan, on vrati kući; i našavši vrata iznutra zaključana zakuca i poslije kucanja reče u sebi: "O Bože, neka ti je navijek hvala i slava što si meni, premda si me siromašnim stvorio, bar za utjehu dao dobru i čestitu mladicu kao ženu! Vidiš li kako je brzo zaključala vrata, čim sam ja izišao, da ne bi tko ušao i dosađivao joj".

Peronella po načinu kucanja prepozna muža i reče: "Jao, Giannelo moj, gotova sam, jer evo muž mi se vratio, Bog ga ubio, a tko zna što to znači, jer se nikada dosad nije vratio u ovo doba, možda te je vidio kad si ušao. Ali za ljubav Božju, bilo što bilo, uđi u onu bačvu što je tamo vidiš, a ja ću mu otvoriti, pa da vidimo što to znači da se jutros tako rano vratio kući".

Giannello hitro uđe u bačvu, a Peronella ode do vrata, otvori mužu i sva mu smrknuta reče: "Kakva je to novost da se jutros tako rano vraćaš kući? Po onom što se vidi čini mi

se da te danas nije volja raditi, jer vidim da se vraćaš s alatom u ruci, a ako budeš tako činio, od čega ćemo živjeti? Tko će nam kruha namaknuti? Misliš li ti da ću ja trpjeti da mi založiš suknju i drugu odjeću, a danju i noću samo predem, i meso mi se već izderalo do noktiju, da smognem bar toliko ulja koliko ga izgori u svjetiljci. Mužu, mužu, nema susjede koja mi se ne čudi i ne ruga zbog tolikog truda koliki podnosim, a ti mi se vraćaš doma obješenih ruku umjesto da radiš". I rekavši tako briznu u plač i opet iznova poče: "Jao meni kukavici, u zao čas se rodih, u zlo doba na svijet dođoh! Ta mogla sam se udati za valjana mladića a nisam htjela, nego sam pošla za ovoga koji ne misli na to koga je u kuću doveo! Druge se zabavljaju sa svojim draganima, i svaka ih ima bar po dva ili tri, i uživaju i muževima rog za svijeću prodaju; a meni jednoj, jer sam dobra i ne bavim se takvim stvarima, zlo je i zle sam sreće; sama ne znam zašto ne nađem ljubavnika kao i druge! Slušaj dobro, mužu, kad bih se htjela na zlo dati, lako bih našla tko bi me htio, jer ima dosta ljubaznih mladića koji me vole i koji me žele, i nudili su mi mnogo novca, ili ako hoću odjeće i nakita, ali mi srce nije dalo da to učinim, jer sam ja kći poštene matere; a ti mi se vraćaš kući kad bi valjalo da radiš!"

Muž reče: "Hajde, ženo, ne žalosti se, zaboga! Istina je da sam bio pošao na posao, ali očito je da ti nešto ne znaš, kao što ni ja nisam znao. Danas je blagdan svetog Galeona³ i ne radi se, pa sam se zato u ovo doba vratio kući; ali pobrinuo sam se ipak da imadnemo kruha za dobar mjesec dana, jer sam ovome što ga vidiš sa mnom prodao bačvu, koju znaš da nam je već dugo u kući na smetnju, i daje mi za nju pet srebrenih križara".⁴

Tada reče Peronella: "Baš to je moja tuga i nevolja: ti, koji si muško i ideš naokolo pa bi valjalo da znaš takve stvari, prodao si bačvu za pet križara, a ja sam žensko, koje nikad nosa

kroz vrata ne promoli, pa sam je videći kako nam u kući smeta prodala za sedam nekom čovjeku koji je, baš kad si se ti vratio, ušao u nju da vidi je li cijela”.

Kad muž to ču vrlo zadovoljan reče onom koji bješe po nju došao: “Pođi zbogom, prijatelju, jer čuješ da ju je moja žena prodala za sedam, a ti si mi za nju samo pet nudio”.

Onaj mu čovjek reče: “Pa neka vam bude u dobar čas!” i ode.

A Peronella reče mužu: “No hodi ovamo, kad si već tu, pa ti s njim svrši taj posao”.

Giannello, koji bješe načulio uši da vidi treba li se čega bojati ili braniti, kad ču Peronelline riječi odmah iskoči iz bačve; i kao da ne bješe čuo da se muž vratio stade zvati: “Gdje si, ženo Božja?”

Njemu muž, koji je već dolazio, reče: “Evo me, što želiš?”

Reče Giannello: “Tko si ti? Zovem onu ženu s kojom sam se pogodio za ovu bačvu”.

Reče dobričina: “Recite vi sve meni, jer ja sam njezin muž”.

Tada reče Giannello: “Bačva mi se čini da je cijela, ali rekao bih da ste u njoj držali drop, jer se iznutra skorilo nešto tako suho da se ne da noktima kidati, i zato je neću uzeti dok ne bude čista”.

Tada reče Peronella: “Ne, zbog toga nećemo razvrgnuti pogodbu; moj će je muž svu očistiti”. A muž reče: “Svakako”, i spustivši alat i svukavši haljetak zatraži da mu se užez svijeća i doda strugaljka pa uđe unutra i stade strugati. A Peronella, kao da bi htjela vidjeti što on radi, provuče glavu kroz dno bačve i ruku sve do ramena, te mu stade govoriti: “Postruži ovdje, i ovdje, i još malo tamo” i “Gledaj, tu je ostalo još mrvičak”.

I dok je tako stajala i muža učila i upozoravala, Giannello, koji toga jutra ne bijaše u potpunosti svoju želju ispunio kad banu muž, videći da ne može kako je htio potrudi se da je ispuni kako je mogao; i k njoj primaknuvši se, dok je cijelo dno bačve ona zatvarala tijelom, kako na širnim po-

ljima žestoki i raspaljeni od ljubavi ždrijepci kobile partske⁵ opasuju, tako i on udovolji svojoj mladenačkoj žudnji; i ona mu gotovo u isti čas doseže vrhunac kad se sastruga bačva, i on se odmače, i Peronella izvuče glavu iz bačve, i muž iz nje izađe van.

Tada Peronella reče Giannellu: "Uzmi svijeću, prijatelju, i pogledaj je li čista kako si želio".

Giannello pogleda unutra i reče da je sve u redu i da je zadovoljan; i davši mu sedam križara naredi da mu je odnese kući.

Sedmi dan, treća novela
KUM I GLISTE

Fra Rinaldo spava s kumom; muž ga nađe u odaji s njom, a oni ga uvjere da je on zaklinjao gliste u kumčetu.

Valja da znate da je u Seni некоć živio veoma ljubazan mladić i ugledna roda, koji se zvao Rinaldo; i ljubeći nasve svoju susjedu, vrlo krasnu gospu i ženu nekog bogataša, i nadajući se da bi od nje dobio sve što mu srce želi kad bi samo ugrabio priliku da s njom potajno razgovara, ne videći drugog načina i budući da gospa baš bješe trudna, smisli da joj postane kum, pa sprijateljivši se s njezinim mužem reče mu to onako kako mu se najdoličnije činilo, i tako bješe učinjeno. Pošto dakle Rinaldo postade kum gospi Agnesi i tako imade zgodniju izliku da s njom razgovara, osmjelivši se, u prikladan čas joj otkri svoje namjere koje ona mnogo prije bješe u njegovim očima pročitala; ali malo mu je to pomoglo, iako ga ženi nije bilo mrsko slušati.

Nedugo zatim zbi se, tko zna zbog kojega razloga, da Rinaldo postade fratar, i kako god mu bješe u samostanu, on u njemu ostade. I premda u to vrijeme, kad je postao fratrom, bijaše kanda zaboravio na ljubav koju je ćutio prema svojoj kumi i na neke druge svoje taštine, ipak se u tijeku vremena, ne odbacivši halje, vrati na staro te poče uživati u tome da se resi, i da se lijepo odijeva, i da u svemu bude gizdav i kićen, i da sklada kancone, i sonete, i balade, i da pjeva, i da bude sav prepun takvih i sličnih stvari.

Ali što ja to velim o našem fra Rinaldu o kojemu govorimo? Tko od njih tako ne radi? Ah, pokvarena li svijeta! Njih nije sram da se pokazuju tusti, da se pokazuju rumeni u licu, da se pokazuju fino odjeveni i u svemu okićeni, i da ne idu kao golubovi nego da se kao kočoperni kokoti prse i dižu krestu; a što je najgore (pustimo to što su im ćelije prepune lončića nabijenih mastima i melemima, kutija s različitim slatkišima, bočica i sklenica punih mirisnih vodica i ulja, bocuna nalivenih do vrha malvazijom i grčkim i drugim dragocjenim vinima, tako da ne sliče na fratarske ćelije nego prije na ljekarnu ili na trgovinu mirisima, kad se pogledaju) oni se ne srame što drugi znaju da su kostobolni, i misle da nitko ne zna i ne razumije kako od postova, i od priproste i umjerene hrane, i trijezna življenja ljudi postaju mršaviji, gipkiji i zdraviji; pa ako usprkos tome obole bar ne pate od kostobolje, koja se obično liječi spolnom uzdržljivošću i svim onim što se pristoji skromnu fratarskom životu. I vjeruju da drugi ne znaju kako ljudi, osim od siromašna života, dugim bdjenjem, i molitvom, i trapljenjem postaju blijedi i slabi, te da ni sveti Dominik ni sveti Franjo¹ nisu imali po četiri halje svaki i da im mantija nije bila od fino bojениh ni drugih plemenitih tkanina nego su se odijevali u prosto načinjeno sukno u prirodnoj boji, da se njime štite od studeni a ne da se šepire. Neka se Bog za njih pobrine, kao i za duše one priproste ćeljadi koja ih hrani.

Tako dakle fra Rinaldo, u kojemu se probudiše prijašnje žudnje, stade veoma često pohoditi kumu; i odvažnost mu poraste, te ju je s više upornosti negoli prije salijetao kako bi udovoljila njegovim željama. Kad dobra gospa vidje kako je jako opsjeda, a možda joj se fra Rinaldo i ljepšim učini nego jest, pošto jednoga dana on jako navaljivaše, posluži se onim čime i sve žene kad žele popustiti u tom što se od njih ište, pa reče: "Hej, fra Rinaldo, zar i fratri rade takve stvari?" Fra Rinaldo joj odgovori: "Gospo, kad god na sebi nemam ove halje, a vrlo lako je svlačim, vidjet ćete da sam muško kao i svaki drugi, a ne fratar".

Gospa razvuče usta na smijeh i reče: "Jao meni jadnici! Ta vi ste mi kum, pa kako onda da to učinimo? Bilo bi to preveliko zlo, a mnogo sam puta čula da je to i preveliki grijeh; a jamačno kad ne bi bilo tako, učinila bih ono što želite".

Njoj fra Rinaldo reče: "Baš ste ludi ako zbog toga propustite priliku. Ne velim da to nije grijeh, ali Bog oprašta i veće onome tko se pokaje. Nego kažite mi: tko je vašemu sinu veći rod, ili ja koji sam ga na krstu držao, ili vaš muž koji ga je začeo?"

Gospa odgovori: "Veći mu je rod moj muž".

"Pravo velite", reče fratar, "a zar vaš muž ne spava s vama?" "Spava", odvrati gospa.

"Onda", reče fratar, "i ja, koji sam manji rod vašem sinu negoli vaš muž, mogu s vama spavati kao i vaš muž".

Gospa, koja nije poznavala logike i koju je malo trebalo pogurnuti, ili je povjerovala ili se samo pretvarala kako vjeruje da fratar govori istinu, pa reče: "Tko bi umio odgovoriti na vaše mudre riječi?" I zatim se usprkos kumstvu pokori i ugodi njegovim željama. I ne započese to da bude samo jedanput, nego se lagodno pod plaštem kumstva, jer je sumnja bila manja, mnogo i mnogo puta sastadoše.

Ali se jedanput dogodi, kad fra Rinaldo dođe gospinoj kući i tu ne nađe nikoga drugoga osim gospine sluškinjice, vrlo

lijepo i ljupke, s kojom posla svoga druga u golubinjak pod krovom neka je uči očenaš, da on i gospa, koja je za ruku vodila sinčića, uđuše u odaju i zatvorivši se unutra sjedoše na divan koji tamo bijaše i počеше se milovati. I dok se tako zabavljahu, po nevolji vrati se kum i, pošto ga nitko ne ču, dođe na vrata odaje, i zakuca, i zovnu ženu.

Oćutjevši to, gospa Agnesa reče: "Gotova sam, evo mi muža! Sad će mu biti jasan uzrok našega prijateljstva".

Fra Rinaldo bijaše svučen, to jest bez mantije i bez oplećka, u samoj košulji; čuvši to reče: "Istinu velite: da sam bar odjeven, nešto bismo smislili; ali ako mu otvorite i on me nađe ovako, nećemo se moći ničim opravdati".

Tada gospi naglo sinu misao, pa reče: "Obucite se brzo, a kad se obučete uzmite u naručaj svoje kumče i slušajte dobro što ću mu reći, tako da se poslije vaše riječi slažu s mojima, a sve drugo prepustite meni".

Ne bješe još dobričina ni prestao kucati, kad mu žena odgovori: "Evo me odmah", i ustavši, smjerna lica ode do vrata odaje, i otvori ih i reče: "Mužu moj, pravo da ti kažem, naš kum fra Rinaldo došao je kao da ga je sam Bog poslao; jer zacijelo, da nije došao, danas bismo izgubili svoga sina." Kad onaj vol božji to ču sav problijedi od straha i reče: "Kako?"

"O mužu moj", reče gospa, "maloprije iznebuha se obeznanio, te sam mislila da je umro, a nisam znala ni što da kažem ni što da učinim, da u taj čas ne uđe naš kum fra Rinaldo i uzevši ga u naručaj ne reče: 'Kumo, to on u tijelu ima gliste koje mu se skupljaju oko srca i lako bi ga ubile; ali ne bojte se, jer ja ću ih zakleti da će sve pocrkati, te prije nego što odavde pođem, vaš sin će biti zdraviji nego ikada prije'. I kako je valjalo da ti izmoliš neke molitve, a sluškinja te nije mogla naći, posla on svoga druga uvrh naše kuće da se moli, a on i ja ovamo uđosmo. I budući da samo djetetova majka smije biti pri tom obredu, da ne bi tko drugi

zasmetao mi se zaključasmo; i još ga on drži u naručju, i mislim da čeka samo da njegov drug svrši molitvu, pa će biti gotovo, jer je dijete već sasvim došlo k sebi”.

Pobožni kum povjerova svemu tome, i ljubav prema djetetu tako mu ispuni srce, te ni ne pomisli da ga žena vara nego duboko uzdahnuvši reče: “Hoću da ga vidim!”

Žena reče: “Nemoj ići, jer bi pokvario sve što je učinjeno; počekaj, ja ću pogledati možeš li ući pa ću te zvati”.

Fra Rinaldo, koji je sve to slušao i već se bio na miru obukao i uzeo dijete u naručaj, čim bješe uredio sve kako valja zovnu: “O kumo, nije li to kum došao?”

Kum odgovori: “Jesam, gosparu”.

“Onda”, reče fra Rinaldo, “dođite amo”; i kad kum uđe, fra Rinaldo mu reče: “Evo vam po milosti Božjoj zdrava sina, a maloprije sam se pobjao da ga do večeri nećete živa gledati; a sad kao zavjet naredite da vam naprave voštan lik njegove veličine, pa ga na slavu Božju postavite pred sliku svetog Ambrozija po čijim vam je zaslugama Bog udijelio tu milost”. Netom dijete ugleda oca poleti veselo k njemu, kao što to dječica čine, a on ga uze u naručaj i plačući kao da ga je iz groba oteo poče ga cjelivati i zahvaljivati se kumu koji mu ga bješe iscijelio. Fra Rinaldov drug, koji ne bješe samo jedan nego možda i više od četiri očenaša naučio služavku i darovao joj torbicu od bijele pređe koju njemu bijaše poklonila neka duvna i od nje načinio svoju vjernicu, čuvši kako pobožni kum zove pred ženinom sobom polako se prikući tamo odakle je mogao vidjeti i čuti što se dolje zbiva pa videći da je sve krenulo dobrim putem siđe i ušavši u odaju reče: “Fra Rinaldo, one četiri molitve koje ste mi naredili, sve sam ih izmolio”.

Njemu fra Rinaldo reče: “Brate moj, u tebe je jaka sapa i dobro si učinio. A ja sam, dok mi ne dođe kum, samo dvije izmolio, ali Gospod Bog nam je što po tvomu trudu što po momu udijelio milost i dječak je ozdravio”.

Pobožni kum naredi da donesu dobra vina i poslastica te počasti svoga kuma i njegova druga onim što im bijaše potrebnije negoli išta drugo; zatim ih izašavši s njima iz kuće preporuči Bogu i odmah ode da naruči voštani kip te posla da ga s drugima metnu pred sliku svetoga Ambrozija,² ali ne onoga u Milanu.³

Sedmi dan, šesta novela
U POSTELJI I IZA ZASTORA

Dok gospa Isabella stoji s Leonetom, u pohode joj dođe gospodar Lambertuccio koji je ljubi, a vrati joj se i muž; gospara Lambertuccia s nožem u ruci šalje iz kuće, a muž joj zatim otprati Leonetta.¹

– Ima ih mnogo koji govoreći nerazborito kažu da Amor oduzima ljudima pamet i da zaljubljenici kanda pobudale. To mi se mišljenje čini ludim, i to su već dovoljno pokazale ispričane zgode, a i ja to još jednom kanim dokazati. U našem gradu² koji obiluje svakojakim blagom živjela mlada, i plemenita, i vrlo lijepa gospa, i bila je žena nekog veoma hrabra i dična viteza. I kako se često zbiva da čovjek ne može jesti jedno jelo nego katkada poželi promjenu, tako se i ova gospa, jer je muž nije posve zadovoljavao, zaljubi u nekog mladića koji se zvaše Leonetto i bješe veoma ljubak i uljudan, premda ne bijaše visoka roda, a i on se jednako u nju zaljubi; pa kao što znate da rijetko kad ostane neostvareno ono što obje strane hoće, ne proteče mnogo vremena i njihova se ljubav ispuni.

Uto se zbi, kako gospa bijaše lijepa i pristala, da se u nju žarko zaljubi neki vitez po imenu gospar Lambertuccio, kojega ona, jer joj se činio mrzak i ružan čovjek, ni za što na svijetu ne bi bila mogla zavoljeti; ali pošto joj on posla mnoge poruke i ništa mu ne pomogoše, kako bješe moćan čovjek zaprijeti joj da će je osramotiti ako ne udovolji njegovoj želji; stoga gospa strahujući i poznavajući ga kakav je pristade da mu po volji učini.

I kada gospa, koja se zvala Isabella, kako je kod nas ljeti uobičajeno, bješe pošla na svoj krasni posjed na selu, dogodilo se da jednoga jutra njezin muž odjaha u drugo mjesto da tamo ostane nekoliko dana, te ona poruči Leonettu da dođe i da bude s njom; on veoma radostan smjesta tamo ode. Doznajući gospar Lambertuccio da je gospin muž nekamo otputovao, sam samcat zajahavši konja dođe k njoj i zakuca na vrata. Gospina sluškinja opazivši ga poleti u odaju gdje je ona s Leonettom bila i zovnuvši je reče: "Gospojo, gospar Lambertuccio je dolje sam samcat".

Čuvši to gospa sneveseli se kao nikada prije, ali bojeći ga se jako zamoli Leonetta da mu ne bude teško malo se skriti iza postelnog zastora dok gospar Lambertuccio ne ode. Leonetto, koji ga se nije manje bojao nego gospa, skri se tamo; i ona naredi sluškinji da ode otvoriti gosparu Lambertucci; kad mu ona otvori, on u dvorištu sjaha s vranca i tu ga priveza za neku kuku pa uzađe gore. Gospa pokazavši prijazno lice i došavši navrh stuba primi ga s najljubaznijim riječima što je mogla i upita što ga nosi. Vitez je zagrlj i poljubi i reče: "Dušo moja, čuo sam da vam nema muža, pa sam došao da budem malo s vama". I pošto nakon tih riječi udoše u odaju i zatvoriše se unutra, poče se gospar Lambertuccio s njom zabavljati.

I dok je on tako s njom bio, mimo svakog gospina očekivanja zbi se te se vrati njezin muž; kad ga sluškinja ugleda blizu dvorca odmah dojuri u gospinu odaju i reče: "Go-

spoju, evo se gospodar vraća, mislim da je već dolje u dvorištu”.

Čuvši to gospa i sjetivši se da su joj dva muškarca u kući (a znala je da se vitez ne može sakriti jer mu je vranac bio u dvorištu), pomisli da joj je kucnuo zadnji čas; ipak, skočivši s postelje na pod donese odluku i reče gospodar Lambertucciu: “Gosparu, ako me imalo volite i hoćete me od smrti spasiti, uradite ono što ću vam reći. Zgrabite gol nož u ruku i namrštena i srdita lica sjurite niza stube govoreći: ‘Kunem se pred Bogom da ću ga uhvatiti gdje god bio’; a ako vas moj muž htjedne zadržati ili bilo što upitati, ništa mu drugo ne recite osim onoga što sam vam kazala; i uzjašite konja i ne zadržavajte se s njim ni za živu glavu”.

Gospar Lambertuccio rado pristade pa isukavši nož, sav zapuren u licu što od podnesena truda što od srdžbe zbog viteževa povratka, učini kako mu je gospa naložila. Gospin muž, koji već bješe sjahao u dvorištu, čudeći se vrancu i hoteci se gore popeti ugleda gospara Lambertuccia kako silazi i začudi se i njegovim riječima i njegovu licu pa reče: “Što je to, gosparu?”

Gospar Lambertuccio utaknu nogu u stremen i uzjaha ne rekavši ništa osim: “Gospoda mi Boga, uhvatiti ću ga gdje god bio” i ode.

Plemić se pope gore i nađe svoju gospu navrh stuba svu zbnjenu i prestrašenu pa joj reče: “Što je to? Komu to gospar Lambertuccio tako srdit prijeti?”

Gospa, primaknuvši se odaji da je Leonetto čuje, odgovori: “Gosparu, nikada se u životu nisam tako prestrašila. Ovamo uleti neki nepoznati mladić, kojega je gospar Lambertuccio s nožem u ruci gonio, i slučajno nađe otvorenu ovu odaju i sav drščući reče: ‘Gospo, pomozite mi Boga radi da ne poginem tu na vašim rukama’. Ja se sva ukočih, i baš kad ga htjedoh upitati tko je i što mu je, evo ti gospara Lambertuccia kako uzletje gore govoreći: ‘Gdje si, izdajice!’ Ja stadoh

na vrata od odaje, i kad on htjede u nju ući, zadržah ga, a on videći da mi nije pravo što ovamo ulazi toliko bješe uljudan da, izgovorivši mnogo riječi, siđe kao što vidjeste”.

Tada reče muž: “Dobro si uradila, ženo: velika bi nam sramota bila da su nekog u našoj kući ubili; a gospodar se Lambertuccio vrlo neuljudno ponio što je slijedio osobu koja je ovamo pribjegli”. Zatim upita gdje je taj mladić.

Gospa odgovori: “Gosparu, ne znam gdje se skrivo”.

Vitez tada reče: “Gdje si? Izadi bez straha!”

Leonetto, koji sve bješe čuo, sav ustrašen, jer doista mnogo straha bijaše pretrpio, izađe odande gdje se bio sakrio.

Tada reče vitez: “A čime si se to zamjerio gosparu Lambertucciu?”

Mladić odgovori: “Gosparu, ničim na ovome svijetu, i zato čvrsto vjerujem da on nije pri zdravoj pameti ili me je zamijenio s nekim drugim, jer kad me nedaleko od ovog dvorca na cesti vidje odmah izvuče nože i reče: ‘Umri, izdajice!’ Ja ga ne htjedoh ni pitati za razlog nego poletjeh što su me noge nosile i sklonih se ovamo, gdje se zahvaljujući Bogu i ovoj plemenitoj gospi spasih”.

Tada reče vitez: “Hajde, hajde, ne straši se više, odvest ću te zdrava i čitava tvojoj kući, a ti onda sam gledaj da doznaš čime si mu se zamjerio”.

I pošto večeraše, dade mu konja da uzjaše te ga odvede u Firencu i ostavi ga u njegovu domu; a on, kako ga bješe gospa poučila, iste te večeri ode potajno Lambertucciu na dogovor i tako s njim utanači da vitez, premda se poslije mnogo o tome pripovijedalo, svejedno nikada ne doznade kakvo mu je žena ruglo učinila.

Osmi dan, sedma novela
GOSPA NA KULI

Neki učeni mladić ljubi udovu gospu koja je zaljubljena u drugoga, pa ga jedne zimske noći pusti da je na snijegu čeka; poslije on nju domišljato natjera da usred srpnja gola golcata provede cio dan na kuli izložena muhama, i obadima, i suncu.¹

Nije od toga prošlo mnogo godina kako je u Firenci živjela neka mlada gospa lijepa stasa, i uznosita duha, i vrlo plemenita roda, usrećena obilatim bogatstvom, a zvala se Elena. I ostavši udovica za mužem ne htjede se više udavati, jer se zaljubi u lijepa i ljubazna mladića po svom izboru; i ne mareći ni za što drugo često je uz pomoć svoje sluškinje u koju se mnogo pouzdavala na svoje najveće zadovoljstvo s njime vrijeme kratila. Uto se dogodi da se neki mladić po imenu Rinieri, naš sugrađanin plemenita roda, pošto je dugo boravio u Parizu na naukama, ne zato da poslije svoje znanje prodaje na malo, kao što mnogi rade, nego da bi spoznao biti i uzrok stvari, a to je najveći ures plemenita čovjeka, iz Pariza vrati u Firencu; i stade go-

spodski živjeti tu gdje su ga, kako zbog plemstva tako i zbog njegova znanja, mnogo poštovali.

Ali kao što se često događa da u ljubavne zamke najlakše upadnu oni koji najdublje poznavaju bivstvo stvari, tako se dogodi i Rinieriju. Njemu se jednoga dana kad za razonodu bješe pošao na neku svečanost pred očima ukaza ta Elena, odjevena u crninu koju običavaju nositi udovice u nas, po njegovu sudu ljepša i ljupkija od svih žena što ih on ikada bijaše vidio; pa pomisli da se blaženim može nazvati onaj komu Bog milost udijeli da je može u zagrljaju držati. I pošto je oprezno pogleda nekoliko puta, a znajući da se velike i dragocjene stvari ne mogu bez truda dobiti, odluči posvetiti sav svoj mar i brigu da joj omili, pa da tako zadobije njezinu ljubav a zatim i sve obilje užitka.

Mlada gospa nije oči k crnoj zemlji stidljivo obarala nego je cijeneći sebe više nego što je vrijedila vješto njima prevrtala, i gledala naokolo, i točno opažala tko je sa zanosom gleda; i primijetivši Rinierija nasmija se u sebi i reče: "Čini se da danas nisam ovamo uzalud došla jer sam ako se ne varam ulovila jednu ptičicu". I počevši ga ispod oka pokatkad pogledavati trudila se koliko je mogla da mu pokaže kako joj je do njega stalo, misleći s druge strane da je što više muškaraca primami svojom ljupkošću toliko vrednija njezina ljepota, osobito onome komu ju je zajedno sa svojom ljubavlju poklonila.

Učeni student ostavi na stranu sve filozofske misli te se svom dušom posveti njoj; i nadajući se da će joj to biti milo, saznajući gdje stanuje poče često prolaziti ispred njezine kuće izmišljajući tome kojekakve razloge. A gospa mu je, zato što je to s već spomenutih razloga laskalo njezinoj taštini, pokazivala da ga rado gleda; stoga Rinieri nađe zgodnu priliku, upozna se s njezinom sluškinjom te joj otkri svoju ljubav prema gospi i zamoli je da nastoji gospodaricu skloniti neka mu bude milostiva.

Sluškinja rado obeća te sve svojoj gospi ispripovjedi; ona je saslušala uz grohotan smijeh i reče: "Jesi li vidjela gdje je ovaj došao gubiti pamet koju je iz Pariza donio! Pa dobro, dat ćemo mu ono što ište. Kada bude opet s tobom govorio, reći ćeš mu da ga ljubim više nego što on ljubi mene, ali da ja moram čuvati svoju čast, tako da mogu pred druge gospe izaći uzdignuta čela; stoga me on ako je tako mudar kao što se govori mora još više voljeti". Ah, jadne li jадnice! Nije ona znala, gospe moje, što znači sa studentima trešnje zobati! Kad ga sluškinja opet sreće reče mu ono što joj bješe gospa naložila. On je sav sretan stade salijetati još toplijim molbama i pisati joj pisma i darove joj slati, i sve mu je bilo primljeno, ali natrag su stizali samo općeniti odgovori; i tako ga je dugo za nos vukla.

Naposlijetku, kad ona sve to otkri svom draganu, pa se on na nju nešto rasrdi i ljubomor ga obuze, htjede mu dokazati da nepravedno na nju sumnja; pa posla k studentu, koji ju je jako opsjedao, svoju sluškinju te mu ona s njezine strane reče kako dosad nije imala prilike njegovoj želji udovoljiti, ali kad ju je tako uvjerio u svoju ljubav, ona se nada da će o Božiću koji je na pragu, ako ne prije, svakako biti s njim; stoga neka drugi dan Božića, po noći, ako mu je po volji, dođe u njezino dvorište a ona će čim bude mogla k njemu sići. Student, sretan i presretan, u određeno vrijeme ode gospinoj kući i pošto ga sluškinja odvede u dvorište i tamo ga zaključa, počeo on čekati gospu.

A gospa baš te večeri bješe pozvala svoga ljubavnika, pa pošto s njim veselo večera otkri mu što bijaše odlučila te noći učiniti nadodavši: "I moći ćeš vidjeti kakva je i kolika moja ljubav prema onom čovjeku na koga si tako glupo ljubomorana". Njezine riječi ugodiše ljubavnikovu srcu, te je sav željan čekao da na djelu vidi ono u što ga je gospa riječima uvjeravala. Bijaše slučajno dan prije toga napao snijeg i sve prekrio; stoga student kratko prebivaše u dvori-

štu, kad poče osjećati da vlada veća studen nego što bi želio; ali nadajući se da će se poslije okrijepiti strpljivo ju je podnosio.

Nakon nekog vremena gospa reče svom ljubavniku: "Hajdemo u odaju i pogledajmo kroz okance što radi onaj na kojega si ljubomorani i što će odgovoriti sluškinji koju sam poslala da mu nešto kaže".

Podošu oni dakle do okanca odakle su ga neviđeni mogli vidjeti te začuše kako sluškinja s drugog prozora s njim razgovara i kaže: "Rinieri, moja gospodarica je jako žalosna, jer joj je večeras stigao jedan od njezine braće i dugo se u razgovoru zadržao, pa onda još htjede s njom večerati, i još nije otišao, ali vjerujem da će uskoro otići; i tako moja gospa nije mogla k tebi sići, ali će uskoro sići, pa te moli da ti ne bude mučno što je čekaš".

Student misleći da je to istina odgovori: "Reci mojoj gospi da se nimalo ne brine za mene dok ne bude mogla u miru k meni doći, ali neka to učini što prije bude mogla".

Sluškinja se povuče unutra i leže da spava; a gospa tada reče svom draganu: "No, što kažeš? Misliš li da bih mogla podnijeti kad bih ga voljela kao što se ti bojiš, da on dolje stoji i da se smrzava?". I rekavši to leže u postelju s ljubavnikom koji se već bješe djelomično smirio, i dugo se zabavljahu i uživahu smijući se jadnom studentu i rugajući se s njime.

A učenjak je šetao gore-dolje po dvorištu da se ugrije, a nije imao gdje sjesti niti se kamo skloniti ispod vedra neba pa je proklinjao dugo zadržavanje brata s gospom; i što god je čuo mislio da to njemu gospa otvara vrata, ali uzalud se nadao.

Ona se gotovo do ponoći sa svojim ljubavnikom zabavljala, pa mu reče: "Što misliš, dušo moja, o našem studentu? Čini li ti se veća njegova pamet ili ljubav koju spram njega ćutim? Hoće li ti studen koju on zbog mene trpi istjerati iz grudi ono što su ti u njih usadile moje riječi od nekidan?"

Ljubavnik odgovori: "Srce moje drago, hoće; sada dobro znam, kako si ti moje blago, i moja sreća, i moja radost, i sve ufanje moje, tako sam i ja tvoje".

"Onda", reče gospa, "poljubi me tisuću puta da vidim govoriš li istinu". Stoga je ljubavnik čvrsto zagrlj te je poljubi ne tisuću nego sto tisuća puta.

I pošto u takvu razgovoru provedoše neko vrijeme, gospa reče: "Ah, ustanimo malo da vidimo je li se imalo ugasila vatra u kojoj moj mladi ljubavnik povazan mi piše da izgara".

I ustadoše i priđoše k onom okancu pa pogledavši u dvorište vidješe studenta kako kolo igra uz zvuke cvokotanja zubi, jer bješe previše studeno, i tako sitnim i brzim koracima, da ništa slično nikada ne bijahu vidjeli. Tada reče gospa: "Što kažeš, slatko moje ufanje? Ne čini li ti se da znam natjerati muškarce da kolo igraju i bez pratnje trubalja ili gajdi?"

Ljubavnik joj smijući se odgovori: "Znaš ti to, radosti moja velika!"

Reče gospa: "Hajdemo dolje k ulazu; ti šuti, a ja ću s njim govoriti, pa ćemo čuti što će reći, a možda će biti jednako zabavno kao i gledati ga". I potihom otvorivši odaju sidoše k ulazu, pa ga tu ne otvarajući nimalo vrata gospa prigušenim glasom zovnu kroz rupicu na njima.

Kad Rinier začu da ga netko zove zahvali Bogu misleći da će sad ući te se približi vratima i reče: "Evo me, gospo, otvorite mi zaboga, umirem od studeni".

Gospa reče: "A tako, znala sam ja da si ti smrzlica! Ta kakva mi je to zima s ovo malo snijega ovdje! Čula sam da su u Parizu mnogo veći. Ne mogu ti još otvoriti, jer ovaj moj nesretni brat što sinoć k meni na večeru dođe još ne odlazi, no brzo će otići i ja ću odmah sići da ti otvorim. Teškom sam se mukom i sad izvukla da te dođem utješiti da ti čekanje ne bi dotužilo".

Učenjak reče: "Ah, gospo, molim vas kao Boga, otvorite mi da se barem sklonim pod krov, jer maloprije počeo je pa-

dati vrlo gust snijeg i nikako ne prestaje; a ja ću vas onda čekati koliko vam bude drago”.

Reče gospa: “Jao, srce moje milo ne mogu, jer ova vrata tako strašno škripe kad se otvaraju da bi me lako čuo brat ako ti ih otvorim, ali otići ću i reći ću mu da ide kako bih se poslije mogla vratiti i otvoriti ti”.

Reče student: “Idite onda brzo i molim vas da dadete naložiti dobru vatru kako bih se čim uđem mogao ogrijati, jer sam se tako smrznuo te više jedva znam za se”.

Reče gospa: “To nije moguće, ako je istina ono što si mi više puta pisao, to jest da sav goriš od ljubavi prema meni; ali sigurna sam da se ti sa mnom šališ. Sad idem, a ti me počekaj i budi veseo”.

Ljubavnik koji je sve to slušao i strašno uživao vrati se s njom u postelju, te su te noći jako malo spavali, jer su je svu proveli zabavljajući se i rugajući se studentu.

A kad jadni student već od velika cvokotanja zubima gotovo roda postade, dosjetivši se da mu se gospa ruga pokušava nekoliko puta može li otvoriti vrata i pogleda ne bi li kud drugud odande izašao; no kad ne vidje nikakva puta, ushodavši se kao lav proklinjao je nevrijeme, i gospinu zloću, i duljinu noći, i svoju glupost, i jako gnjevan na nju, dugu i žarku svoju ljubav koju je spram nje gojio u času preobrati u krutu i strašnu mržnju te stade na sve načine smišljati osvetu koju je sada mnogo više žudio nego što je prije čeznuo da bude s gospom.

Noć se poslije mnogoga i dugoga otezanja primače danu i poče zora svitati; stoga sluškinja, kako je gospa bješe poučila, siđe i ovori dvorište pa pokazujući da njega žali reče: “Proklet bio onaj koji nam noćas dođe! Svu noć nas je gnjavio, a ti si se zbog njega smrznuo; nego, znaš li što, podnesi ti to u miru, jer ono što noćas nije moglo biti bit će drugi put; dobro znam da se ništa neugodnije nije moglo gospi dogoditi”.

Srdit student znajući kao pametan čovjek da su prijetnje samo oružje onome komu se prijeti zatomi u svom srcu riječi koje bi njegova volja, da je nije obuzdavao, izrekla; pa prigušenim glasom, kako da se uopće ne ljuti reče: "Doista, ovo je bila najgora noć što sam je ikada proživio, ali čvrsto sam se uvjerio da gospa nije tome nimalo kriva, jer joj je žao bilo mene, pa me je i sama bila došla dolje moliti da joj oprostim i tješiti me; i kao što kažeš, ono što noćas nije bilo bit će drugi put; pozdravi mi je i ostaj s milim Bogom".

I gotovo sav zgrčen, na jedvite se jade vrati kući; tu se, budući umoran i na smrt sanjiv, baci na postelju i utonu u san iz kojega se probudi ukočenih ruku i nogu; stoga odmah posla po liječnika te mu ispriповjedi kakvu je studen podnio i zamoli ga da ga izvida. Liječnici mu jakim i djelotvornim lijekovima tek nakon nekoga vremena izliječiše živce i oni se opružiše; a da nije bio još mlad i da vrijeme nije otplilo, dugo bi se bio patio. Ali pošto ozdravi i ojača, sačuvavši u sebi mržnju pokazivao se kao da je zaljubljeniji nego ikad u svoju udovicu.

I dogodi se da mu nakon nekog vremena sama sudbina pruži priliku da udovolji svojoj želji; jer kad se onaj mladić kojega je udovica ljubila, nimalo ne mareći za njezinu ljubav zaljubi u neku drugu gospu te ne htjede više za nju ni čuti, poče ona za njim u suzama i jadu venuti. Ali njezinoj sluškinji, koja ju je veoma žalila ali nije znala kako da joj olakša bol za izgubljenim ljubavnikom, videći da student kao obično prolazi njihovom ulicom, pade na um luda misao, naime da bi se gospin ljubavnik nekim činima mogao navesti da je ljubi kao i prije, i da bi student zacijelo morao biti veliki majstor u tome; i to reče svojoj gospodarici. Glupa gospa i ne pomisli da bi student vraćanjem sam sebi pomogao da može, nego povjerova riječima sluškinje i odmah joj reče neka što prije pokuša od njega doznati je li voljan pomoći joj, i neka mu obeća da će za nagradu učiniti sve što on želi.

Sluškinja dobro i točno prenese poruku; čuvši je student sav sretan reče u sebi: "Hvala ti Bože, došlo je vrijeme kad ću s tvojom pomoći kazniti tu opakku ženu za uvredu koju mi je nanijela kao nagradu za veliku ljubav koju sam spram nje gojio"; a sluškinji reče: "Reći ćeš mojoj gospi nek se ništa ne brine, jer sve da joj je ljubavnik u Indiji, prisilit ću ga da se odmah vrati i da moli oprostjenje za ono što je protiv njezine volje uradio; ali što njoj u tomu valja činiti sam ću joj to reći kada i gdje se njoj to svidi; i tako joj reci i utješi je s moje strane". Sluškinja odnese odgovor, i tako se odredi da se oni sastanu u crkvi Santa Lucia del Prato.²

I pošto tamo dođoše gospa i učenjak, dok su zajedno razgovarali nije se gospa spominjala da ga je gotovo u smrt otjerala, nego mu otvoreno reče sve svoje jade i što želi, i zamoli ga da je spasi; njoj učenjak reče: "Gospo, istina je da sam u Parizu među drugim stvarima učio i čarobnjaštvo, i dobro sam ga svega izučio; no jer je Bogu ono veoma mrsko, zakleo sam se da se nikada više neću ni za sebe ni za druge njime služiti. A istina je da je ljubav koju prema vama gajim tako jaka da ne znam kako bih vam mogao odbiti da učinim nešto što želite; pa stoga i kad bih morao za to u pakao sići, pripravan sam to na vašu želju uraditi. Ali ipak vas upozoravam da je to mnogo teže negoli možda sudite, a osobito kad neka žena želi vratiti muškarca da je ljubi, ili muškarac neku ženu, jer to mora učiniti glavom ona osoba koje se tiče; i da se to postigne, valja da ta osoba bude hrabra duha, jer to valja činiti noću, i na pustim mjestima, i bez društva, pa ne znam koliko ste vi pripravnici da sve to učinite".

Njemu gospa, više zaljubljena nego mudra, odgovori: "Ljubav me nagoni takvom snagom te nema toga što ne bih uradila da opet zadobijem onoga koji me je nepravedno napustio; ali svejedno, ako ti je po volji, pokaži mi u čemu treba da budem odvažna".

Student bijaše sa stotinu masti namazan, pa joj reče: “Gospo, valja mi napraviti kip od kositra³ i namijeniti ga onome koga želite povratiti; pa kada vam taj kip pošaljem, morate se, za veoma krnja mjeseca, o uri prvoga sna, posve sami i nagi sedam puta s tim kipom okupati u vodi tekućici, pa se onda onako nagi uspeti na neko stablo ili na neku nenastanjenu kuću, i tada, okrenuvši se prema sjeveru s tim likom u rukama, sedam puta izgovoriti određene riječi koje ću vam dati napismeno, i čim ih izgovorite, k vama će doći dvije dvoranke tako lijepe da ljepših u životu niste vidjeli, i poklonit će vam se i umilno vas zapitati što želite da se učini. Njima valja da potanko i dobro iskažete sve svoje želje (i pazite da se u imenu ne zabunite), i netom im sve to kažete, one će otići, a vi siđite tamo gdje ste ostavili odjeću, obucite se i vratite se kući. I jamačno neće ni pola iduće noći minuti a vaš će vam se ljubavnik plačući vratiti i u vas moliti oprost i milost; i znajte da vas od toga časa nikada više ni zbog jedne druge gospe neće napustiti.”

Gospa čuvši sve to i tvrdo povjerovavši zamisli da svojega ljubavnika već drži u naručju, pa napola obradovana reče: “Ne sumnjajte da ću sve to točno učiniti; a i prilika mi je za to veoma zgodna, jer imam posjed u gornjem Valdarnu,⁴ uz samu riječnu obalu; a tek je počeo srpanj, pa će biti ugodno okupati se. I spominjem se još da nedaleko od rijeke ima neki napušteni tornjić, u koji samo katkad ulaze pastiri te se po nekim ljestvama od kestenovih grana koje su tamo penju da s ravnog krova gledaju za izgubljenim stadom; to je mjesto potpuno samotno i izvan ruke; uspet ću se na nj i nadam se da ću gore najbolje uraditi sve što mi narediš”. Student je izvrsno poznao gospin posjed i tornjić pa sretan što mu se ostvaruje naum reče: “Gospo, nikada nisam bio u tom kraju pa ne znam ni gdje je posjed ni gdje je tornjić, no ako je tako kako vi kažete, boljeg od toga ne može biti. I stoga, kad bude vrijeme poslat ću vam onaj kip i vra-

džbinu; ali molim vas, kad se vaša želja ispuni i kad spoznate da sam vas dobro služio, spomenite se mene i održite obećanje". Gospa mu reče da će to zacijelo učiniti pa pošto se s njim oprostila vrati se kući.

Student sav veseo što će mu vjerojatno namisao uspjeti napravi kipić s nekim čarobnim znacima i napisa neku izmišljotinu kao vradžbinu; pa kad mu se učini da je vrijeme za to posla ga gospi s porukom da naredne noći bez oklijevanja učini kako ju je naputio; a zatim on sam potajno s jednim svojim slugom ode kući nekog prijatelja, koji je obitavao blizu onog tornjića, da izvede svoj naum.

S druge strane gospa sa svojom sluškinjom krenu na put i ode na posjed; i kad se zanoća, napravi se kao da će leći u postelju, a sluškinju posla na spavanje; i o uri prvoga sna, potajno izašavši iz kuće pođe na obalu Arna pokraj onog tornjića ogleđavši se oprezno naokolo, pošto ne vidje i ne ču nikoga svuču se, i odjeću sakri pod grm, i sedam se puta okupa s kipom, a zatim gola s kipom u ruci ode prema tornjiću. Student koji se bješe podnoć sa svojim slugom sakrio među vrbe i druga stabla blizu tornjića i sve to vidio, kad je ona prolazila onako gola pokraj njega i on gledao kako bjelina njezina tijela razgoni noćne tmice, i promatrao joj zatim grudi i druge česti tijela, i vidio ih lijepe, i u sebi pomislio kakve će za kratko vrijeme morati postati, osjeti neku sućut prema njoj; a s druge strane krv mu se naglo uzburka i podiže na noge onoga što je ležao te ga stade nagovarati da skoči iz zasjede, da je zgrabi i udovolji svojoj žudnji; te što od jednoga što od drugoga, umalo ne popusti. Ali kad mu na um pade tko je on, i kakva mu je nepravda nanesena, i zbog čega, pa se zbog toga njegov gnjev ponovno razbukta i uguši sućut i požudu, ostade tvrd pri svojoj odluci i pusti je da prođe. Gospa se pope tornju na vrh, okrenu se sjeveru i stade izgovarati riječi koje joj je student napisao; a on, ušavši malo poslije u kulu, potihomalo po

malo skide ljestve koje su vodile do vrha gdje bijaše gospa, te pričeka da vidi što će ona reći i učiniti.

Gospa sedam puta izgovori vradžbinu i stade iščekivati one dvije dvoranke, i bješe tako dugo to čekanje, a da i ne govorimo kako je zebila više negoli je željela, da već i zora zarudje; stoga ona, sva žalosna što se nije zbililo ono što joj je učenjak rekao, reče u sebi: "Sve me strah da mi je onaj htio pružiti onakvu noć kakvu sam ja njemu pružila; ali ako mi je za to ovo učinio slabo se osvetio, jer ova noć nije bila duga ni kao trećina njegove, da i ne spominjemo kako je hladnoća bila drugačija". I da je dan ne bi gore zatekao, htjede sići s kule, ali vidje da nema ljestava. Tada je, kao da joj se zemlja pod nogama provalila, ostavi životna sila i malaksala klonu na krov kule. A kad joj se snage vratiše, gorko se rasplaka i rastuži; i spoznavši očito da je to studentovo maslo, pokaja se što ga je uvrijedila i što se zatim previše pouzdala u onoga kojega je s pravom morala smatrati neprijateljem; i u tom stanju veoma dugo ostade.

Zatim se pošto se osvrtala ne bi li našla puta da siđe i ne vidjevši ga rasplaka opet pa utonu u gorke misli govoreći sama sebi: "O nesretnice, što će ti reći braća, i rođaci, i svi Fiorentinci zajedno, kad se dozna da su te ovdje našli голу? Svi će uvidjeti kako je lažno bilo tvoje onoliko poštenje, pa ako i pokušaš izmisliti neki lažni izgovor, kad bi ga i bilo, onaj prokleti student koji zna sve tvoje varke neće ti dopustiti da lažeš. Ah jadnice, u isti čas ćeš izgubiti po zlu ljubljena momka i svoj obraz!" I poslije toga zapade u takav očaj da se umalo ne strmoglavi niz kulu.

Ali pošto sunce već odskoči, a ona se malo više primače zidu kule izgledajući ne dolazi li odakle kakav dječak sa standom da ga pošalje po svoju sluškinju, dogodi se te se probudi student koji je pod nekim grmom spavao, i ugleda nju i ona njega; pa joj student reče: "Dobar dan, gospo, zar još nisu došle dvoranke?"

Videći ga i čujući ga gospa ponovo briznu u plač i stade ga moliti neka dođe u kulu da može s njim razgovarati. Student joj u tome bješe veoma udvoran.

Gospa leže potrbuške, promoli samo glavu kroz otvor i plačući reče: "Rinieri, ako sam ti zlu noć priredila, zacijelo si mi se dobro osvetio, jer premda je srpanj, misljam ove noći da ću se stojeći gola smrznuti; a toliko sam plakala što sam te prevarila i što sam bila glupa pa ti povjerovala, te je pravo čudo što mi se oči nisu istočile. I stoga te molim, ne meni za ljubav jer znam da me ne ljubiš, nego sebi za ljubav jer si plemić, da se zadovoljiš u svojoj osvetti za nanesenu ti uvredu ovim što si dosad učinio, pa naredi da mi se donese odjeća kako bih mogla odavde sići. I ne oduzmi mi ono što mi poslije sve kad bi i htio ne bi mogao vratiti, a to je moja čast; jer ako sam ti uskratila da one noći budeš sa mnom, mogu ti ih, kad god zaželiš, stotinu vratiti za onu jednu. Neka ti dakle bude dosta ovo, a kao valjan čovjek zadovolji se time što si mi se mogao osvetiti i što si mi to pokazao. Ne ogledaj svoju snagu na slaboj ženi! Ta kakva je slava orlu pobijediti golubicu? Dakle, za ljubav Božju i radi svoga obraza i časti, smili se nada mnom."

Pun gnjeva razmišljaše student o nanesejoj mu uvredi, i dok je ona plakala i zaklinjala ga, osjeti i radost i jad u duši: radost zbog osvete za kojom je žudio više nego i za čim na svijetu, a tugu stoga što je čovječnost u njemu budila smilovanje prema nevoljnici; ali ipak čovječnost nije mogla prevladati žudnju za osvetom, pa odgovori: "Gospo Elena, da su te moje moble, koje zaista nisam znao ni suzama umiti ni medom zasladiti kao što ti sa svojima sad radiš, mogle ganuti one noći kad sam u tvom dvorištu punom snijega umirao od studeni da mi bar dopustiš da se sklonim pod krov, lako bi mi sada bilo tvoje uslišati; ali ako ti je sada više nego prije stalo do tvoje časti, i ako ti je teško tamo gore golaj stajati, obrati se u svojim molbama onome

u čijem ti naručju nije bilo mrsko, one noći koje se sama spominješ, nagoj ležati i slušati kako ja po tvom dvorištu hodam cvokoćući zubima i gazeći po snijegu, pa neka ti on pomogne, i neka ti on odjeću donese, i neka ti on ljestve postavi da sideš, na nj gledaj prebaciti brigu za svoju čast, koju nisi marila ni sada ni tisuću drugih puta izvrnuti opasnosti zbog njega. Zašto ga ne zoveš da ti dođe pomoći? Tko je za to pozvaniji od njega? Ta ti si njegova: koga će on čuvati i komu li pomoći, ako ne čuva tebe i tebi ne pomaže? Zovi ga, ludo jedna, i iskušaj mogu li te tvoja ljubav prema njemu i tvoja pamet i njegova osloboditi moje mahnitosti; jer ti si ga zabavljajući se s njim pitala što mu se čini jače, moja mahnitost ili tvoja ljubav prema njemu. Ne možeš mi sada ugoditi onim što ne želim, niti mi to možeš uskratiti kad bih poželio: čuvaj svoje noći za svog dragana ako ikada odatle živa odeš; neka budu tvoje i njegove, meni je i ona jedna dovoljna bila i dosta mi je što si mi se jedanput narugala. I još služeći se lukavstvom na riječima nastojiš pohvalama pridobiti moju naklonost pa me nazivaš plemenitim i valjanim čovjekom i prešutno se trudiš da se ja kao velikodušan suspregnem i da te ne kaznim za tvoju zloću; no tvoje mi laske neće sada zaslijepiti oči uma, kao što su to učinile tvoja nevjerna obećanja; poznajem dobro sebe, ali nisam toliko naučio dok sam boravio u Parizu koliko si me ti naučila u cigloj jednoj svojoj noći. Pa sve da i jesam velikodušan, nisi ti od onih prema kojima bi se morala moja velikodušnost očitovati; kraj kazne za divlju zvijer kao što si ti, i konac mojoj osveti, valja da bude smrt, dok bi za ljude bilo dovoljno ono što si ti rekla. Stoga, kao što ja nisam orao, ni tebe ne znam kao golubicu nego te znam kao otrovnicu guju, pa ću te kao drevnog neprijatelja pun mržnje i svom snagom do smrti progoniti, iako se sve ovo što ti radim i ne može zapravo nazvati osvetom nego radije kaznom, jer osвета mora na-

dmašiti uvredu, a ovo je neće ni doseći; kada bih se stoga htio osvetiti, uzevši u obzir što si ti s mojim životom uradila ne bi mi bilo dovoljno da ti oduzmem život, ni stotini drugih tebi sličnih, jer bih ubio samo podlu, jadnu i grešnu ženu. I koga si ti vruga, kad ti se oduzme to malo lica, koje će ti već za nekoliko godina nagrđiti bore, vrednija i od jedne druge bijedne sluškinje? A tebi je bilo svejedno hoće li umrijeti valjan čovjek, kako si me sama malo prije nazvala, čiji bi život mogao biti korisniji čovječanstvu samo u jednom danu, negoli stotine tisuća sličnih tebi dok traje svijeta i vijeka. Poučit ću te dakle po toj mucu koju trpiš što znači rugati se s ljudima koji imaju bar malo pameti i što znači rugati se s učenim ljudima; i dat ću ti razloga da nikada više u takvu ludost ne upadneš, ako izneseš živu glavu. Ali ako ti tako živo želiš sići, što ne skočiš na zemlju? Tako ćeš u isto vrijeme s pomoću Božjom, slomivši vrat, osloboditi sebe muka kojih misliš da si dopala, a mene učiniti najsretnijim na svijetu. Više ti neću ništa reći: ja sam te znao navesti da se gore popneš, znadi ti sada odozgo sići, kao što si se znala sa mnom rugati”.

Dok je student tako govorio, jadna je gospa bez prestanka plakala, a vrijeme je odmicalo, i sunce se sve više dizalo; ali kada ona ču da je on umuknuo reče: “Oh, okrutni čovječe, ako ti je ona kleta noć bila tako teška i ako ti se moj grijeh čini tako velik da te ne mogu ganuti na milost ni moja mlada ljepota ni gorke suze, ni ponizne molbe, neka tvoju strogu krutost ublaži bar to što sam se na koncu u te pouzdala i svoju ti tajnu otkrila, pa ti tako pružila mogućnost da mi pokažeš moj grijeh; jer da ti se nisam povjerila, ti mi se ne bi mogao ni na koji način osvetiti, a to si kao što pokazuješ tako žarko žudio. Ah, stišaj svoj gnjev i oprosti mi! A ako mi oprostiš i pustiš me da odavde siđem, pripravna sam posve napustiti onog nevjernog mladića i samo tebe uzeti kao ljubavnika i gospodara svoga, premda ti kudiš

moju ljepotu i cijeniš je kratkotrajnom i nevrijednom; jer kakva god moja ljepota bila, ako i nema druge vrijednosti, znam da joj je, kao i ljepoti drugih žena, vrijednost bar u tome što je ona uzbuđenje, i zabava, i užitak muške mladosti, a ti nisi star. I premda okrutno sa mnom postupaš, ne vjerujem da želiš vidjeti kako umirem sramnom smrću bacajući se kao očajnica s ove kule pred tvojim očima kojima sam se tako sviđala, ako nisi i onda lagao kao što sada lažeš. Ah, smiluj se sad na mene Boga radi i sućuti! Sunce već žeže, i kao što me je hladnoća noćas mučila, tako me sad vrućina počinje moriti”.

Njoj student koji je uživao u tom razgovoru odgovori: “Gospo, nisi se u mene pouzdala iz ljubavi koju prema meni čutiš, nego da ponovno zadobiješ onoga kojega si izgubila, pa zato zaslužuješ još veće zlo; i ludo misliš ako misliš da sam samo na ovaj način mogao utažiti žeđ za osvetom. Tisuću sam načina za to imao, i tisuću sam ti zamki pred noge postavio, pokazujući da te ljubim, i ne bi dugo vrijeme prošlo a ti bi, i da se nije ovo dogodilo, upala u jednu od njih, i u koju god upala, još bi te gori jad i sramota snašli; a ovomu sam se načinu priklonio ne zato da ti bude lakše, nego zato da se što prije razveselim. A da nisam uspio ni u čemu, preostalo bi mi pero kojim bih o tebi takve i tolike stvari i na takav način napisao, da bi po tisuću puta svaki dan zaželjela da se nikad nisi ni rodila kad bi doznala, a doznala bi svakako. Moć pera je mnogo veća negoli sude oni koji to nisu iskusili. I kunem se Bogom (tako me on do kraja veselio ovom osvetom kao što učini u početku), o tebi bih napisao takve stvari da bi od srama ne samo pred drugima nego i pred samom sobom oči sebi iskopala da se ne gledaš; i stoga ne kudi more da je nabujalo od malena potoka. A za tvoju ljubav i za to da budeš moja, kako već rekoh, baš nimalo ne marim; budi i dalje onoga čija si i bila, ako možeš; a kako sam njega prije mrzio, tako ga sad volim

zbog onoga što ti je uradio. Sve se vi zaljubljujete i želite ljubav mladića, jer ih vidite da se svježije puti i crnje brade kočopere, i u kolu igraju, i u viteškim se igrama nadmeću, a to su sve radili i oni koji su zašli u godine te već znaju ono što mladi valja tek da nauče. A osim toga smatrate da su oni bolji jahači i da prejede više milja na dan negoli zreliji muškarci. Svakako priznajem da oni s većom snagom stresaju vaša krzna, ali stariji, kao iskusniji, bolje znaju mjesta gdje se buhe kriju, a mnogo bolje je izabrati malo i ukusno nego mnogo a bljutavo; prebrzo jahanje zamori čovjeka makar bio mlad, dok polaganim kasom doduše kasnije stižeš na konak, ali stižeš odmoran. Vi i ne primjećujete, bezumni stvorovi, koliko se zla krije pod ono malo lijepe vanjštine. Ne zadovoljavaju se mladići jednom ženom, nego koliko ih vide toliko ih požele, tolikih im se čini da su dostojni; zato njihova ljubav ne može biti postojana, a ti sad kao dokaz toga možeš biti vjerodostojan svjedok. I još misle da ih gospe moraju poštovati i tetošiti, a najveća im je slava hvaliti se onima koje su osvojili; i ta je njihova mana mnoge žene fratrima u naručaj bacila, jer oni bar znaju šutjeti. Premda kažeš da za tvoju ljubav nitko drugi nije znao do tvoje sluškinje i mene, pogrešno sudiš i pogrešno misliš ako tako misliš; po cijeloj se njegovoj ulici, a i po tvojoj, ni o čemu drugom ne raspravlja; a najčešće se zbiva da baš onom na koga se brbljanje odnosi ono zadnje do ušiju dopre. Uz to vam oni tamo još krađu, gdje zreli ljudi daruju. A ti, pošto si loše izabrala, budi onoga komu si se podala, a mene kojega si ruglu izvrgnula pusti drugoj, jer sam našao gospu mnogo valjaniju od tebe, koja me je bolje razumjela negoli ti. A da se još uvjeriš za čim moje oči žude bolje negoli mi se čini da na ovome svijetu razabireš iz mojih riječi, strmoglavi se što prije kako bi tvoja duša, koju je regbi vrag već prihvatio u okrilje, mogla vidjeti hoće li se moje oči rastužiti ili neće kad te vide kako niz kulu vrat

lomiš. No, jer sudim da me nećeš toliko obradovati, velim ti, ako te sunce počne peći spomeni se studeni kojom si me mučila, pa ako je pomiješao s tom pripekom sunce ćeš bez sumnje blago osjećati”.

Kad neutješna gospa vidje da studentove riječi bezdušnom koncu smjeraju, ponovno zaplaka i reče: “Kad te ništa s moje strane ne može ganuti na milost, neka te gane ljubav koju čutiš prema onoj gospi koju si kažeš mudrijom od mene našao i koja te kažeš ljubi, pa zbog njezine ljubavi oprost mi i donesi mi odjeću da se mogu obući i pomoz mi da odavde siđem”.

Student se tada poče smijati, pa videći da je već treća ura dobro prošla odgovori: “Evo, ovo ti sad ne mogu uskratiti, kad me moliš u ime takve gospe; kaži mi gdje ti je odjeća, pa ću ti je donijeti i pomoći ću ti da otamo siđeš”.

Gospa mu povjerova, smiri se malo i pokaza mu mjesto gdje je ostavila odjeću. Rinieri izađe iz kule te naredi sluzi da ne ode odanle nego da blizu ostane i neka budno pazi da tko ne bi u kulu ušao dok se on ne vrati; i rekavši to ode u kuću svog prijatelja te ondje bez žurbe objedova i zatim kad mu se učini zgodno leže da spava.

A gospa, ostavši navrh kule, premda se malko utješila ludom nadom, ipak nadasve tužna pođe sjesti i nasloni se na onaj dio zida gdje je bilo malo sjene, te obuzeta gorkim mislima stade čekati; i dok je čas razmišljala a čas plakala, i čas se nadala a čas očajavala hoće li se student vratiti s odjećom, i skakala s jedne misli na drugu, naposljetku je bol svlada i, kako prošle noći nije nimalo spavala, usnu. Užareno podnevno sunce bez zapreka je svoje zrake ravno upiralo na njezino nježno tijelo i na nepokrivenu glavu s takvom silinom da joj je ne samo opalilo kožu nego ju je gdje god je dosezalo osulo veoma gustim mjehurima, a opekotine su bile takve te su je natjerale da se iz duboka sna probudi.

Pa kad osjeti da se prži, tek što se pomaknula učini joj se da joj sva koža puca i ljušti se, kao što vidimo da se događa kad netko rasteže nagorjelu pergamentu; a povrh toga tako ju je strašno boljela glava te joj se činilo da će puknuti, a to i nije bilo čudo. A naboj na svodu kule tako se bio užarao da nije znala gdje će se nogom ili ičim drugim osloniti, pa se nemirno čas ovamo čas onamo plačući premještala. A osim toga, kako nije bilo ni daška vjetra, okupiše se veliki rojevi muha i obada koji su je slijećući na njene otvorene rane tako ljuto ujedali da joj se svaki ubod činio kao ubod ražnja; stoga je stalno oko sebe mahala rukama bez prestanka sebe, svoj život, svog ljubavnika i studenta proklinjući. I dok su je tako nesnosna žega, i sunce, i muhe, i obadi, pa još glad, i mnogo više žeđ, i k tome tisuće bolnih misli mučili, i ujedali, i probadali, stade na noge i poče izgledati ne bi li koga u blizini vidjela ili čula, s čvrstom odlukom da ga zovne i zaište pomoć, pa neka bude što mu drago. Ali dušmanska sudbina i to joj bješe uskratila.

Svi težaci bijahu zbog pripeke otišli s polja, štoviše taj dan nitko nije u blizini ni dolazio raditi, jer su svi kod svojih kuća mlatili žito; stoga je čula samo cvrčke i vidjela Arno koji joj budeći u njoj želju za svojim vodama nije gasio žeđ nego ju je pojačavao. Vidjela je još na više mjesta šumarke, i hladovinu, i kuće, a to joj je zadavalo još veću muku jer ih je željela. Što da još kažemo o nesretnoj udovici? Sunce odozgo i jara naboja odozdo i ubodi muha i obada sa strana tako je bijahu nagrdili, da bi se ona, koja je prošle noći svojom bjelinom razgonila tmice, postavši sada crvena kao skrelet i umrljana krvlju svakome tko je vidi učinila najružnijom stvari na svijetu.

I dok je tako boravila bez ikakve utjehe ili nade očekujući prije smrt nego išta drugo, prođe i polovica devete ure,⁵ te se student probudi iza sna i sjeti se svoje gospe pa se vrati kuli da vidi što se s njom događa, a slugu, koji je još bio natašte,

posla na objed. Kad ga gospa začu, onako malaksala i izmučena primače se otvoru i sjede te plačući prozbori: "Rinieri, doista si mi se preko mjere osvetio, jer ako sam ja tebe pustila da se po noći u mom dvorištu smrzavaš, ti si mene po danu na ovoj kuli pustio da se pečem, dapače da izgorim, a uz to još da umirem od gladi i žeđi; stoga te jedino radi Boga molim da ovamo uziđeš da mi smrt zadaš, jer ja nemam srca da samu sebe skončam, a ni za čim tako ne žudim kao za smrću, tolika je i takva muka koju trpim. A ako mi se u tom nećeš smilovati podaj mi bar čašu vode da ovlažim usta, jer im nisu dosta moje suze, tolika je suša i žega u meni".

Dobro spozna učenjak po glasu koliko je iscrpljena, a dijelom vidje joj i tijelo suncem spaljeno, pa to i njezine ponizne molbe u njemu izazvaše malo sućuti, no ipak odgovori: "Zla ženo, od moje ruke lje nećeš umrijeti, umrijet ćeš od svoje, ako te bude volja, a toliko ću ti vode dati da utažiš vrućinu, koliko si ti meni vatre dala da ublažim studen. Najviše mi je žao što sam bolest koju mi je hladnoća zadala morao liječiti toplinom smrdljivog gnoja, dok će se tvoje opekotine svježinom mirisave ružine vodice liječiti; i dok ja zamalo snagu i život ne izgubih, ti ćeš se od ove žege operušati i ostati lijepa kao i zmija kad svuče svlak".

"O jadne li mene!" reče gospa. "Neka tako dobivenu ljepotu Bog dade onima koji mi zlo žele; a ti, okrutniji od svake zvijeri, kako me možeš na ovaj način mrcvariti! Jesam li išta gore mogla očekivati od tebe, ili i od koga drugoga, da sam najužasnijim mučenjem pomorila svu tvoju svojtu? Doista ne znam bi li se okrutnije mogao kazniti izdajica koji dopusti da se pogubi cio jedan grad negoli je ova kazna na koju si ti mene osudio, ostavivši me da na suncu izgaram i da me žderu muhe; i povrh toga ni čašu vode mi ne daš, dok se čak i ubojicama koje pravda osudi, kad ih vode u smrt, i vina često daje ako oni to zažele. I eto, jer vidim te si i dalje ustrajan u svojoj okrutnoj odluci i da te moja muka

nimalo ne može ganuti, strpljivo ću se pripremiti da primim smrt, ne bi li se mojoj duši smilovao Bog, kojeg molim da svrne pravedni pogled na ovo tvoje djelo". I pošto izgovori te riječi teškom se mukom odvuče prema sredini svoda, sva očajna što mora skapavati na tako žestokoj žezi; i nije jednom nego tisuću puta, uza sve svoje muke, pomislila da će svisnuti od žeđi, neprestano gorko plaćući i proklinjući svoju nevolju.

Ali kad već dođe večer i učenjaku se učini da je dosta bilo, uze njezinu odjeću, zamota je u slugin ogrtač i ode kući one jadne gospe i tamo nađe svu očajnu, i žalosnu, i izgubljenu sluškinju kako sjedi na kućnom pragu, pa joj reče: "Dobra ženo, a gdje ti je gospodarica?"

Njemu sluškinja odgovori: "Gosparu, ne znam, mislila sam da ću je jutros zateći u postelji, jer mi se činilo da je sinoć legla, ali je nisam našla ni tamo niti igdje drugdje, niti znam što joj se dogodilo; zbog toga sam u velikim jadima. Ali, gosparu, zar mi vi ne biste mogli o njoj što reći?"

Student joj odgovori: "Kamo puste sreće da si mi i ti bila s njom tamo gdje je ona, pa da i tebe kaznim za tvoj grijeh kao što sam nju kaznio za njezin! No ne boj se, nećeš mi pobjeći ni ti, platit ću ja i tebi tako za tvoja djela, te se nikada nijednom muškarcu nećeš narugati a da se ne sjetiš mene". I rekavši to reče svomu sluzi: "Daj joj tu odjeću i reci joj neka ide po nju ako hoće".

Sluga posluša njegovu naredbu a sluškinja, kad uze i prepozna odjeću, čuvši što joj bješe rečeno uplaši se jako da je nisu ubili te se jedva svlada da ne krikne; i odmah, pošto učenjak bješe otišao, poleti plaćući s odjećom prema kuli. Slučajno baš toga dana neki težak te gospe bijaše izgubio dvije svinje i tražeći ih tako, malo poslije studentova odlaska stiže onom tornjiću i gledajući posvuda ne bi li vidio svoje svinje začu bolan plač nesretne gospe; stoga se pope koliko je mogao i viknu: "Tko to gore plače?"

Gospa prepozna glas svoga težaka i zovnuvši ga po imenu reče mu: "Ah, idi mi po sluškinju i reci joj da amo k meni dođe".

Težak je prepozna i reče: "Jao, gospojo, tko vas je tamo gore uspeo? Sluškinja vas je vazdan tražila, no tko bi i pomislio da ste ovdje!"

I uzevši gredice od ljestava uspravi ih kako treba da stoje i ličinama uze privezivati prečke; uto stiže sluškinja i uđe u toranj pa ne mogavši se više svladati zalomi rukama i uhvati se za glavu jaučući: "Jao, gospo moja draga, gdje li ste to?"

Kad je gospa ču što je mogla glasnije reče: "Oj sestro moja, ovdje sam gore; nemoj plakati, nego mi brzo donesi odjeću".

Kad je sluškinja ču da govori gotovo se utješi i uspe se ljestvama, koje bješe težak upravo popravio, te s njegovom pomoću na svod uzade i videći da joj gospa više sličići na opaljen panj nego na čeljade i da sva malaksala i sva izmoždena na tlu gola leži, zarivši nokte u lice poče nad njom naricati kao da je mrtva. No gospa je zamoli neka za ljubav Božju umukne i neka joj pomogne da se odjene; i kad od nje doznade da nitko ne zna gdje se nalazi osim onih koji su joj donijeli njezinu odjeću i osim težaka koji je tu nazočan bio, malko se utješi te ih za ime Božje zamoli da nikad nikome o tome ništa ne reknu. Onda je težak poslije dugih nagovaranja podiže u naručaj, jer nije mogla hodati, te je sretno iz tornja iznese. A jadnoj sluškinji koja je ostala iza njih i pomalo nepažljivo silazila skliznu noga te pade s ljestava, slomi bedro i od bola stade rikati kao da je lav.

Težak položi gospu na travu i vrati se da vidi što se sluškinji dogodilo, pa kad je nađe slomljena bedra odnese i nju i položi je na travu kraj gospodarice; ona videći da ju je još i ova nevolja snašla, to jest da je bedro slomila ona od koje se nadala većoj pomoći nego i od koga drugoga, nadasve ra-

stužena opet se tako tugaljivo rasplaka, da onaj težak ne samo što je nije mogao umiriti nego i on poče plakati. Ali pošto sunce već bješe klonulo zapadu, da ih ondje noć ne zateče po želji neutješne gospe težak ode svojoj kući i pozvavši svoja dva brata i ženu vratiše se onamo s nekom daskom te na nju položiše sluškinju i odnesoše je kući; a gospu okrijepiše svježom vodom i lijepim riječima, te je težak ponovo uze u naručaj i odnese je u njezinu odaju. Težakova žena dade joj malo namočena kruha da pojede, a zatim je svuču i metnu u postelju, pa se dogovoriše da nju i služavku po noći odnesu u Firencu, i tako učiniše.

Ondje gospa, koja je bila jako prepredena, izmislivši neku priču posve drugačiju od onoga što se zbilo uvjeri braću, i sestre, i sve druge da se njoj i njezinoj sluškinji to po vražjim činima dogodilo. Liječnici su bili pomnjevivi, pa uz preveliku muku i nevolju te gospe, kojoj cijela koža više puta ostade prilijepljena za plahte, izliječiše je od groznice i drugih zala, a sluškinji iscijeliše bedro. Zbog toga se gospa zaboravivši svog ljubavnika otada unaprijed mudro čuvala i da ljubi i da se ruga komu; a kad student ču da je sluškinja slomila bedro pomisli da je njegova osveta posve ispunjena pa se razveseli i ne htjede to više spominjati.

Eto tako je zbog rугanja prošla glupa gospa, koja je mislila da može sa studentom šale zbijati kao sa svakim drugim, ne znajući da su oni, ne velim baš svi ali većina njih, sa stotinu masti namazani. I zato čuvajte se, gospe, da ne zbijate ni s kim šale, a najmanje sa studentima.

Osmi dan, osma novela
ČETVORO U BRAKU

Dvojica prijateljuju: jedan spava sa ženom drugoga; kad drugi to primijeti uglavi sa svojom ženom da mu prijatelja zatvori u škrinju, na kojoj, dok je prvi unutra, drugi spava s njegovom ženom.

Valja vam dakle da znate da su u Sieni, kako sam čula, živjela nekoć dva mladića iz dobrih pučkih obitelji, od kojih je jednom bilo ime Spinelloccio Tavena, a drugomu Zeppa di Mino, stanujući u susjedstvu u ulici Camollia.¹ Ta su dva mladića vazda drugovala i, kako se činilo, voljela se kao rođena braća, a možda i više; i svaki je od njih imao krasnu gospu kao ženu.

I tako se dogodi da se Spinelloccio, koji je često svraćao Zeppi u kuću, i kad je Zeppa bio doma i kad nije, tako prisno sprijatelji sa Zeppinom ženom da poče s njom i spavati; i u tomu su dugo ustrajali prije nego što je to itko opazio. Ipak s vremenom, kad je Zeppa jednoga dana bio kod kuće a njegova žena to nije znala, Spinelloccio dođe da ga potraži. Gospa mu reče da ga nema kod kuće; zato Spine-

Illoccio brzo dođe gore i našavši gospu u sobi i videći da nikoga drugoga nema zagrlj je i stade je cjelivati, a i ona njega. Zeppa je sve to gledao, ali se pritaji i ostade skriven da vidi kako će se ta igra završiti; i uskoro vidje svoju ženu i Spinelloccia kako zagrljeni odlaze u odaju i ondje se zaključavaju; zbog toga se strašno rasrdi. Ali znajući da se od galame ili ičega drugoga njegova uvreda neće smanjiti nego će mu se samo povećati sramota, stade premišljati kako da se osveti, da mu se duša smiri a da se zgoda ne razglasi; i kad mu se nakon duga mozganja učini da je našao zgodan način, ostade skriven sve dok je Spinelloccio bio s njegovom ženom.

A čim ovaj ode, uđe on u odaju gdje nađe ženu kako još namješta na glavi prijevjesu koje joj bješe u šali Spinelloccio poskidao, pa reče: "Što radiš, ženo?"

Žena mu odgovori: "Zar ne vidiš?"

Zeppa reče: "Kako da ne, vidim, a vidio sam i ono što bih volio da nisam", pa s njom poče raspravljati o onomu što se zbilgo; i ona mu u prevelikom strahu nakon mnogog izmotaavanja priznade o svom prijateljevanju sa Spinellocciom sve ono što nije mogla nijekati te ga plačući stade moliti da joj oprost.

Zeppa joj reče: "Vidiš, ženo, zlo si učinila, pa ako hoćeš da ti oprostim gledaj uraditi točno ono što ću ti narediti, a to je ovo. Hoću da kažeš Spinellocciu neka sutra izjutra o trećoj uri nađe kakav izgovor da ode od mene i dođe ovamo k tebi; pa kad on bude ovdje, ja ću se vratiti, a ti ga čim me čuješ nagovori da uđe u ovu škrinju i zaključaj ga unutra; pošto to uradiš, reći ću ti što ti je dalje činiti; i nemoj se ništa bojati, jer ti obećajem da mu neću nanijeti nikakvo zlo". Žena da ga umiri reče da će to učiniti, i tako učini.

Dođe naredni dan, i dok su Zeppa i Spinelloccio zajedno bili o trećoj uri, Spinelloccio, koji bijaše obećao gospi da će k njoj doći u to doba, reče Zeppi: "Valja mi jutros objedovati

s nekim prijateljem, i ne bih želio da me čeka, pa mi zato ostaj zbogom”.

Zeppa reče: “Nije vrijeme objedu u ovo doba”.

Spinelloccio reče: “Ništa zato, valja mi se svejedno s njim porazgovarati o nekom svom poslu, pa treba da ranije tamo stignem”.

Pošto dakle Spinelloccio ode od Zeppa zaobiđe malo i nađe se u kući s njegovom ženom; i kada uđoše u odaju, ne prođe dugo a Zeppa se vrati; čim ga gospa začu, tobože sva u strahu, nagovori onoga da uđe u škrinju kako ju je muž naputio, pa ga zaključa unutra i iziđe iz odaje.

Uto se pope Zeppa i reče: “Ženo, je li gotov objed?”

Žena odgovori: “Gotov je”.

Nato reče Zeppa: “Spinelloccio je otišao na objed nekom svom prijatelju, a ženu je samu ostavio; izadi na prozor i zovni je da dođe k nama na objed”.

Žena, koja se sama za se bojala i zato postala veoma poslušna, učini kako joj muž naredi. Spinellocciova žena na mnoge molbe Zeppine žene dođe pošto je čula da joj muž neće objedovati kod kuće; i netom je došla, Zeppa joj stade laskati i uzevši je prijateljski za ruku ženi potiho zapovjedi da ode u kuhinju, a nju odvede u odaju, i čim tamo stupi okrenu se i zaključa iznutra vrata. Kad gospa opazi da se zaključavaju iznutra vrata reče: “Jao, Zeppa, što ovo znači? Zato ste me dakle zvali da dođem? To li je vaša ljubav koju čutite prema Spinellocciu i vjerno prijateljstvo koje mu iskazujete?”

Njoj Zeppa primaknuvši se škrinji gdje joj bijaše zaključan muž i čvrsto je držeći reče: “Gospo, prije nego što počneš ja-dikovati poslušaj što ću ti reći. Volio sam i volim Spinelloccia kao brata; no jučer sam otkrio, premda on to ne zna, kako mi je povjerenje uzvratio time da s mojom ženom spava kao i s tobom. Sad, budući da ga volim, neću mu se osvetiti više nego što je uvreda bila: on je moju ženu oblju-

bio, pa i ja kanim obljubiti tebe. A ako ti nećeš, valjat će mi da se na njemu osvetim; a budući da ne želim da ta uvreda nekažnjeno prođe, tako će mu prisjesti da ni ti ni on nećete zaboraviti dok ste živi”.

Kad gospa to ču i kad joj Zeppa iznese mnoge dokaze povjerovala mu i reče: “Zeppa moj, pošto osveta treba da padne na mene, ja se slažem, uz uvjet da me nakon ovoga što moramo učiniti pomiriš sa svojom ženom, kao što i ja kanim usprkos svemu što mi je učinila s njom ostati u miru.”

Zeppa joj odgovori: “To ću ti zacijelo učiniti, a povrh toga darovat ću ti tako vrijedan i lijep dragulj da mu nijedan tvoj nije premac”. I rekavši to zagrlji je i stade je cjelivati te je povali na škrinju u kojoj je njezin muž bio zaključan i na njoj se do mile volje zabavljao on s njom i ona s njim.

Spinelloccio, koji je bio u škrinji i čuo sve riječi što ih je Zeppa izrekao i odgovor svoje žene, a zatim još osjetio trevižanski ples² koji mu se igrao nad glavom, zadugo je čutio takav bol te mu se činilo da umire; i da se nije bojao Zeppa bio bi ženu grdno ispsovao, pa neka je bio zatvoren. Zatim, razmislivši ipak da je od njega ta podlost započela, i da je Zeppa imao pravo uraditi ono što je uradio, i da se prema njemu čovječno i kao dobar drug ponio, odluči da će biti još bolji prijatelj Zeppi negoli je dotada bio, ako on to bude htio.

Pošto se Zeppa do mile volje s gospom zabavi sude sa škrinje; i kad gospa zaiska obećani dragulj, on otvori vrata odaje i dozva ženu, koja samo reče: “Gospo, vratili ste mi žao za sramotu”, a i to reče kroza smijeh.

A Zeppa joj reče: “Otvori ovu škrinju”, i ona to učini: i u njoj Zeppa pokaza gospi njezinog Spinelloccia.

Teško bi bilo kazati tko se od njih dvoje više sramio, ili Spinelloccio videći Zeppu i znajući da je on znao što mu je učinio, ili gospa videći svoga muža i shvaćajući da je on i čuo i osjetio sve što mu je ona nad glavom uradila.

Njoj Zeppa reče: "Evo toga dragulja koji ti darujem!" Spinelloccio iziđe iz škrinje i bez okolišanja reče: "Zeppa, naši su računi izravnani, i zato bi bilo dobro, kao što si prije rekao mojoj ženi, da ostanemo prijatelji kakvi smo i bili, pa budući da nam od svega samo žene nisu zajedničke, daj da još i njih dijelimo". Zeppa se složi i u najvećem miru njih četvero skupa objedova; i otada unaprijed svaka od tih gospi imala je dva muža, a svaki od njih dvije žene, a da se zbog toga nikada nisu međusobno ni posvadili ni potukli.

Deveti dan, deseta novela
KOBILIN REP

Na navaljivanje kuma Pietra don Gianni čara da mu ženu pretvori u kobilu; i kad joj htjedne usaditi rep, kum Pietro rekne da neće repa i pokvari cijelo čaranje.

– Ljupke gospe, među mnogim bijelim golubicama crn gavrani ističe njihovu ljepotu bolje od prebijela labuda, a tako i među mnogim mudracima katkada netko tko je manje mudar ne samo što više ističe sjaj i ljepotu njihova uma nego još pruža zabavu i šalu. I zato se, budući da ste vi sve umne i razborite, kraj mene, koji sam pomalo budalast, vaše vrline ističu zbog mojih mana, pa vam stoga moram biti draži negoli kad bih ih svojom vrijednošću potamnjivao; iz toga slijedi da moram imati više slobode da se pokažem takvim kakav jesam, a vama valja strpljivije slušati ono što ću vam kazivati nego što biste to činile da sam mudriji. Kazivat ću vam dakle kratku novelu, iz koje ćete razumjeti kako pažljivo valja ispunjati zapovijedi onih koji s pomoću

čaranja nešto tvore, i kako mala greška koja se u tome počinu može pokvariti sve što čarobnjak uradi.

Neke je godine u Barletti¹ živio pop, po imenu don Gianni di Barolo, koji je, budući da mu je župa bila siromašna, da bi preživio, počeo na svojoj kobili goniti robu po sajmovima diljem Apulije pa kupovati i prodavati. I obilazeći tako jako se sprijatelji s čovjekom koji se zvao Pietro iz Tresantija,² a bavio se istim tim poslom sa svojim magarcem; i u znak ljubavi i prijateljstva don Gianni ga je po apulskom običaju zvao samo kumom Pietrom, a kad god je kum Pietro u Barlettu stizao, uvijek ga je vodio svojoj crkvi, i tu ga sa sobom zadržavao na konaku, i častio ga kako je mogao.

Kum Pietro sa svoje strane, premda je bio puki siromah i imao ubogu kućicu u Tresantiju koja je jedva dostajala njemu, i njegovoj mladoj i lijepoj ženi, i magarcu, ipak bi don Giannija kad god bi navratio u Tresanti odveo sa sobom kući i častio što je bolje mogao da mu se za gostoprinstvo u Barletti oduži. Ali ipak što se tiče spavanja, budući da je kum Pietro imao samo jednu usku postelju u kojoj je on sa svojom lijepom ženom spavao, nije mu mogao iskazati čast kakvu je želio, nego je valjalo da don Gianni spava na malo slame u staji pokraj svoje kobile koja je bivala svezana uz kumova magarca. Žena znajući kako pop časti njezina muža u Barletti više puta htjede, kad bi pop dolazio, otići na spavanje nekoj svojoj susjedi, koja se zvala Zita Carapresa di Giudice Leo, da bi pop s njezinim mužem mogao spavati u postelji, i to je mnogo puta popu rekla, ali on nikada nije na to pristao.

Međutim jedanput joj reče: "Kumo Gemmata, ne muči se zbog mene, meni je dobro i ovako, jer kad god mi se prohtije ja svoju kobilu pretvorim u lijepu curu i budem s njom, a poslije, kad ushtjednem, pretvorim je u kobilu i zato se ne bih od nje rastajao".

Mlada se žena začudi, i povjerala u to, i sve ispriča mužu dodavši: "Ako ti je takav prijatelj kao što kažeš zašto ne zaišeteš od njega da te nauči tom čaranju, da možeš mene pretvoriti u kobilu i putovati s magarcem i kobilom, pa ćemo dvostruko zarađivati? A kad se vratimo kući, mogao bi me opet pretvoriti u ženu kakva jesam".

Kum Pietro koji je bio vrlo priprost čovjek povjerala u to i pristade na savjet te kako je najbolje znao i umio stade don Giannija salijetati da ga tome nauči; don Gianni se trudio da mu izbije tu glupost iz glave, ali kad nije uspio reče mu: "Eto, kad baš hoćete, sutra ćemo po običaju prije zore ustati, pa ću vam pokazati kako se to radi. No pravo da vam kažem, najteže je od svega u toj stvari usaditi rep, kao što ćeš vidjeti".

Kum Pietro i kuma Gemmata, koji su s tolikom željom očekivali taj događaj da gotovo cijele noći nisu oka sklopili, čim se primače svanuće ustadoše i zovnuše don Giannija, koji ustavši u samoj košulji dođe u sobicu kuma Pietra i reče: "Nikome na svijetu ne bih to učinio doli vama, i zato ću vam kad vam se toliko mili učiniti, samo pazite da točno radite ono što vam budem rekao ako hoćete da mi pođe za rukom".

Oni rekoše da će činiti kako im on reče; na to don Gianni uze luč i dade je kumu Pietru u ruku veleći: "Gledaj dobro što ću raditi, i da dobro pamtiš kako ću govoriti, ali se čuvaj, ako ti je stalo da sve ne pokvariš, da ne rekneš ni riječi što god čuo ili vidio; i moli Boga da se rep dobro usadi".

Kum Pietro prihvati luč i odgovori da će tako učiniti.

Onda don Gianni reče kumi Gemmati da se svuče gola kao od majke rođena te da stane s rukama i nogama na zemlju kao što stoje kobile, poučivši jednako i nju da ne pisne što god se dogodilo; i počevši joj rukama dodirivati lice i glavu stade govoriti: "Ovo neka bude lijepa kobilina glava"; i doirnuvši joj vlasi reče: "Ovo neka bude lijepa kobilina

griva"; i dodirnuvši joj zatim ruke reče: "A ovo neka budu lijepe kobiline noge i lijepe kopita"; dodirnuvši joj zatim grudi i osjetivši da su čvrste i okrugle, pošto se probudi i diže onaj koji nije bio pozvan, reče: "A ovo neka budu lijepe kobiline grudi"; i tako učini s plećima, i s trbuhom, i sa slabinama, i s bedrima, i s nogama; i kad mu naposljetku ostade da načini još samo rep podiže košulju i uze kolčić kojim je sadio ljude te ga spremno gurnu u brazdu stvorenu za to i reče: "A ovo neka bude lijep kobilin rep".

Kumu Pietru koji je dotle sve pozorno gledao ne bijaše po volji kad vidje to potonje pa reče: "Ej, don Gianni, ja neću repa, ja neću repa!"

Već se bijaše korijen kojim se svaka biljka prima ovlažio kad ga don Gianni izvuče i reče: "Jao, kume Pietro, što si to učinio? Nisam li ti rekao da ne zineš, što god vidio! Kobila samo što nije bila napravljena, a ti si svojim govorom sve pokvario i sada više nema načina da se ponovno napravi". Kum Pietro reče: "Pa dobro, ja nisam htio onaj rep, zašto niste meni rekli: 'Načini ga ti'? A još ste ga i prenisko usađivali". Don Gianni reče: "Zato što ga ti prvi put ne bi znao usaditi kao ja".

A kad mladica ču te riječi ustade na noge i prostodušno reče mužu: "Budalo jedna, što si sebi i meni pomrsio račune? Jesi li ikad vidio kobilu bez repa? Bog mi se smilovao, siromašan si, ali pravo bi bilo da si još siromašniji".

I kako više nije bilo načina da se mladica pretvori u kobilu zbog riječi koje je kum Pietro izgovorio, ona se sjetna i nevesela odjenu, a kum Pietro nastavi po običaju s magarcem svoj stari posao pa skupa s don Giannijem ode na sjajam u Bitonto³ i nikad više od njega ne zaiska te usluge.

Deseti dan, šesta novela
BLIZANKE

Pobjedonosni kralj Karlo Stariji zaljubivši se u mladu djevojku zasrami se zbog svoje ludosti te nju i njezinu sestru čestito uda.

Svaka je od vas mnogo puta čula spominjati kralja Karla Starijeg ili Prvog, čijem se veličanstvenom pothvatu a zatim slavnoj pobjedi nad kraljem Manfredijem¹ ima zahvaliti što su iz Firence protjerani gibelini i što su se u nju vratili gvelfi. Zbog toga se vitez po imenu gospar Neri degli Uberti otišavši iz Firence sa svima svojim i s mnogo novca nije htio drugdje nego pod okrilje kralja Karla skloniti. I da bi živio na samotnu mjestu i tamo u miru okončao život ode u grad Castellammare di Stabia,² i ondje, otprilike na strelomet od drugih gradskih naselja, kupi imanje sred maslina, i lijesaka, i kestena, kojima onaj kraj obiluje, pa na njemu sagradi krasan i udoban dvorac i uza nj uredi divan perivoj kojemu u sredini, jer je žive vode bilo u izobilju, po našem običaju načini lijep i bistar ribnjak i lako ga napuni mnogim ribama.

I dok se on ničim drugim nije bavio nego svakoga dana sve više uljepšavao svoj vrt, dogodi se da kralj Karlo, za ljetnih vrućina, u Castellammare malko otopočinuti dođe, pa slušajući o krasoti vrta gospara Nerija poželje da ga vidi. A kad doču čiji je naumi da prema vitezu bude što ljubazniji, zato što je bio na strani njegovih protivnika, i poruči mu da sa svoja četiri pratioca iduće večeri želi s njim u njegovu vrtu potajno večerati. To bješe gosparu Neriju jako drago pa pošto priredi veličanstvenu večeru i svojoj posluzi odredi što im sve valja raditi, što je veselije znao i umio primi u svom krasnom vrtu kralja. Kad kralj razgleda i pohvali cio vrt i kuću gospara Nerija, pošto stolovi bijahu prostrti pokraj ribnjaka, opravši ruke sjede za jedan od njih, pa grofu Guidu di Monforte, jednom od svojih pratilaca, naredi da mu sjedne s jedne strane, gosparu Neriju s druge, ostaloj pak trojici koji su s njim došli zapovjedi da sjednu po onom redu kako je odredio gospar Neri. Donesoše se izvrsna jela, a vina bijahu odlična i skupocjena, i posluga u divnom redu, bez ikakve buke i pometnje, te kralj sve mnogo pohvali. I dok je u veselju jeo i uživao u tišini toga mjesta, uđoše u vrt dvije mladice u dobi od nekih petnaest godina, s kosama poput zlatnih niti, kovrčavim i raspletenim ispod lakog vjenčića od zimzelena, a u licu nalik na anđele, toliko im je bilo i nježno i lijepo, a bijahu odjevene u tanahno laneno ruho i bijelo kao snijeg na tijelu, koje od pojasa naviše bješe veoma usko, a naniže zvonoliko i dugo sve do peta. A ona koja prva uđe nosila je na ramenima dvije ribarske mreže, koje je pridržavala lijevom rukom, dok je u desnoj imala dug štap; a druga što je za njom išla imala je na lijevom ramenu tavu i pod tom istom mišicom snopić drva i u ruci tro-nožac, a u drugoj ruci žaricu ulja i upaljenu luč; kad ih kralj ugleda začudi se i napeto stade čekati što to znači. Mladice ponizno i stidljivo pristupiše i pokloniše se kralju, a zatim, otišavši tamo gdje se ulazilo u ribnjak, ona koja je

imala tavu spusti na tlo nju i zatim ostale stvari pa uze u ruke štap što ga je druga nosila, te obje uđoše u ribnjak, gdje im je voda sezala do grudi. Jedan od slugu gospara Nerija spremno naloži vatru, postavi tavu na tronožac, nali u nju ulja i stade čekati da mu djevojke dobace ribu. I dok je jedna od njih pretraživala mjesta gdje je znala da se ribe skrivaju, druga je hitala mreže, na veliku zabavu kralju koji je to pozorno promatrao, i uloviše mnogo ribe; i pošto ih dobaciše sluzi, koji ih je još gotovo žive metao na tavu, kako su bile poučene stadoše one loviti najljepše ribe i bacati ih na stol pred kralja, i grofa Guida, i oca. Ribe su se koprcale po stolu, a kralj se tomu jako radovao; i hvatajući ih ljupko ih je djevojkama natrag bacao, i tako su se neko vrijeme šalili dok sluga nije ispržio ono što mu je bilo dato; i to je bilo, više kao međujelo nego kao osobito draga ili vrsna hrana, po nalogu gospara Nerija iznijeto pred kralja.

Kad se djevojke dosta naloviše i vidješe da je riba pržena, pošto im se bijela i tanahna odjeća sva pripri uz kožu da gotovo ništa nije skrivala od njihova nježna tijela, izadoše iz ribnjaka; i ponovno uzevši svaka donijete stvari stidljivo prođoše ispred kralja i vratiše se u kuću. Kralj i grof i ostali za stolom dugo su promatrali mladice i mnogo ih je svatko u sebi hvalio da su lijepe i lijepa tijela, a povrh toga ljupke i dično odgojene; ali više nego ikomu svidješe se kralju, koji je tako pomnjivo promatrao svaki dio njihova tijela kad su izlazile iz vode te ne bi bio osjetio ni da ga je tada tko ubo. I što je više na njih mislio a da i nije znao tko su ni što su to je jače osjećao kako mu se u srcu budi žarka želja da im se sviđi i po tomu je jasno spoznavao da će se zaljubiti ako ne bude na oprezu; a nije ni sam znao koja mu se od njih dviju više sviđa, toliko su u svemu bile jedna drugoj slične.

I dok su mu se tako misli prepletale, obrati se gospodaru Neriju i upita ga tko su te dvije gospojice; gospodar Neri mu odgovori: "Gospodaru, to su moje kćeri blizanke, jednoj je ime

lijepa Ginevra, a drugoj plavokosa Isotta".³ Kralj mu ih mnogo pohvali svjetujući ga da ih uda; gospar Neri se ispriča kralju da to u takvim prilikama ne može učiniti. Međutim, kad preostade još samo voće da se donese za večeru, dođoše te dvije mladice u prekrasnim svilenim haljinama s golemim srebrnim pliticama u ruci punima raznovrsna voća što ga to godišnje doba donosi, i sve postaviše pred kralja na stol. Kad to učiniše povukoše se malo natrag i zapjevaše pjesmu koja počinje ovako:

Ljubavi, kamo stigoh,
ne bi se lako moglo povjediti,

s toliko slasti i tako milo te se kralju, koji ih je s uživanjem opet gledao i slušao, činilo da su svi anđeoski kori s neba tamo sišli da pjevaju; i kada to otpjevaše kleknuvši ponizno zamoliše kralja da ih otpusti, a on ih, iako ga je žalostio njihov odlazak, naoko ipak radosno otpusti. Pošto dakle večera završi, kralj se i njegova pratnja uzjahavši konje i oprostivši se s gosparom Nerijem u razgovoru o svemu i svačemu vratiše u kraljevsku palaču.

Tu kralj, premda je skrivao svoje osjećaje i bio zauzet mnogim važnim poslovima, ne mogaše zaboraviti krasotu i ljupkost lijepe Ginevre, zbog koje je ljubio i njezinu sličnu sestru, te se tako zaplete u ljubavne mreže da gotovo ni na što drugo nije mogao misliti, pa izmišljajući razne razloge prisno sprijatelji s gosparom Nerijem i stade vrlo često dolaziti u njegov lijepi perivoj da vidi Ginevru. I ne mogavši dalje trpjeti i ne znajući drugoga puta ni načina, pade mu na um da ne samo jednu nego obje mladice otme ocu, te svoju ljubav i svoj naum otkri grofu Guidu.

A on, jer je bio valjan čovjek, njemu reče: "Gospodaru, ja se jako čudim tomu što mi velite, a toliko jače nego što bi se itko drugi čudio koliko mislim da bolje nego itko drugi poz-

najem vaše navike od vašega djetinjstva do današnjega dana. I pošto mi se nikad u vašoj mladosti, kad bi Amor lakše morao svojim streljivom probadati, ne učini da u vama vidjeh takve strasti, slušajući vas sada kad ste već na pragu starosti tako mi je novo i neobično što ste zaljubljeni da mi se to pravim čudom čini. I kad bi se meni priličilo da vas prekorim dobro znam što bih vam o tom rekao, imajući pred očima da ste još pod oružjem u tek nedavno osvojenom kraljevstvu, sred nepoznata naroda puna nevjere i izdaje, i posvema zauzeti golemim brigama i državnim poslovima pa još niste pravo ni počinuli: i usred toliko toga da nađete mjesta varljivoj ljubavi! To ne dolikuje velikodušnu kralju nego kukavnu mladiću. A k tome, što je još gore, velite da ste odlučili oteti obje kćeri onom jadnom vitezu koji vas je u svojoj kući iznad svojih mogućnosti počastio i, da vam još veću čast iskaže, pokazao vam ih gotovo nage potvrđujući time kolika je njegova vjera u vas i kako se čvrsto uzda da ste vi kralj a ne grabežljivi vuk. Zar ste tako brzo smetnuli s uma da su vam Manfredijeva nasilja nad ženama otvorila put u ovo kraljevstvo? Je li ikada počinjena veća izdaja koja bi zaslužila vječnu kaznu, od ove kojom vi onome tko vas časti oduzimate svu čast, i nadu i utjehu? Što bi ljudi o vama rekli da to učinite? Možda mislite da bi za opravdanje dovoljno bilo reći: 'Učinio sam to zato što je on gibelin'? Je li to pravednost kralja da prema onome koji mu na ovaj način pod okrilje pribjegne, tko god to bio, tako postupa? Spomenite se, kralju, da je velika vaša slava što ste pobijedili Manfredija, ali još je veća onomu tko sam sebe pobijedi; stoga vi, kojem valja nad drugima vladati, pobijedite sami sebe, i obuzdajte tu požudu, i nemojte takvom mrljom okaljati ono što ste slavno stekli".

Te riječi ljuto probodoše kraljevo srce i to ga više ožalostiše što je dublje osjećao da su istinite pa zato teško uzdahnuvši reče: "Grofe, sudim zaista da je vještu ratniku mnogo lakše

i ugodnije pobijediti svakog neprijatelja, koliko god on bio jak, negoli svoju vlastitu požudu; ali premda je ta patnja tegobna i neizmjerne snaga se ište, vaše su me riječi tako podbole te mi valja već narednih dana djelom dokazati da jednako znam sama sebe nadvladati kao što umijem druge pobjeđivati.”

I ne prođe mnogo dana poslije tih riječi a kralj se vrati u Napulj, te bilo da sebi oduzme razlog da učini išta podlo, bilo da nagradi viteza za iskazane počasti, premda mu teško bijaše pokloniti drugome ono za čim je najviše čeznuo, ipak naumi udati one dvije mladice, i to ne kao kćeri gospara Nerija, nego kao svoje. I na veliku radost gospara Nerija, davši djevojkama veličanstven miraz, lijepu Ginevru udade za gospara Maffea da Palizzi, a plavokosu Isottu za gospara Guigielma della Magna, za dva vrlo viteza i plemića visoka roda; i udijelivši ih njima s neizmjernom boli ode u Apuliju, gdje je s trajnim naporima tako i toliko kinjio svoju žestoku žudnju da se raskinuvši i smrvivši ljuvene okove do smrti oslobodi te strasti.

Možda će tko reći da je kralju malenkost udati dvije djevojke, i ja ću se s njima složiti; no veliko je i veličajno djelo pomislimo li da je to učinio zaljubljeni kralj, udavši onu koju je sam ljubio, a da nije uzeo ni ubrao od svoje ljubavi ni lista, ni cvijeta, ni ploda. Tako dakle postupi veličanstveni kralj, i bogato nagradi plemenita viteza, i čestito počasti ljubljene djevojke, i sama sebe junački pobijedi.

PIŠČEV ZAKLJUČAK

Predične gospe kojima se za utjehu latih ovako duga i mučna posla, vjerujem da sam uz pomoć Božje milosti koju sudim da mi je Bog po vašim pobožnim molitvama a ne po mojim zaslugama udijelio potpuno obavio ono što sam na početku ovoga djela obećao da ću učiniti; zahvaljujući za to ponajprije Bogu a onda vama mogu sada odmoriti pero i utruđenu ruku. No prije toga kanim ukratko odgovoriti na neke sitnice, potekle gotovo od nijemih pitanja, što bi ih možda koja od vas ili koja druga mogla izreći, jer mi se posve sigurnim čini da ove novele ne smiju imati posebnih povlastica pred drugima, štoviše spominjem se da sam na početku četvrtoga dana pokazao da ih nemaju.

Možda će neke od vas kazati da sam pišući ih previše slobode uzimao kao što sam odredio da gospe katkada govore a mnogo češće slušaju ono što čestitim ženama ne dolikuje ni govoriti ni slušati. Niječem to, jer nijedna novela nije u tome tako nepristojna da bi ikome nepriličnom bila, ako se

pristojnim riječima kazuje, a ovdje sam u tome kanda vrlo dobro uspio.

Ali pretpostavimo da je tako, jer nemam namjere prepirati se s vama koje biste me pobijedile. Velim da kao odgovor zbog čega sam to učinio imam dovoljno spremnih razloga. Ponajprije, ako u nekoj i ima trun toga, to su iziskivale osobine novele, jer kad ih razboritim okom razmotri poznavalac bjelodano će spoznati da ih drugačije nisam mogao ispriповјediti ako ih nisam htio izobličiti. Pa ako su ipak neki dijelak ili neka riječca slobodniji negoli se možda sviđa bogomoljkama, kojima su pretežnije riječi nego djela i koje se većma trude da se pokazuju negoli da budu dobre, velim da mi se ne smije zamjeriti što sam ih napisao, više nego što se općenito zamjera muškarcima i ženama što povazdan govore 'rupa', i 'klin', i 'stupa', i 'tučak', i 'djevenica', i 'kobasica', i puno sličnih stvari. A da i ne govorim o tom kako se mom peru ne smije uskratiti sloboda koja se dopušta kistu slikara, koji bez ikakva prijekora, čak i opravdanoga, na svojim slikama ne prikazuje samo kako sveti Mihajlo mačem ili kopljem probada zmiju i sveti Juraj zmaja gdje mu je volja, nego i Krista slika kao muško, a Evu kao žensko, pa čak Onomu koji je za spasenje ljudskoga roda umro na križu ponekad jednim čavlom a ponekad dvama na nj noge pribija.

Zatim, lako možemo razumjeti da se ovakve zgode ne kazuju u crkvi, gdje valja govoriti čista srca i doličnim besjedama, premda se u crkvenim knjigama nalazi mnogo s blažnijih riječi od onih koje sam ja napisao; ne kazuju se ni u filozofskim školama gdje se poštenje jednako ište kao i drugdje, ni među duhovnicima, ni među mudracima, nego samo u vrtovima, gdje je mjesto za zabavu, među mladom čeljadi koja je već zrela i nepodložna novelama, i to u doba kad se i najčestitiji ljudi ne bi sramili bježati i s hlačama na glavi samo da se spase.

Novele, kakve god one bile, mogu škoditi i koristiti, kao i svaka druga stvar, ako se razmotri tko ih sluša. Tko ne zna da je vino korisno živu čovjeku, kako tvrde Cinciglione,¹ i Scolαιο,² i mnogi drugi, a škodljivo onom tko ima groznicu? Hoćemo li onda reći da je vino pogubno zato što škodi grozničavima? Tko ne zna koliko je vatra korisna, štoviše nužna smrtnicima? Hoćemo li reći da je pogubna zato što sažiže kuće, i sela, i gradove? I oružje brani život onih koji žele u miru živjeti, ali mnogo puta i ljude ubija, ali ne od svoje zloće, nego od zloće onih koji se njime pogubno služe.

Zlurad duh nikad iskreno ne shvaća nijedne riječi, pa kao što takvima čestite besjede ne koriste, tako i one koje nisu toliko čestite ne mogu pokvariti duh sklon dobru, kao što glib ne može okaljati sunčeve zrake, ni zemaljske gnusobe nebeske ljepote. Koje su knjige, koje su besjede, koje su riječi svetije, i uzvišenije, dostojnije štovanja od Svetoga pisma? A ipak bilo je mnogo onih koji su ga naopako razumjeli i tako odveli u propast sebe i bližnje. Svaka stvar nosi u sebi nešto dobro, ali zlo shvaćena može nanijeti velike štete, pa tako velim i o svojim novelama. Tko iz njih htjedne poguban savjet ili pogubno djelo izvući, one ga nikomu neće zatajiti ako ga u sebi imaju, a imat će ga ako ih tko okreće i izvrće; a tko iz njih htjedne koristi i ploda, one mu to neće uskratiti, niti će se ikad išta drugo reći nego da su korisne i poštene, ako se budu čitale u ono vrijeme i među onim ljudima za koje su ispričane. Ona koja mora moliti krunicu ili peći kolače i slatkiše svom ispovjedniku, neka ih ostavi na miru; one neće ni za jednom trčati da ih čita, premda i pobožne dušice tako govore a ipak čine one stvari kad im se pruži prilika!

Bit će i onih koje će reći da ovdje ima i takvih da bi bilo mnogo bolje kad ih ne bi bilo. Neka bude: ali ja sam mogao i smio napisati samo one koje su kazivane, i zato su morale

one koje su ih kazivale samo lijepe novele pripovijedati, pa bih i ja bio samo lijepe zapisao. Ali ako bi ipak netko pretpostavio da sam ih ja i izmislio i zapisao, a nisam, velim da se ne bih sramio što sve nisu lijepe, jer nema takvog umjetnika, osim Boga, koji bi dobro i savršeno sve napravio; ni Kralo Veliki, koji je prvi proglasio paladine, nije ih umio toliko stvoriti da od njih samih može sastaviti vojsku.

U mnoštvu stvari moraju biti i njihova svojstva različita. Nijedna njiva nikad nije tako dobro obrađena da se na njoj ne bi našla koja kopriva, ili kukolj, ili drač među žitom. A da i ne spominjem da bi bilo preglupo poči silom izmišljati samo najizvrsnije zgone i pomno se truditi da govor bude veoma umjeren, kad se valja obratiti jednostavnim mladima kakve ste vi u većini. Ipak, koja od vas ove novele uščita neka ostavi one golicave i neka čita zabavne; a da nikoga ne prevare, sve one imaju već na čelu označeno ono što u svom krilu kriju.

Vjerujem još da će se naći i onih koje će reći da su neke preduge; njima odgovaram da onaj tko ima drugoga posla ludo čini ako ih čita, makar i kratke bile. I premda je mnogo vremena prošlo otkad sam započeo pisati do ovog časa kad dovršavam svoj trud, nisam stoga smetnuo s uma da sam se na ovu muku dao za dokone, a ne za druge; a tko čita da mu vrijeme prođe tomu ništa ne može biti dugo, ako mu pruža ono radi čega se tim bavi. Kratka djela više dolikuju učenjacima, jer se oni ne trude da skrate vrijeme nego da ga korisno upotrijebe, negoli vama gospama, kojima onoliko vremena preostaje koliko ga ne potratite u ljubavnim nasladama. A osim toga, budući da nijedna od vas ne odlazi na nauke ni u Atenu ni u Pariz ili Bolognu,³ za vas valja kazivati opširnije negoli za one koji su učeći izoštrili svoj um. Ne sumnjam nimalo da će biti i onih koje će prigovoriti da je previše toga rečeno, pretrpano šalama i brbljarijama, i da takvo pisanje ne dolikuje odmjerenu i ozbiljnu mužu.

Njima dugujem iskazati i iskazujem im osobitu zahvalnost, jer u svojoj revnosti pokazuju tako nježnu skrb za moj dobar glas. Ali ću ipak na njihovu zamjerku odgovoriti. Priznajem da sam odmjeren i da su me u životu često mjerili; i stoga, govoreći onima koje me nisu mjerile tvrdim da od ozbiljnosti nisam otežao, nego sam tako lak da plutam na vodi; a s obzirom na to da propovijedi kojima fratri kore ljude zbog svojih grijeha, danas najviše vrve dosjetkama, i brbljarijama, i glupostima, prosudio sam da one neće škoditi ni mojim novelama, napisanim da razgone žensku sjetu. Ipak, ako se njima previše budu smijale, lako će ih od toga Jeremijine tužaljke,⁴ muka Spasiteljeva i Magdalenin plač izliječiti.⁵

A tko bi i posumnjao da neće biti i onih koje će kazati da mi je jezik opak i otrovan, jer na nekim mjestima pišem istinu o fratrima? Onima koje tako govore opraštam, jer mi valja vjerovati da ih potiče pravedan razlog: ta fratri su dobre duše i klone se neugodnosti za ljubav Božju, a melju što je poželjeveno i nikome o tome ne pričaju; i još kad ne bi svi malo vojnjali na prčevinu, bilo bi posve ugodno njihovo društvo.

Ipak priznajem da na ovom svijetu nema nimalo postojanosti nego se vazda sve mijenja, pa bi se to moglo dogoditi i s mojim jezikom; a o njemu mi, budući da ne vjerujem svom sudu kojega se u svojim činima čuvam koliko god mogu, nema tomu dugo reče neka susjeda da je najbolji i najslađi na svijetu: i doista, kada se to zbilo, malo mi još ovih novela bijaše ostalo da napišem. I zato što ima i onih koje sa zavišću govore, neka to što je rečeno bude odgovor njima. I prepuštajući dakle svakoj da govori i misli što joj je drago, vrijeme je da okončam priče, zahvaljujući ponizno Onomu koji ih je nakon tako duga napora priveo željenom svršetku. A vi, ljubazne gospe, s njegovom milošću ostajte u miru, i spomenite se mene, ako ijednoj bude imalo na korist što ih je čitala.

TUMAČ

PRVI DAN

I, 4

- ¹ u *Lunigiani*: u krajnjem sjeverozapadnom dijelu Toskane, nazvanom po gradu Luniju, nekadašnjoj rimskoj koloniji, srušenom god. 1016.
- ² *samostan... danas*: benediktinski samostan Montelungo postojao je u 14. st. blizu Pontremolija (Lunigiana).
- ³ *griješ... okajan*: poslovice dobro poznata u 14. st.
- ⁴ *zatvori*: jer je svaki samostan imao i svoj zatvor za redovnike koji su se teže ogrješili.
- ⁵ u *redu svetoga Benedikta*: u katoličkom vjerskom redu benediktinaca. Sv. Benedikt iz Nursije (Norcia) rodio se 480, a umro 540. Osnovao je god. 529. samostan Montecassino iz kojega se razvio taj red koji se proširio po cijeloj Evropi u više desetina tisuća samostana, stekavši goleme zasluge na polju duhovne i materijalne kulture. Ali od 13. st. značenje benediktinaca opada u korist popularnijih redova dominikanaca i franjevaca koji su propovijedali i borili se protiv novih hereza.

DRUGI DAN

II, 7

- ¹ Od mnogobojnih književnih izvora koji se spominju u vezi s ovom pripovijetkom zaslužuju spomen jedino *Efeške pripovijetke* Grka Ksenofonta Efežanina (2. st. n. e.), jer u povijesti Habrokoma i Anteje ima nekih širih podudarnosti sa zbivanjima u ovoj noveli. Međutim, motiv o tobože sačuvanom djevičanstvu nije rijedak u srednjovjekovnoj književnosti, osobito kada se priča o mladim redovnicama. Isto je tako bio raširen motiv pustolovnog putovanja po Sredozemnom moru, kojem se dalji uzor mogao naći u helenističkom romanu.
- ² *Teško možemo spoznati* itd. Ovaj je moralni uvod u skladu s osnovnom temom pripovijedanja u drugom danu. Hirovitost fortune osobito je uočljiva u prolaznosti i nesigurnosti svjetovnih dobara, u prvom redu bogatstva.
- ³ *u Babiloniji*: Kairu.
- ⁴ *kralj algarpski*. Al Garb je arapsko kraljevstvo koje je obuhvaćalo Maroko i dio Iberskog poluotoka. Ime se sačuvalo u nazivu južnoportugalske pokrajine Algarve. Firentinci su trgovali izvrsnim vunanim tkaninama iz Garba.
- ⁵ *Maljorka*: najvećeg otoka u skupini Baleara, istočno od Španjolske. Na Maljorki su firentinski Bardi imali stovarište za trgovinu algarpskim vunanim tkaninama.
- ⁶ *deveta ura*: oko tri sata poslije podne.
- ⁷ *na aleksandrijski način*: egipatski, istočnjački.
- ⁸ *Chiarenzu u Romaniji*: luku na Peloponezu. Romanijom su nazivali istočnorimsko carstvo (Bizant). Spomenutu luku zauzeli su kneževi Maljorka uz pomoć Katalonaca; god. 1315. tu se proslavila svadba Ferdinanda od Maljorka, koji je bio brat napuljske kraljice, s Izabelom, rodicom Huga Lusignana, kralja ciparskog, kojem je Boccaccio posvetio svoje djelo *O rodoslovljima poganskih bogova*.
- ⁹ *morejskoga*: peloponeskoga. Boccaccio je pratio i dobro poznao politička zbivanja na Moreji (Peloponezu) njegova doba. God. 1334. Firentinac Nikola Acciaiuoli, njegov prijatelj, preuzeo je brigu nad financijskim poslovima kneževa od Tarenta u Moreji. God. 1338. poveo je Katarinu Valois i njezine sinove Roberta i Louisa od Tarenta da preuzmu vlast u Ahajskoj kneževini, a vratio se 1341, o čemu je Boccaccio pisao u latinskoj *Epistuli* (V). Ako je firentinski pripovjedač bio više sklon dračkom ogranku Anžuvina nego li tarentskom, nije isklju-

- čeno da je likom ovoga "morejskog kneza" želio aludirati na nekoga od spomenutih tarentskih knezova, koje u suvremenim ljetopisima nazivaju "ženskarima" i koji će biti, kao ljubavnici napuljske kraljice Ivane, upleteni u ubojstvo kralja Andrije.
- ¹⁰ *atenski vojvoda*. Možda je ovaj lik, u rodbinskom odnosu s morejskim knezom, nekako povezan s Gualtijerijem VI, nazvanim "vojvoda atenski", kojega je Boccaccio upoznao u Napulju dok se vojvoda pripremao za novi pohod na Grčku. Supruga mu je bila kći Filipa Tarentskog, odnosno sestra gore spomenutih Roberta i Louisa, a Boccaccio ju je veličao u stihovima svoje *Ljubavne vizije* (XLI, 40-48). Vojvoda atenski bio je kasnije tiranin u Firenci.
- ¹¹ *onako naga*: zato jer se sve do 15. st. u krevet išlo bez ikakve odjeće.
- ¹² *sina Konstantina*: Konstantin, sin Andronika, bio je car u Bizantu početkom 14. st.
- ¹³ *Manojla*: nećaka cara Andronika. Boccaccia su i u ovom slučaju privukla isključivo imena poznatih povijesnih osoba; cilj mu je bio da pojača privid vjerojatnosti u svojem pričanju.
- ¹⁴ *u Eginu*: grad na istoimenom otoku nasuprot Atene, jugozapadno od Pireja.
- ¹⁵ *Hios*: otok u Egejskom moru, pred lukom Smirnom. Tada je pripadao Genovskoj republici.
- ¹⁶ *turski car Uzbek*: kan tatarske Zlatne horde (1312-1340). Bio je u dobrim odnosima s talijanskim trgovcima, osobito Genovljanima, na Krimu i Crnom moru, te sa zapadnim dvorovima koji su imali interesa na Istoku. Boccaccio je, vjerovatno, zato izabrao njegovo ime.
- ¹⁷ *u Smirnu*: veliku luku na zapadnoj obali Male Azije. Nije pripadala državi kana Uzbeke.
- ¹⁸ *s kapadokijskim kraljem Bazanom*. Kapadokija je antička zemlja u istočnoj Maloj Aziji, samostalna kraljevina u 3-1. st. prije n. e. U 14. st. bila je pod Turcima. Bazan je izmišljeno ime, osim ako pisac tim imenom nije htio aludirati na Baldona Bassana, dvorskog meštra i vjernog pristašu napuljskog kralja Andrije, upornog protivnika tarentskih i ahajskih Anžuvinača koji su podržavali kraljicu Ivanu.
- ¹⁹ *Rod*: grčki otok u Egejskom moru, najveći u skupini Dodekaneza, pred obalom Male Azije. Prelazeći iz ruke u ruku, Alatiel se ipak pomalo približava zavičajnom Egiptu i Aleksandriji, gdje je započelo njezino lutanje. Na Rodu su trgovali firentinski novčari Bardi i Peruzzi, s kojima je bio povezan Boccacciov otac.
- ²⁰ *katalonskom galijom*. Iberska zemlja Katalonija bila je u 14. st. nezavisna država pod aragonskom dinastijom i imala je značajnih trgovačkih

veza i posjeda u Grčkoj. Katalonci su god. 1311. osvojili Atenu i držali je do 1388.

- ²¹ *u Paf*: luku Pafos, na jugozapadnom dijelu otoka Cipra.
- ²² *Antigon*. I ovo je ime Boccaccio izabrao zbog antičkih povijesnih reminiscencija. Aleksandrov vojskovođa Antigon Jednooki (380-301. prije n. e.) proglasio se 306. kraljem Cipra zajedno sa sinom Demetrijem, ali je bio pobijeden u ratu sa suparnicima koji su podijelili njegovu državu što se prostirala od Helesponta do Eufrata.
- ²³ *ciparskoga kralja*: u 14. st. Cipar je bio nezavisna kraljevina pod vladom dinastije Lusignan.
- ²⁴ *u Armeniju*: zemlju drevne kulture, smještenu između Male Azije, Kavkaza i Irana. U 12. st. mnogi stanovnici Armenije bježe pred Seldžucima i nastanjuju se u maloazijskoj Kilikiji, osnivajući Malu Armeniju.
- ²⁵ *iz Famaguste*: luke na istočnoj obali otoka Cipra.
- ²⁶ *Aguamorta*: luka i grad u Provansi (Aigues Mortes). U to su mjesto putovali Boccacciovi nećaci. Priča koju će izreći Alatiel podsjeća na legendu Petra iz Provanse i Maguelonne, kćeri kralja napuljskog (*Le livre de Maguelonne*).

II, 9

- ¹ Motiv ove novele nadahnuo je i Shakespearea (dramska "romanca" *Cymbelin*), pa postoji golema literatura o njegovim daljim i bližim izvorima. Na Boccaccia su utjecale neke francuske priče i romani, u stihu i prozi, koje je upoznao posredstvom talijanskih trgovaca koji su se bavili u Francuskoj, jer je vrlo karakteristično što su u njegovoj noveli kraljevski i feudalni likovi iz francuskih izvora zamijenjeni likovima običnih genovskih i firentinskih trgovaca.
- ² *dvadeset milja*: oko 50 km, jer je genoveška milja iznosila oko 2500 m. Zadržao se negdje na zapadu Savone, na putu što je iz Genove vodio prema Francuskoj uzduž ligurske obale.
- ³ *u Albisoli*: gradiću na ligurskoj obali, blizu Savone, a na zapad od Genove.
- ⁴ *iz Finala*: gradića zapadno od Savone. Na obali je Finale Marino, a nešto u unutrašnjosti Finale Borgo.
- ⁵ *u Akri*. Akra je bila zadnje križarsko uporište u Sv. Zemlji, pa je pad Akre 14. kolovoza 1291. izazvao težak dojam u kršćanskom svijetu. Na sajmovima u Akri sudjelovali su mnogi talijanski, osobito firentinski trgovci. Kako se spominje "sultanovo gospodstvo", očito je da je radnja ove novele situirana u razdoblje nakon god. 1291.
- ⁶ *dublona*: to je bio zlatni novac španjolskog podrijetla.

TREĆI DAN

III, 1

- ¹ Motiv o redovnicama koje nisu poštivale zavjet čistoće pa su zatrudnjele nije rijedak u srednjovjekovnoj književnosti. Ipak, Boccaccio nije imao uzora kada je pisao ovu novelu.
- ² *na glavu... crno ruho*: karakteristični dijelovi odjeće u nekih ženskih crkvenih redova.
- ³ *našem kraju*: Toskani. Do danas nije bilo moguće identificirati taj ženski samostan.
- ⁴ *Lamporecchio*: mjesto između Empolija i Pistoje (zapadno od Firence).

III, 3

- ¹ *prije jutrenja*: prije zore. U katoličkoj liturgiji, jutrenja je noćna služba, prije zornice i prve ure (šest sati).

III, 4

- ¹ Motiv ove novele poslužio je engleskom piscu Geoffreju Chauceru (oko 1340-1400) za njegovu priču u stihovima *The Miller's Tale* (*Kanterberijske priče*, 1386-1400), a i talijanskom novelistu Giovanniju Sercambiju (*Novele*, CXI, CXVII).
- ² *samostana svetoga Pankracija*: riječ je o crkvi i franjevačkom samostanu sv. Brancazija (tj. Pankracija), koji postoje i danas u Firenci (ulica Della Spada). Po toj se crkvi nazvala jedna gradska šestina (proširena Firenca dijelila se na šestine, a ne na četvrti). Grb je tog dijela grada bio lavlja šapa (*branca*) na štitu, pa je tako i svecu bilo promijenjeno ime.
- ³ *među trećoredce* itd. Trećoredci ili Tertiarii treći su franjevački red, osnovan god. 1221, koji prima članove bez obzira na spol i dopušta im brak i posjedovanje imovine, pa oni žive laičkim a ne strogim redovničkim životom.
- ⁴ *družbi bičevalaca*: bratstva flagelanata, koji su se iz vjerskih pobuda trapili bičevanjem. Bilo ih je osobito mnogo za velike kuge 1348. god. Papinskom bulom zabranjeni su 1349.
- ⁵ *kazolanska jabuka*: crvena jabuka iz Casolea, u Valdelsi.
- ⁶ *fra Anastazijeve propovijedi*: ne radi se o nekom poznatom propovjedniku, nego o fratarskim propovijedima uopće, jer je to ime bilo veoma popularno među redovnicima.
- ⁷ *Magdalene Pokornice*: neko od popularnih djela o Sv. Magdaleni, grešnici koja se pokajala i obratila.

- ⁸ *na živini... Ivana Gualberta*: jer su ti sveti pustinjaci jahali na magarcu. Opsceni smisao ovih izraza vrlo je jasan.

III, 10

- ¹ Franco Sacchetti ispričao je sličnu novelu (CI), ali je radnju smjestio u talijansko mjesto Todi (Umbrija), a ne u egipatsku pustinju Tebaidu. Motiv iz mnogobrojnih svetačkih legendi i priča o napastima kojima su izvrgnuti pustinjaci dobio je u Boccacciovoj obradbi šaljiv i zabavan oblik, svjedočeći još jednom o trijumfu ljudskog nagona.
- ² *Kapsi*: Gafsi u Tunisu.
- ³ *Berberiji*. To je skupni naziv za sjevernoafričke zemlje od Tripolitanije do Maroka. Naziv je nastao prema "barbari". Danas je to ime za pre-darapsko stanovništvo tih područja (Berberi).
- ⁴ *Tebajdske pustinje*: područje oko Tebe u Egiptu, gdje se razvio velik pu-stinjački pokret.

ČETVRTI DAN

IV, 2

- ¹ Preteče ove novele mogu se naći u grčkoj književnosti, npr. u Pseudo Kalistenovoj knjizi *O Aleksandrovim djelima* (IV), gdje se pripovijeda kako je egipatski mag i kralj Nektaneb prevario Aleksandrovu majku Olimpijadu, pa u knjizi Josipa Flavija *Stara judejska povijest* (XVIII, 7). Posredstvom srednjovjekovnih prijevoda Boccacciu je bila poznata priča o Olimpijadi, te ona o Mundu i Paolini, prema Flaviju.
- ² *što... Assisi*: što ih je u franjevačkom redu, jer se osnivač reda, sv. Franjo, rodio u Assisiju (Umbrija), gdje je i pokopan, u crkvi San Francesco.
- ³ *u Imoli*: gradu na jugoistoku Bologne.
- ⁴ *della Massa*: iz mjesta koje se zove Massa Lombarda, a smješteno je nekoliko kilometara od Imole.
- ⁵ *minoritski red*: red Male braće, sinonim za franjevce.
- ⁶ *Fra Alberto iz Imole*: fratre su nazivali po imenu najpoznatijeg mjesta u blizini onoga u kojem su se rodili ili u kojem su djelovali. Ime fra Albertovo postalo je brzo poslovično, a označavalo je hipokrita.
- ⁷ *sveti Franjo Asiški*: talijanski svetac i jedan od prvih književnika na narodnom jeziku (oko 1181-1226), autor *Pjesme o bratu Suncu* ili *Pjesme o stvorovima*.
- ⁸ *andeo Gabrijel*: arkandeo koji je Djevici Mariji navijestio da će roditi Spasitelja (crkvena svečanost 24. ožujka).

- ⁹ *srebrnjaka*: mletački srebrni novac (*matapane*), koji je bio u prometu od konca 12. do 15. st.
- ¹⁰ *nad Velikim kanalom*: mletačkim Canal Grandeom. Obitelj Querini posjedovala je više palača, a ovo bi mogla biti Ca' Grande koja se nalazila na mjestu današnje ribarnice (Pescheria).
- ¹¹ *na Rialtu*: najvećem mletačkom otoku na kojem se nalazilo trgovačko središte grada, točno nasuprot palači Querini.
- ¹² *u divljeg čovjeka*: aluzija na pučku svečanost i masku "divljeg čovjeka" koja je bila vrlo popularna u Veneciji, a bila je nastavak drevnih narodnih običaja.
- ¹³ *na trgu svetoga Marka*: najvećem i najljepšem mletačkom trgu.

PETI DAN

V, 4

- ¹ Ova novela ima mnogo preteča u literaturi. Dvosmisleni motiv o "slavuju", što ga je djevojka "slušala", prije Boccaccia opjevala je Marie de France (2. pol. 12. st.), prva poznata francuska pjesnikinja, u *Lai de Laustic*. I u engleskoj, njemačkoj i latinskoj srednjovjekovnoj književnosti ima sastava na isti motiv.
- ² *u Romagni*: talijanskoj historijskoj pokrajini na obali Jadranskog mora, s glavnim gradom Ravennom.

V, 10

- ¹ Izvor je ovoj noveli u Apulejevu *Zlatnom magarcu* (IX, 14-28), knjizi koju je Boccaccio vrlo volio i kojom se često koristio. Dodatni poticaj i neka narativna rješenja Boccaccio je mogao naći u anonimnom kratkom spjevu ili "elegijskoj komediji" iz 12. st. koja je ovako označena: *Uxor quedam conqueritur de marito sodomita cui nomen erat Cavichiolus*.
- ² *u Perugi*: drevnom gradu u srednjotalijanskoj pokrajini Umbriji. Boccaccio je izabrao baš Perugiu kao mjesto zbivanja ove novele, jer Fiorentinci nisu voljeli taj grad zbog suparništva u trgovini, a i zato jer su stanovnici Perugie uživali loš glas zbog navodne sklonosti sodomiji.
- ³ *svetoj Verdiani... zmije*: sv. Verdiani Attavanti, kojoj su u pustinjačkoj ćeliji u Castelfiorentinu došle dvije zmije da je napastuju, a ona ih je hranila.
- ⁴ *Ercolano*. Sv. Herkulan, biskup Perugie i mučenik bio je osobito štovan u tom gradu, pa su i mnogi njegovi stanovnici dobili ime po tom svecu.
- ⁵ *do glavnog trga*: u Perugi je to trg pred Kneževom palačom (Palazzo dei Signori).

ŠESTI DAN

VI, 7

- ¹ *U... Pratu*: manjem toskanskom gradu koji je veoma blizu Firence.

SEDMI DAN

VII, 1

- ¹ *bratovštine crkve Santa Maria Novella*. Ta se bratovština zvala Compagnia della Vergine, a organizirali su je dominikanci u samostanu i crkvi Santa Maria Novella.
- ² *pjesmu svetog Aleksija*: možda je to bio talijanski *Ritmo di Sant'Alessio* ili neka legenda na talijanskom jeziku. Poznat je francuski *Život sv. Aleksija* iz 12. st.
- ³ *plač svetoga Bernarda*: možda djelo koje je kasnije nazvano *Izreke sv. Bernarda*.
- ⁴ *hvalospjev gospe Matelde*: lauda u čast Mechtilde od Magdeburga. Njezin su kult u Italiji širili dominikanci, a njihov je bio samostan i crkva o kojoj je riječ u ovoj noveli.
- ⁵ *na Camerati*: naselje na južnim padinama Fiesolea.
- ⁶ *na jednoj taklji... lubanju*: prema drevnom etrušćanskom vjerovanju te su lubanje štatile posjed.
- ⁷ *Te lucis i Intemerata*. Prvo su početne riječi himne što se pjeva na koncu liturgijskog dana i u kojoj su riječi protiv noćnih utvara; drugo je početak antifone *O intemerata Virgo*.

VII, 2

- ¹ Književni je izvor ovoj noveli Apulejev *Zlatni magarac* (IX, 5-7).
- ² *Avorio*: napuljska ulica blizu trga Portanova.
- ³ *blagdan svetog Galeona*: blizu četvrti u kojoj su stanovali Peronella i njezin gizdelin bila je kapela sv. Eukalijona ili Galiona, kojega je okolno stanovništvo veoma poštovalo.
- ⁴ *križara*. Tako se zvao napuljski srebrni novac Karla Anžijskog (1303) jer je imao s jedne strane utisnut križ, a s druge francuske ljiljane.
- ⁵ *kobile partske*. Antički iranski narod, Parti su u početku bili nomadi koji su imali mnogo konja dobre pasmine.

VII, 3

- ¹ *ni sveti Dominik ni sveti Franjo*: utemeljitelji dominikanskog i franjevačkog reda, koje Boccaccio najvehementnije napada.

- ² *svetog Ambrozija*: blaženog Ambrozija Sansedonija iz Siene (1220-1286), kojemu je god. 1288. bila posvećena kapela.
- ³ *onoga u Milanu*: sv. Ambrozija, crkvenog oca, pisca i biskupa grada Milana (333. ili 340-397, milanskog biskupa od 374).

VII, 6

- ¹ I ovoj noveli izvor u drevnim orijentalnim književnostima (*Tisuću i jedna noć* i dr.), a od mogućih srednjovjekovnih izvora treba navesti *Djela Rimljana* (XXI, LVIII) i prvu srednjovjekovnu zbirku novela, knjiga *Pouka za klerike* kojoj je autor španjolski latinski pisac Petrus Alfonsi.
- ² *U našem gradu*: Firenci.

OSMI DAN

VIII, 7

- ¹ Najdulja novela u *Dekameronu* ima mnogo preteča, ponajviše u mizoginskoj srednjovjekovnoj književnosti koja je uzimala na nišan žene, a osobito udovice, te u tradicionalnim anegdotama o prijeverama lukavih žena na štetu učenjaka, pjesnika i filozofa, među kojima se spominjahu i Aristotel i Vergilije. Već od renesansnog doba, tumači *Dekameronu* vidjeli su u ovoj noveli snažnu autobiografsku notu i najavu Boccacciova *Korbača*, koji je nesumnjivo utemeljen i na gorkom osobnom iskustvu.
- ² *u... Prato*: Firentinska crkva Santa Lucia a Porta al Prato i danas postoji. Sastanci zaljubljenika u crkvi nisu bili rijetkost.
- ³ *napraviti kip od kositra* itd. Sve ove pojedinosti i sastavni dijelovi čaranja (kip, nagost, kupanje, sjeverna strana, mjesec, dvoranke, čarobni broj sedam i riječi) u skladu su s drevnom magijskom praksom, a potvrđeni su u opisima stručnjaka.
- ⁴ *Valdarnu*: na jugoistoku Firence.
- ⁵ *polovica devete ure*: oko jednog i pol sata poslije podne.

VIII, 8

- ¹ *u ulici Camollia*: sijenskoj ulici koja je tako nazvana po gradskim vratima (Contrada di Porta Camollia).
- ² *trevižanski ples*: neki vrlo slobodan ples koji se izvodio u sjevernotalijanskom gradu Trevisu.

DEVETI DAN

IX, 10

- ¹ *u Barletti*: gradu i luci u pokrajini Puglie, sjeverno od Barija. U 14. st. bilo je to aktivno trgovačko središte, u kojem su firentinski trgovci imali značajna predstavništva.
- ² *iz Tresantija*: mjesta na sjeveru Barlette.
- ³ *na sajam u Bitonto*: glasoviti sajam, ustanovljen god. 1316, koji se održavao prvoga studenoga svake godine.

DESETI DAN

X, 6

- ¹ *pobjedi... Manfredijem*: u bitki kod Beneventa god. 1266. gdje je Manfredi poginuo.
- ² *Castellamare di Stabia*: mjesto južno od Napulja, gdje su anžuvinski vladari Karlo II. i Robert boravili preko ljeta u krasnom ladanjskom dvorcu, koji je Boccaccio vrlo vjerojatno izravno poznao.
- ³ *lijepa... Isotta*: imena i epiteti pripadaju tradiciji viteškog svijeta iz romana bretonskog ciklusa, a u skladu su s Boccacciiovom naklonosti za tu književnu vrstu i s ozračjem ovoga prizora. Ginevra je bila lijepa supruga kralja Artura, a Isotta (Izolda) žena kralja Marka i nesretna ljubavnica viteza Tristana. U Boccacciiovom stoljeću oba su imena bila vrlo popularna, i to ne samo u Francuskoj i Italiji.

Piščev zaključak

- ¹ *Cinciglione*: glasoviti firentinski pijanac.
- ² *Scolaiio*: također ime pijanca koje je postalo poslovičnim.
- ³ *u Atenu... Pariz... Bolognu*: najveća središta nauke u antici i u srednjem vijeku.
- ⁴ *Jeremijine tužaljke*: biblijske *Tužaljke* ili *Plać* proroka Jeremije.
- ⁵ *muka... plač*: popularna nabožna djela, koja Boccaccio nije mnogo cijenio.

Napomena IZGUBLJENO U SKRAĆIVANJU

Golicave novele izabrane su iz Dekameronu u prevodu Jerke Belan i Mate Marasa.¹ U obimnoj redukciji sadržaja izgubljeno je mnogo toga. Najprije je narušena čvrsta i dobro promišljena struktura cijelog djela. Potom, mnoge su izvrsne i poznate priče ostale izvan izbora, npr. one o Fra Albertu, ili Federigu, ili ona pomenuta u predgovoru, o Alexandru i *opatu*. Nadalje, izostavljanjem dijelova knjige koji se odnose na same naratorke, njihove razgovore, a posebno pjesme koje pjevaju, propuštena je mogućnost da se čitalac upozna s glavnim akterima, njihovim karakterima, rezonovanjem i stavovima. Iz istog razloga ne može se znati ni ko pripovijeda koju novelu. Priređivači Frano Čale i Mate Zorić uložili su veliki trud da objasne mnogobrojne

---

¹ Giovanni Boccaccio, Dekameron, Sveučilišna naklada Liber i Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1981. Priredili Frano Čale i Mate Zorić. Preveli Jerka Belan i Mate Maras.

savremenom čitaocu potpuno nerazumljive informacije, sadržane prije svega u imenima likova i lokacija. Ovdje su izostavljena objašnjenja o ondašnjim stvarnim ličnostima, a uglavnom i sva tumačenja koja su se odnosila na Bokračove stilske, narativne i kompozicione postupke, kao i upozorenja na intertekstualne veze. U objašnjenjima su zadržana rješenja toponima, informacije o istorijskim događajima i opisi ondašnjih zanimljivih običaja. Radi "lakše navigacije" izabranim novelama dati su naslovi, kojih u originalu nema. Nasuprot svim navedenim nedostacima, ovaj se izbor obraća školskoj publici, đacima jednako kao i nastavnicima, s uvjerenjem da će atraktivnost odabranih novela i aktuelnost glavne teme podstaći mlade čitaoce da potraže integralno izdanje. Hoće li se to uvjerenje preobraziti u uspješno opravdanje, zavisi najviše, ako ne i jedino, od toga hoće li i kakvu priliku *Golicave novele* dobiti u učionici.

N. V.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.131.1-32

BOCCACCIO, Giovanni

Golicave novele ; Dekameron : (izbor) / Giovanni Boccaccio ;
preveli Jerka Belan i Mate Maras ; [predgovor Nenad Veličković]. -
Sarajevo : Mas Media : Fond otvoreno društvo BiH, 2016. - 212 str. ;
20 cm. - (Školegijum. Lektira ; 10)

Prijevod djela: Il Decamerone. - Bilješke uz tekst. - Uvod u stvarnost:
str. 7-20. - Tumač: str. 201-210.

ISBN 978-9926-414-03-0 (Mas Media)

ISBN 978-9958-749-16-2 (Fond otvoreno društvo BiH)

1. Boccaccio, Giovanni: Dekameron

COBISS.BH-ID 23062534

Zašto Dekameron u škole? Zato što je dobro zamišljen i precizno izveden, zato što govori o ozbiljnim i važnim temama, zato što je jezik kojim se pripovijeda bogat, a naracija zanimljiva, zato što predstavlja uzor pripovjedačkog umijeća u formi novele, zato što svjedoči o transformaciji usmenog i narodnog kazivanja u pisanu, literarnu i autorsku formu, zato što oživljava duh antičke filozofije, zato što je, u najkraćem, neprekidno aktuelan i jer se kao takav tiče i današnjih mladih čitalaca. A aktuelan je, prije svega i iznad svega, zbog svog renesansnog duha, slobodnog i hrabrog da pomjeri granice kolektivnog mišljenja. Život je širi od svih pravila i dogmi, igra je životnija od molitve, živjeti treba veselo, razigrano i nepretenciozno, umjesto stisnuto, hladno i sračunato. Moral je neodvojiv od vrlina, ali vrline se potvrđuju punim srcima, a ne praznim riječima. Sloboda je nespojiva sa strahom, to je najvažnija poruka Dekameronu. Nema razloga, uvjerava nas Bokačo, da traćimo život puzeći za predrasudama.

